

¡LA FUERZA DE LA CERÁMICA! – VOIMAA KERAMIIKASTA

Keramiikkatyöpajan toimintomallin kehittäminen
palvelumuotoilun keinoin kehitysyhteistyöhön
Rio Limpioon, Dominikaaniseen Tasavaltaan

Koulutusala Kulttuuriala	
Koulutusohjelma Muotoilun koulutusohjelma	
Työn tekijä(t) Hannah Weisenberg	
Työn nimi iLa Fuerza de la Cerámica! – Voimaa Keramiikasta	
Päiväys 22.05.2014	Sivumäärä/Liitteet 73
Ohjaaja(t) Merja Vallius	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Mikko Tuononen, Centro de Verde (Vihreä Keskus) Rio Limpio, Dominikaaninen Tasavalta	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyössä perehdytään keramiikan soveltuvuuteen Rio Limpion kylän Vihreän Keskuksen kädentaitokeskukseen ja kehitetään palvelumuotoilun keinoin syksyllä 2013 alkanutta naisten keramiikkakerhon projektia, Dominikaanisessa Tasavallassa. Palvelumuotoilun keinoin etsitään sopivaa toimintamallia, kuinka voitaisiin lisätä naisten voimaantumista, tasa-arvoa ja lisäansiota keramiikan avulla. Menetelminä käytetään palvelumuotoilun työkaluja uusien innovatiivisten ideoiden laatimiseen sekä kartoittamaan palvelusta muodostuvaa palvelupolkua. Palvelupolun suunnittelussa on otettu huomioon kädentaitonaisten, Vihreän Keskuksen ja asiakkaiden tarpeita ja kokemuksia, joidenka pohjalta opinnäytetyössä kehitetään Vihreän Keskuksen kädentaitopalveluja. Tavoitteena on luoda luova kokemuksellinen keramiikkakerho, jossa palvelee Rio Limpion yhteisön tarpeita kehittämällä kädentaitopalveluja keramiikan avulla. Keramiikkakädentaitopalvelussa tuodaan vaihtoehtomatkailejia lähelle paikallisia ihmisiä ja osaksi palvelujen tuottamista.</p> <p>Opinnäytetyössä selvitetään kädentaitojen merkitystä kehityskaikautensa yhteistyössä, perehdytään keramiikan valmistuksen soveltuvuuteen kehityshankkeeseen, sekä kehitetään harjoittelukokemuksen pohjalta keramiikkakerhon perustamisen toimintamalli kehityskaikautensa kädentaitohankkeeseen. Opinnäytetyön tiedonlähteet pohjautuvat haastatteluihin, tekijän omakohtaiseen harjoittelujaksoon Dominikaanisessa Tasavallassa, sekä eri kirjallisuus- ja nettilähteistä kerättyyn tietoon.</p> <p>Harjoittelujakson aikana perustettiin naisten keramiikkakerho, rakennettiin puu-polttoinen keramiikkauuni, sekä testattiin paikallisia savimateriaalien käytön soveltuvuutta muovailuun ja keramiikan valmistukseen. Harjoittelujakson jälkeen projekti on jatkunut opinnäytetyön muodossa, missä kehitetään kerhon toimivuutta ja kädentaitopalvelua. Opinnäytetyö toimii kansainvälisessä yhteistyössä Rio Limpion kylän Centro de Verde(Vihreän Keskuksen) kädentaitokeskuksen ja keskuksen suomalaisen yhdyshenkilö Mikko Tuonosen kanssa.</p> <p>Opinnäytetyössä käydään yleisesti läpi eri kehitysyhteistyöhön liittyviä käsitteitä, naisten voimaantumista sekä laaditaan ohjeita keramiikkauunin kehittämiseen, sen polttamiseen sekä ohjeita keramiikan koristeluun tarkoitettujen lasiteaineiden keräämiseen ja käyttämiseen. Toimintomallin suunnittelussa on otettu huomioon kestävän kehityksen periaatteita; naisten voimaantumista, ekologisuutta sekä pyritty hyödyntämään paikallisia materiaaleja ja lisäämään yhteisössä työpaikkoja kädentaitojen avulla.</p>	
Avainsanat Keramiikkatyöpaja, kehitysyhteistyö, kädentaidot, voimaantuminen, palvelumuotoilu, vaihtoehtomatkaileminen	

Field of Study Culture			
Degree Programme Degree Programme in Design			
Author(s) Hannah Weisenberg			
Title of Thesis iLa Fuerza de la Cerámica! – Voimaa Keramiikasta; Empowerment from ceramics.			
Date	22.05.2014	Pages/Appendices	72
Supervisor(s) Merja Vallius			
Client Organisation /Partners Mikko Tuononen, Centro de Verde (Vihreä Keskus) Rio Limpio, Dominican Republic			
<p>Abstract</p> <p>The thesis focused on the suitability of ceramics as part of the Village Handicraft Project in Rio Limpio, Dominican Republic. A prime focal point of the Village Handicraft Ceramic Project was to improve the viability and sustainability of the internship ceramics program. During the internship period, a women's pottery group was established. A wood-fuel earthenware oven was built and local clay materials were tested for compatibility. The thesis main goal was to focus on poor women's empowerment in ceramic and hand skills.</p> <p>The goal of the thesis was to create a creative pottery workshop in the Rio Limpio community. This will serve to empower the handicraft skills of community residents as well enabling them earn additional income. This is accomplished by bringing alternative travelers close to the local people to associate them with the production and actual manufacture of ceramic products. The thesis explains the importance of developing hand skills, focuses on the manufacturing handicrafts for the suitability in co-operative development projects, and the development of the creative workshop which happened during the practice period. The handicraft project proved to instrumental in developing the village's business resources</p> <p>Prime sources of information for the thesis is based on interviews with the author, her personal training period in the Dominican Republic, as well as various literature and online sources of information. The internship and thesis work was in international co-operation with the village of Rio Limpio, Centro de Verde Arts & Crafts Centre, and with the Centre's Finnish contact person - Mikko Tuononen.</p> <p>The thesis generally goes through the various concepts related to development co-operation and development forms of women's empowerment. Through service design, the thesis searches for a suitable operational model of how to increase women's equality, and the further enrichment of the ceramics in handicrafts. The thesis explored the function of the pottery workshop model by service design methods. The ceramic workshop model uses various service design tools and charts to explain the service path of the Arts & Crafts Centre. The service path is used to find the community's and the customers' needs and experiences, which lead to the basis of the thesis developed in the Centro de Verde handicraft services.</p> <p>The thesis goes through the different forms of development co-operation and women's empowerment. Instructions are made for the people of Centro de Verde on how to use the earthenware oven, how to develop the oven and take use of natural resources in ceramics decoration. The function model has been designed with the principles of sustainability, women's empowerment, ecology and has aimed to take advantage of local natural sources in materials and to increase jobs in the community by handicrafts.</p>			
Keywords Ceramics, workshop, co-operative development, handicrafts, empowerment, service design, alternative travelling			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	RIO LIMPIO, KEHITTYVÄ KYLÄ	9
2.1	Centro Verde, Vihreän Keskuksen toiminta	10
3	KESKEISET KÄSITTEET JA SANASTO	12
3.1	Kehitysmää ja kehitysyhteistyö	12
3.2	Kädentaitopalvelu	12
3.3	Moni- ja interkulttuurisuus	12
3.4	Palvelumuotoilu ja palvelumuotoilun keinot	14
3.5	Naisten voimaantuminen	15
3.6	Eettinen ja vaihtoehtomatkaileminen	16
4	PALVELUMUOTOILUN ANTIMET KEHITYSAVUSSA	17
4.1	Kädentaitojen lisääminen keramiikan avulla kehitysyhteistyössä	20
4.2	Palvelumuotoilun ja eettisen matkailun yhdistäminen osaksi kehitysyhteistyötä	24
4.3	Palvelukokemuksen suunnitteleminen ja kohderyhmän valinta; vaihtoehtoiset matkailijat	26
5	KERAMIKKAKERHON TOIMINNAN SUUNNITTELEMINEN	31
5.1	Kädentaidot, ohjaus ja kulttuurin kohtaaminen	31
5.2	Ohjeita luovaan oppimisprosessiin; tavoitteena naisten voimaantuminen	32
6	OHJEITA PUU-UUNIN RAKENTAMISEEN JA POLTTAMISEEN	37
6.1	Ympäristöön perehtyminen, saven etsiminen ja tutkiminen	42
7	OHJEITA LUONNON KERAMIIKAN LASITEAINEIDEN TESTAUS- JA TUNNISTUSMENETELMIIN	44
7.1	Raudan-, maasälvän-, graniittikiviaineiden ja kasvien hyödyntäminen keramiikassa	45
7.2	Savilietteet eli enkopit	46
7.3	Muita vaihtoehtoisia keramiikan koristelumentelmiä: Metallilanka, folia ja kiillottaminen	48
8	TULEVAISUUDEN KEHITYSHEDOTUKSET	49
9	YHTEENVETO	54
	LÄHTEET	55
	KUVALLISET LÄHTEET	56
	LIITEET	58
	LIITE 1. SAVEN KÄSINTESTAUSMENETELMÄT	58

LIITE 2. HARJOITTELURAPORTTI	60
LIITE 3. YHTEISTYÖKUMPPANIN ANTAMA PALAUTE	73

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössä perehdytään keramiikan valmistuksen soveltuvuuteen Rio Limpion kylän Vihreän Keskukseen kädentaitokeskukseen ja kehitetään palvelumuotoilun keinoin syksyllä 2013 alkanutta naisten keramiikkakerhon projektia, Dominikaanisessa Tasavallassa. Palvelumuotoilun keinoin etsitään sopivaa toimintamallia, kuinka voitaisiin lisätä naisten voimaantumista, tasa-arvoa ja lisäänsiötä keramiikan avulla. Menetelminä käytetään palvelumuotoilun työkaluja uusien innovatiivisten ideoiden laatimiseen sekä kartoittamaan palvelusta muodostuvaa palvelupolkua. Palvelupolun suunnittelussa on otettu huomioon kädentaitonaisten, Vihreän Keskukseen ja asiakkaiden tarpeita ja kokemuksia, joidenka pohjalta opinnäytetyössä kehitetään Vihreän Keskukseen kädentaitopalveluja. Tavoitteena on luoda luova kokemuksellinen keramiikkakerho, jossa palvellaan Rio Limpion yhteisön tarpeita kehittämällä kädentaitopalveluja keramiikan avulla. Keramiikkakädentaitopalvelussa tuodaan vaihtoehtomatkoilijoita lähelle paikallisia ihmisiä ja osaksi palvelujen tuottamista.

Opinnäytetyön tekijänä toimin kansainvälisessä yhteistyössä Rio Limpion kylän Centro de Verde (Vihreän Keskukseen, Kuva 1.) kädentaitokeskukseen ja keskuksen suomalaisen ja Rio de Pasos ry (Askelten Virta ry) yhdys- ja toimihenkilön Mikko Tuonosen kanssa. Tuononen on toiminut Rio Limpion maaseudun kehittämissä projektissa vuodesta 1986. Opinnäytetyön toimeksiantaja Tuononen on aloittanut yhteistyön kanssani syksystä 2012 asti. Tapaamisissamme olemme pohtineet, keskustelleet ja rakentaneet yhdessä keramiikkakerhon toimintamallia, joka soveltuu Rio Limpioon. Toimintamallin kehittämisessä on otettu huomioon eettisyys, ekologisuus, yhteisön tarpeet, ihmisten elämän tilanteet, rahallisen tuen vähyyden sekä vaihtoehtomatkoilijoiden tarpeita.

Opinnäytetyössä kehitetään luova kokemuksellinen keramiikkakerho. Tarkoituksena on vahvistaa naisten omanarvontunnetta, ilmentää riolimpiolaista kulttuuria keramiikassa ja tuottaa kädentaidoilla lisäänsiötä kasvavan turismin avulla. Opinnäytetyössä tavoitteena on tehdä jotain yleishyödyllistä ja merkityksellistä työtä, sekä vahvistaa omaa ohjaustaitoa kansainvälisesti. Tarkoituksena ei ole tuottaa turhaa materiaalia tähän maailmaan, vaan luoda ihmisille kokemuksia ja palveluita, mitkä voisivat olla yhteiskunnallisesti hyödyllisiä. Toimintomallin suunnittelussa kehitetään kerhotoiminnasta itsenäinen työpaja, josta jalostetaan palvelukokemus vaihtoehtoisille eettisesti matkoilijoille. Menetelminä käytetään palvelumuotoilun työkaluja (service blueprint, palveluprosessi) uusien innovatiivisten ideoiden laatimiseen sekä kartoittamaan palvelusta muodostuvaa palvelupolkua. Keramiikkakerhon toiminnan tukemista varten on laadittu ohjeita keramiikkauunin polttamiseen ja ohjeita luonnon lasiteaineiden testaamiseen. Ohjeet ovat osa opinnäytetyön kokonaisvaltaista palvelun kehityspakettia yhteisölle ja matkoilijoille, jonka tarkoituksena on lisätä keramiikkakerhon itsenäistä toimimista ja avata keramiikan mahdollisuudet matkoilijoille.

La Fuerza de la Cerámica- Voimaa Keramiikasta opinnäytetyön nimi pohjautuu naisten voimaantumisen käsitteelle. Rio Limpion kulttuurissa vahvoista persoonista ja työtarmosta käytetään fuerte-sanaa, joka kuvaa vahvaa, voimakasta, tulista ja kuumaa. Fuerza on taivutettu sanamuoto kuvaa keramiikasta nousevaa voimaa. Tuli ja voima elementteinä yhdistyvät keramiikassa, kun

pehmeää savea poltetaan kovaksi keramiikaksi tulen voimassa. Voimaa-sana tulee kovasta materiaalista ja rio limpiolaisten naisten henkisestä voimaantumisen projektin myötä.

Syksyllä 2013 toteutuneen harjoittelujakson jälkeen olen viikottain jatkanut yhteistyötä sähköisesti Vihreän Keskuksen ja Mikko Tuonoson kanssa ja kehitellyt keramiikkakerhon toimintomallia muun muassa Service Blueprintin ja prosessikaavioiden avulla. Työn tulosten ohealla on syntynyt ohjeita puu-polttoisen keramiikkauunin kehittämiseen, sen polttamiseen ja ohjeita luonnon lasiteaineiden keräämiseen ja testaamiseen.

Opinnäytetyön tiedonlähteet pohjautuvat Tutkivan toiminnan -kurssilla suoritettuun esitutkimukseen primitiivisistä keramiikan polttotekniikoista, vaihtoehtoisista keramiikan luonnon koristelumenetelmistä, sekä puu-polttoisen keramiikkauunin rakentamisesta syksyllä 2012. Projektin edetessä tietokirjallisuuden lähteet ovat laajentuneet ja Rio Limpion oloaikana aineisto on paremmin pohjautunut käytännön kokeisiin, keskusteluihin ja toteutukseen. Osa opinnäytetyön tiedosta pohjautuu kvalitatiiviseen tutkimustietoon, joka koostuu erilaisista haastatteluista muun muassa Mikko Tuonoson ja Vihreässä Keskuksessa työskentelevien kanssa. Rio Limpion savea olen testannut ja tutkinut käytännökokeessa keväällä 2013, kun poltimme yhdessä opiskelijatovereiden kanssa puu-uunia Kuopion Rauhalahdessa lehtori Marja-Leena Piipon opastuksella.

Kuopion Muotoiluakatemia keramiikkalinjan koulutuksessa muotoilijan roolia ei ole rajoitettu pelkkään suunnittelijan työhön, vaan sitä on avartanut kädentaidot, ohjaus, yrittäjyys ja taide. Lähtökohtaisesti käytän näitä muotoilijan taitoja kulttuurisessa kehitysyhteistyössä, jossa etsitään vaihtoehtoisia ratkaisuja köyhyyden vähentämiseen ja tasa-arvon saavuttamiseen erityisesti Rio Limpiossa.

Olen rajannut aiheeni nuorten aikuisten naisten ohjaukseen kädentaitojen työpajan perustamiseen ja kerhotoimintaan. Poimin aiheeseen osia Eeva-Maija Lappalaisen maahanmuuttajien kouluttamisesta kertovasta kirjasta Kulttuurisesti sensitiivinen opettajuus, sekä Satu Miittisen tutkielmateoksesta, jossa kuvaillaan naisten kädentaito-osaamista osaksi turismin palvelumuotoilun prosessia kehitysmaakohteessa. Palvelumuotoilun palvelumallia kehittäessäni otan esimerkkiä Mifoku ja Muzungucrafts Oy:iden toiminnasta, joidenka yritystoiminnassa käytetään palvelumuotoilun keinoja. Yritykset tukevat ja työllistävät huonossa asemassa oleville ihmisille työpajoja, mistä tuotetaan tuotteita myyntiin Suomeen ja reilu osuus jää tuotteen tekijälle.

Kappaleissa esiintyviä lyhenteitä

KEPA = Kehitysyhteistyön palvelukeskus
SOME = Sosiaalinen media

Yhteistyökumppanit ja tekijänoikeuksien haltijat tai muut tahot

Tuononen, Mikko. Suomalaisen tukijärjestön edustaja, Rio de Pasos Ry, (Askelten Virta Ry).

Rio de pasos Ry, C/o Laiduntie 1, 36760 Luopioinen

Centro Verde/Vihreä Keskus. Rio Limpio, Dominikaaninen Tasavalta

Kuva 1. "Vihreän Keskuksen kolme majataloja vaihtoehtoisille matkailijoille. Majataloissa nukkuminen on eläväinen kokemus, missä aistit ovat avoinna luonnon äänille, sateen ropinalle ja aamukasteen tuoksulle."

–Weisenberg, H. 2013

©Mikko Tuononen <http://www.riolimpio.info/erilainen-loma/>

2 RIO LIMPIO, KEHITTYVÄ KYLÄ

Rio Limpion maalaiskylä sijaitsee ylhäällä vihreässä vuoristossa Dominikaanisessa Tasavallassa (Kuva 2.). Kylä on yksi maan kehittymättömmimpiä kyliä, jossa avustusjärjestöt ovat vuosien aikana toimineet aktiivisesti. Kyläläisten pääelinkeino on maanviljely. Kylä on kehittynyt pikku hiljaa avustusjärjestöjen auttamistyöllä, mutta edelleenkin osa maanviljelijöistä käyttää vanhaa maata kuluttavaa kaskiviljelyä maanviljelyksessä. Vuoriston herkkää luontoa on yritetty suojella luonnonsuojelupuistoalueena sekä viljelemällä hyötykasveja, mutta köyhät maanviljelijät käyttävät maata siitä huolimatta kaskena. Aikojen saatossa avustusjärjestöt ovat tarjonneet vaihtoehtoja maanviljelyssä, mutta kestävän kehityksen tulokset näkyvät vasta aikojen kuluessa. Kylässä on huono koulutustaso, eikä taideaineita ole ollut tarjolla kouluissa. Yhteistyökumppanini Mikko Tuononen on tullut 80-luvulla avustusjärjestön kautta Rio Limpioon. (Tuononen, Ramirez 2013)

Centro Verde, Vihreän Keskuksen toiminta alkoi Rio Limpion kylässä Centro Nalca de Maco ekoturistikeskusena vuonna 1992 - 1993. Silloinen ekoturistikeskus sijaitsi kylän laidalla ja oli hankemaailman työntekijöille suunnattu yöpymispaikka. Centro Nalca de Maco keskus alkoi ajan myötä kehittyä ja puukäsityökerho tuli kuvioihin mukaan 90-luvun puolella välissä. Naisten ja tyttöjen ompelukerho alkoi aikaisemmin 80-luvulla kädentaitovastaavan Ursulan johdolla. Centro Nalka de Macon isännän Pedro Popa Ramirezin "Gonzalez" ja Mikko Tuonosen yhteistyöporukka päättivät vuonna 2010 ostaa ylempää vuorilta maata, mihin perustivat Centro De Verden keskuksen. Poikien puukäsityökerho siirtyi samaa matkaa Centro de Verdeen. (Tuononen, Ramirez 2013)

Kuva 2. Kuva on otettu Rio Limpion yhdestä pääkadusta, joka johtaa ylemmäs vuorille Centro Verden Keskukseen. Kylän tiet ovat päällystämättä, monet puutalot ovat huonossa kunnossa ja asiat kehittyvät todella hitaasti. Ihmiset ovat kuitenkin elämäniloisia, lähellä luontoa ja hyvin perhekeskeisiä. ©Hannah Weisenberg, 2013

2.1 Centro Verde, Vihreän Keskuksen toiminta

Vihreän Keskuksen toiminnan ydin on lisätä vaihtoehtoista rakentamista, luomuviljelyä, maaseudun kokonaisvaltaista kehittämistä, sekä käsitöiden ja pienyritystoiminnan vahvistamista. Vihreän Keskuksen järjestö pyrkii kehittämään köyhän maaseutuelämän nykyisyyttä ja tulevaisuutta vaihtoehtoisilla menetelmillä. Monen maaseudun asukkaan kohtalo on lähteä isoihin kaupunkeihin ja päätyä asumaan slummialueelle. (Tuononen 2012)

Tuonoson visio kädentaitojen hyödyntämisessä kehitystyössä tuli toteen 90-luvulla hänen ollessaan Nicaragua hankkeessa. Kädentaitojen opetus alkoi sattumalta, kun Mikko oli veistämässä puukolla lusikkaa puunpalasesta, kunnes paikalla ilmaantui Mikon puuhista kiinnostunut katulapsi. Mikko antoi pojalle puunpalasen, puukon ja tehtävän veistää samanlaisen huomiseen mennessä. Lapsi innostui puulusikoiden puunveistämisestä niin, että hän toi seuraavalla kerralla kavereita mukaan puulusikoiden veistohommiin. Mikko huomasi, kuinka nuoret innostuivat omasta luovuudestaan ja löysivät motivaatiota kädentaitoihin. Omaperäiset, kauniit ja paikallisista puulajikkeista veistetyt lusikat alkoivat käydä kaupaksi turisteille. Tällä tavalla pojat saivat vaihtoehtoisia tuloja hyvinvointinsa edistämiseen, katukauppojen korruptoituneiden tulonlähteiden sijaan. Nuorten myyntitulot nousivat vuosien saatossa ja kädentaidoista tuli entistä tärkeempi osa Mikko Tuonoson kehittämää toimintaa kehitysavussa. (Weisenberg, Raija, Tuononen, M. 2012)

Vihreän Keskuksen yhtenä toimintaperiaatteena toimii kulttuurinen kansainvälinen yhteistyö. Suomalaiset, ruotsalaiset ja belgialaiset ovat suurimpia tukijoita keskukselle ja kummitoiminnalle. Vihreän Keskuksen toiminta yhteishyvän puolesta on itsenäistä ja riippumaton kehitysmaiden hankemaailman kattojärjestöistä. Näin Keskuksen byrokratia on pyritty saamaan minimiin ja toimintaan liittyvät lahjoitukset menevät suoraan paikallisten työllistämiseen, kädentaitojen lisäämiseen, vähäosaisten perheiden tukemiseen ja talojen kunnostustöihin, sekä Vihreän Keskuksen ja käsityökerhojen ylläpitoon, ilman välikäsiä. Kummitoimintaa tapahtuu myös keskuksen kautta. Kummit ovat ostaneet koululaisille uusia koulutarvikkeita, reppuja ja tukeneet viriketoiminnassa muun muassa pienillä tapahtumilla (Kuva 3.). Rio Limpiossa toimii valtion ylläpitämä peruskoulu. Sen toiminnan tueksi Rio de Pasos ry:n yhteistyökumppanit ovat järjestäneet ja rahoittaneet luovempaa kerhotoimintaa. Lisäksi suomalaisten tukemana kylässä muun muassa tehdään taidekäsitöitä, opiskellaan englantia ja opitaan katoavaa perinnesäntä. Keskuksesta on haluttu tehdä monikulttuurinen kohtaamispaikka, missä painotetaan ekologista ja eettistä matkailua. (Tuononen 2013)

Kuva 3. Kummilapsia hedelmäpuiden taimien kanssa. ©Mikko Tuononen (Erlainen loma, www.riolimpio.info)

3 KESKEISET KÄSITTEET JA SANASTO

Keskeiset käsitteet ja sanasto -osiossa selvitetään lukijalle termistöä ja käsitteitä, mitä opinnäytetyössä esiintyy. Osion tarkoituksena on auttaa ja johdattaa lukijan ymmärtämään opinnäytetyön sisältöä ja yhteyksiä, mitä kulttuurikehitysyhteistyöhön sisältyy.

3.1 Kehitysmää ja kehitysyhteistyö

Kehitysyhteistyöllä eli kehitysavulla pyritään vähentämään globaalia eriarvoisuutta ja köyhyyttä. Kehitysyhteistyötä tehdään niin sanotuissa kehitysmaissa; kolmannen maailman valtioissa; hauraissa valtioissa. Valtioiden toteuttama kehitysapu jakautuu kahdenväliseen ja monenkeskiseen kehitysyhteistyöhön. Kehitysyhteistyön muotoja ovat esimerkiksi yksittäiset hankkeet, köyhien maiden valtiobudjettien rahoitus, tuki kehitysmaiden kansalaisjärjestöille, konfliktien ehkäisy sekä humanitaarinen apu katastrofialueilla. (www.kepa.fi)

3.2 Kädentaitopalvelu

Kädentaitopalvelulla tarkoitetaan kädentaitoihin liittyvää toimintaa, jonka yhteydessä syntyy palvelu yhteisön ja ulkopuolisen toimijan välille. Palvelua voi tuottaa esimerkiksi yksityinen henkilö, kerho, työpaja tai yhteisö. Palvelussa voidaan tuottaa kokonaisvaltaista sosiaalista, kulttuurista, taloudellista sekä henkistä tuotosta. Esimerkiksi naisten keramiikkakerho Rio Limpiossa tuottaa taloudellista pääomaa tuotteilla, kerhotoiminta kasvattaa sosiaalista yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä kulttuurista pääomaa paikallisen kulttuurin vaalimisessa. Palvelulla voidaan tukea toimitsijaa, yhteisöä sekä tyydyttää ulkopuolisen asiakkaan tarpeita.

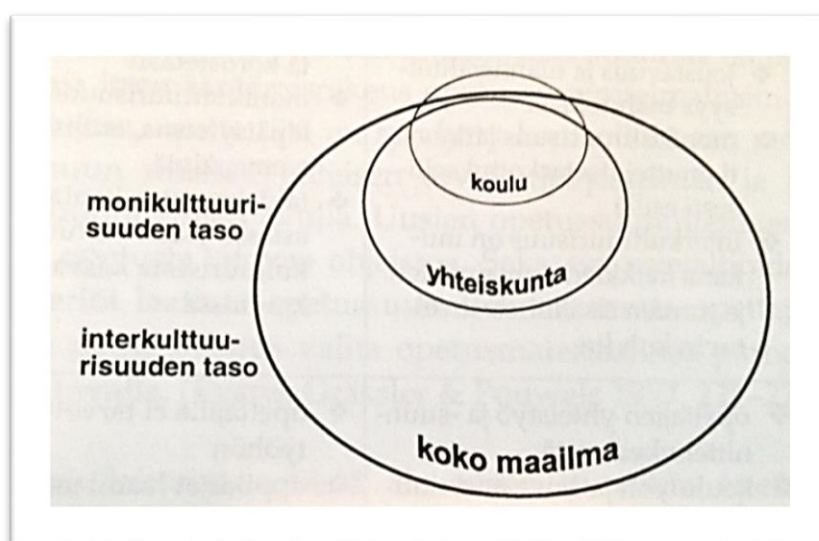
3.3 Moni- ja interkulttuurisuus

Monikulttuurisuudella tarkoitetaan useiden eri kulttuurien rinnakkais- ja yhteiseloja. Monikulttuurisuuden taustana on erilaisuuden ihannointia. Monikulttuurisuuden mahdollisuutena on poistaa jyrkkiä ratkaisumalleja eri taustoista tulevien ihmisten koulutuksessa tieteen, taiteen, kasvatuksen ja opetuksen alueella. Kun ajatellaan kaikkia kulttuureja yhtä hyvinä, relativismia ei korosteta oman kulttuurin säilyttämisessä ja kehittämisessä yliveraisten mahdollisuuksien antajana. (Puurula, 1999)

Moni- ja interkulttuurisuuden termit ovat sidoksissa toisiinsa, mutta interkulttuurisuutta pidetään parempana käsitteenä, sillä siinä missä monikulttuurisuus edellyttää selviä raja-aitoja eri kulttuurien kesken, interkulttuurisuus mahdollistaa kulttuurien sekoittumisen ja keskinäisen sullautumisen.

Interkulttuurisessa kasvatuksessa voidaan etsiä eri kulttuurien välillä rikastuttavia elementtejä ja siinä on selvemmin globaalinen perspektiivi. Interkulttuurisuudessa uusi taide rakentuu kaiken tunnetun kulttuuriperinteen varaan eri kulttuureista. (Puurula, 1999)

Oheisessa kuviossa (Kuvio 1.) on pyritty havainnollistamaan moni- ja interkulttuurisuuskasvatuksen sidokset aaltolina. Moni- ja interkulttuurisuuskasvatus soveltuu käsitteeksi kouluyhteisöjen tasolla silloin, kun oppilasryhmä koostuu useasta eri etnisestä taustasta lähtöisin olevista oppilaista. Sen painopisteenä on yhteisön toimivuudessa. Interkulttuurisuuden käsitettä käytetään taidekasvatuksen opetussuunnitelmassa, joka tarkoittaa taiteisiin ja taitoihin liittyvää, eri kulttuureista peräisin olevan tiedon, näkemysten ja arvostusten opettamista ja opiskelua, sekä uuden luomista eri kulttuuripiireistä tulleiden vaikutteiden avulla. (Puurula, 1999)

Kuvio 1: Moni- ja interkulttuurisuuden käsitteiden sidokset. (Puurula 1999, Moni- ja interkulttuurinen taidekasvatus.)

Pitkän tähtäimen kehitysavun ohjelmissa ja hankkeissa, missä pyritään opettamaan taideaineita ja kädentaitoja tulee ymmärtää moni- ja interkulttuurisuutta. Eri taustoista tulleiden ihmisten kohtaaminen on olennainen osa kulttuurikohtaamisessa. Ymmärtämällä ensiksi eri taustoista tulevien ihmisiä, voidaan ammentaa rikkauksia esiin eri kulttuureista ja sovittaa ne yhteen kädentaidoissa. (Puurula 1999)

3.4 Palvelumuotoilu ja palvelumuotoilun keinot

Palvelumuotoilulla tarkoitetaan palvelujen innovointia, kehittämistä ja suunnittelua muotoilun avulla. Muotoilun innovointia käytetään palvelun suunnittelussa, sekä kehittämään uusia palveluratkaisuja. Innovaatiolla tarkoitetaan uudistusta ja parantelua versiota palvelusta tai tuotteesta. Palvelumuotoilun avulla pyritään luomaan parempi palvelu, ymmärtämällä asiakkaan tarpeiden, kokemusten ja odotusten taustalla olevia tekijöitä. Palvelukokemusta suunnitellaan palveluprosessilla, missä käytetään tutkimusta, luomista, arvioinnin ja toteutuksen työkaluja. Palveluprosessin aikana tapahtuu jatkuvaa kehitystä. Palvelujärjestelmän yhteydessä muodostuu yleensä johdonmukainen palvelupolku, jonka kautta asiakasta voidaan ohjeistaa. Palvelumuotoilussa suunnittelua tehdään käyttäjälähtökohteisesti, missä otetaan huomioon palvelun eri kontaktipisteet. Kontaktipisteiksi luokitellaan tilat, prosessit, esineet ja ihmiset. Palvelumuotoilussa otetaan palvelun kokonaisuus huomioon, missä palvelun elämystä painotetaan. (Sperry, 2008, Palvelumuotoilu: <http://www2.jamk.fi/>)

Anna Sperry viittaa projektityössään (IDMN, 2008), millaisia hyötyjä voidaan saavuttaa muotoilulla osana palvelua. Tuotteiden tai palvelun estetiikan ja käytettävyyden lisäksi muotoilun käyttö voi johtaa;

- pieneviin tuotannonkustannuksiin, mikäli sen avulla saadaan rakennettua tehokkaampi tuotantotapa.
- muotoilu voi johtaa parempaan myynnin kasvuun, jos sen avulla voidaan tavoittaa paremmin asiakkaiden toiveet.
- muotoilu voi mahdollistaa tuotteen tai palvelun yksikköhinnan noston.

(Sperryn, 2008)

Palvelumuotoilun tutkimusprosessissa etsitään ratkaisuja useimmille kysymyksille; Millaisia kokemuksia ihmisillä on palvelujärjestelmästä? Miten palvelukokemus kehittyy ajan myötä? Mitä kehitettävää tai onko epäjohdonmukaisuuksia palvelussa?

Tutkimusvaiheessa käytetään työkaluina:

- Havainnointia; asiakaskäyttäytymisessä, palvelutilanne, asiakkaan ja työntekijän vuorovaikutus
- Internet-kyselytutkimusta joskus laajemmalle joukolle, edustavan asiakasryhmän blogien seuraaminen ja blogin perustaminen
- Itsetutkiskelua; käyttäjätutkimukseen osallistuvat asiakkaat joskus voivat pitää muistikirjaa, missä pohtivat, tarkkailevat ja kirjaavat muistiin omia havaintoja.
- Kumppanuusmenetelmä; palvelumuotoilijat astuvat asiakkaan rooliin, tarkastelevat palvelutilannetta sen näkökulmasta ja kirjaavat muistiin havaintoja. Palvelumuotoilijat voivat ottaa kontaktipisteeseen palvelupolun johdonmukaisesti tai keksiä palvelupolusta poikkeavia ti-

lanteita ymmärtääkseen laajemmin palvelujärjestelmän kokonaisuuden asiakkaan erityistarpeiden näkökulmasta. Asiakasta otetaan mukaan kumppanuusmenetelmiin mukaan haastatteluilla innostamalla heitä kertomaan omista kokemuksistaan.

- Persoona/henkilöprofiilin luomisessa tehdään kuvitteellinen henkilö, jolla on kasvot, elämäntyyli, työ ja mielipiteitä. Persoonat ja henkilöprofiilit auttavat kehityspalvelumuotoilijat ymmärtämään tarpeita, kokemuksia, odotuksia ja millainen asiakas voisi olla
- Rinnalla työskentely; perehdytään asiakaspalvelupisteen toimintaan ja palvelutapahtumaan työntekijän näkökulmasta.
- Sidosryhmäkartta; visualisoi palvelujärjestelmään kuuluvat toimijat. Sidosryhmäkartalla karotetaan palveluprosessin osallistujat, tahot sekä ne osapuolet, joita kannattaa tarkastella tutkimusvaiheessa.

Palveluprosessin luomisvaihe alkaa kun tutkimusvaiheen aikana kerätyt tiedot on jäsennelty ja analysoitu. Erilaiset muotoilu-, suunnittelu-, ja kehittämismenetelmät auttavat uusien innovaatioiden luomisessa.

- Palvelupiirustukset (service blueprint); on prosessikaavio ja palvelumallin yksityiskohtainen malli, jossa esitetään palvelun eri osien liittymistä toisiinsa. Kaavioissa esitetään asiakkaan kohtaamia tilanteita ja asiakkaalle näkymättömiä taustaprosesseja. Piirustuksessa esitetään asiakkaan kohtaamat kontaktipisteet ja asiakkaan valittavissa olevat vaihtoehdot.
- Palvelujen prototyypit; on nopea ja helppo tapa kokeilla palveluiden ideoiden toimivuutta käytännössä. Prototyypit ovat keskeneräisiä kokeilumalleja, jotka toimivat kehityksen pohjana.
- Yhteissuunnittelussa otetaan asiakas mukaan suunnittelu- ja kehittämisvaiheeseen. Asiakkaat osallistuvat palvelutapahtuman toteuttamisessa, tuoden mukanaan omat tarpeet, odotukset ja kokemukset.

Lähde: Palvelumuotoilu: <http://www2.jamk.fi/>

3.5 Naisten voimaantuminen

Voimaantuminen on suhteellisen uusi käsite. Lappalainen (2005, 85) toteaa kirjassaan, että voimaantumisen käsitettä on alettu käyttämään ihmisten hyvinvointien edistävien hankkeiden kautta 1980-luvulla. Käsitettä alettiin käyttää kasvatustieteelijöiden keskuudessa 1990-luvulta lähtien. Voimaantumisen tarkoitetaan ihmisen henkilökohtaista prosessia. Prosessissa ihminen löytää omat voimavaransa ja ottaa vastuuta omasta elämästään omien oivallusten ja kokemusten kautta. Voimaantumisen prosessissa tapahtuu omien voimavarojen löytyminen elämänhallinnassa, asioiden mahdollistaminen, toimintavalmiuksien sekä toimintakykyisyyden saavuttaminen. (Lappalainen, 2005)

”Voimaantunut ihminen kokee olevansa sisäisesti vahva sekä tasapainossa itsensä ja ympäristönsä kanssa. Voimaantumisen seurauksena hän kykenee asettamaan ja saavuttamaan päämääriä, tuntee oman elämänsä olevan hallinnassa sekä itsetuntonsa parantuneen.” (Naisten Pankki, 2007 www.rengas.de)

3.6 Eettinen ja vaihtoehtomatkailu

Turismin räjähtävän kasvun myötä on tullut vaihtoehtoinen matkustelu ja itsenäiset matkat vastalauseeksi massaturismille ja valmispakettimatkailelulle. Richard Butler (1989) on kuvaillut kirjassa ”Alternative tourism”, kuinka massaturismia vastustavat turistit ovat etsineet ja luoneet uusia väyliä vieraan kulttuurin tutustumisessa. Vaihtoehtoisessa matkailussa haetaan autenttisia kokemuksia. Vaihtoehtoisessa turismissa ollaan valmiita kohtaamaan kehitysmaan realiteetteja suljettujen ja turvallisten lomakohteiden ulkopuolella. Vaikka turismi on osa terveellistä ekonomista talouskasvua maiden kehityksessä, massaturismi on aiheuttanut myös negatiivisia vaikutuksia maiden autenttisen kulttuuri-identiteetin menetyksessä. Massaturismin ongelmiin kuuluu muun muassa hintojen nousu (työvoima, kauppatavara, verot), muutoksia paikallisten asenteissa ja käytöksessä; ihmisiin kohdentuvat paineet (tungos, häiriö, vieraantumisen), resurssien menetystä, paikallisen kulttuurin mustamaalaaminen ja lisääntynyt prostituutio; estetiikan vähentyminen, vandalismi ja varastaminen, korruptiota, luonnon turmeleminen ja roskaaminen sekä matalalakkainen kausiluontoinen työllistyminen. (Butler, 1995 32-35)

Eettinen matkailu on tullut osaksi vaihtoehtoista turismia. Turismilla on mahdollisuus kehittää maiden kehityksellistä talouskasvua jos rahavirtojen suunta olisi oikea.

”Liiketoiminnan ongelmana ovat kuitenkin välikädet. Suurin osa lomalla maksamistamme rahoista päätyy aivan muualle kuin kuvittelemme, eli länsimaisille välittäjille tai kohdemaan eliitille”.

”Reilun matkailun idea on sama kuin Reilun kaupankin: elinkeinon harjoittajien tulisi tehdä sopimukset suoraan paikallisyhteisöjen kanssa, hyödystä reilu osuus pitäisi päätyä paikallisille toimijoille, luonnonvarojen käytön tulisi olla kestävä ja työntekijöille pitäisi taata reilut palkat ja työolot. Matkailun saralle pitäisi erikseen varata rahaa ja ryhtyä sitä systemaattisesti kehittämään. Kehitysyhteistyöstä päättävien elinten kautta voitaisiin koordinoida yhteyksiä kohdemaiden toimijoiden ja suomalaisten matkanjärjestäjien välille”.

Meron mielestä matkailun kehittäminen voisi olla kiinnostava alue myös kehitysyhteistyössä. (Mero M. Reilun matkailu yhdistyksen puheenjohtaja 2003, Uutiset: <https://www.kepa.fi/>)

4 PALVELUMUOTOILUN ANTIMET KEHITYSAVUSSA

Tässä luvussa perehdytään, millä palvelumuotoilun työkalujen avulla voitaisiin kehittää Rio Limpiossa tapahtuvaa keramiikkatyöpajan palvelua. Aluksi kuitenkin selvitetään, mitä tarjottavaa palvelumuotoilulla on kulttuurikehitysyhteistyölle pitkällä tähtäimellä. Kulttuurikehitysyhteistyöllä tarkoitetaan kehitysyhteistyötä, missä käytetään projektia, joka on paikallista kulttuuria kehittävää tai tuoden uudenlaista kulttuuria eri taiteenlajeilla ja kädentaidoilla.

Palvelumuotoilu on tänä päivänä yhdistynyt osaksi kehitysapua. Kulttuuriyhteistyöllä ja palvelumuotoilulla kehitysyhteistyössä voidaan saavuttaa yhteiskunnallisia tavoitteita. Yhteiskunnallisilla tavoitteilla yritetään ratkoa ympäristö- tai ihmisten hyvinvointiongelmia. Palvelumuotoilullisessa kulttuuriyhteistyössä voidaan saavuttaa yleishyödyllisyyttä, avoimuutta, tasa-arvoa, sekä parantaa ihmisten hyvinvointia. Ympäristölliset näkökulmat voidaan ottaa osaksi hankkeita, missä yritetään hyödyntää kierrätysmateriaaleja, uusiutuvia materiaaleja sekä löytämään mahdollisimman ympäristöystävälliset tuotantokeinot kestävän kehityksen periaattein. Kun liitetään vielä eettinen kaupankäynti ostajan, asiakkaan tai jälleenmyyjän välille voidaan saavuttaa ihmisten ja yhteisön hyvinvointia edistäviä aspekteja kestävässä kehityksessä. (Ulkoasianministeriö-Kulttuuriyhteistyö: www.formin.fi)

Kuva 4. "Hansen - nuori mestarinalku vuolennassa opettaa nuorempiaan."

©Mikko Tuononen (Erilainen loma: www.riolimpio.info)

Kulttuurilla, kädentaidoilla ja taiteella voidaan saavuttaa myös henkistä hyvää oloa ja voimaantumista. Hyvillä ohjaustaidoilla ja kulttuuritajunnalla muotoilija voi työssään suunnitella ja ratkaista yhdessä paikallisten kanssa ruohonjuuren tasolla yhteiskunnallisia ongelmia. Esimerkiksi suunnittelemalla kulttuuriin sidonnaisia, autenttisia kauniita ja laadukkaita tuotteita ja perustamalla hyvän toimintamallin kädentaitotyöpajaan, missä noudatetaan eettisiä ja ekologisia arvoja, voidaan saavuttaa kansainvälisiä markkinoita elinkeinon tuottamiseksi huonossa asemassa oleville ihmisille (Kuva 4.)

Näiden asioiden yhdistymistä kutsuisin yhteiskunnalliseksi palvelumuotoiluksi. (Ulkoasianministeriö, Kulttuurikehitysyhteistyö: www.formin.fi, Miettinen 2007, 40)

Palvelumuotoilun perusteet pohjautuvat asiakaslähtökohtaisuuteen. Inhimillisyydellä, eettisyydellä, ekologisuudella, kokemuksilla, elämän tarinoilla, elämyksillä ja mielikuvilla saadaan tuotteistettua palvelua ja tuotteita. Palveluiden tai tuotteiden ympärille usein rakennetaan jokin tarina. Tarinan tarkoituksena on luoda mielikuvia ja suhde käyttäjään. Tämä puolestaan aiheuttaa yhteisen kokemuksen tekijän ja ostajan välille. Tuotteiden takana on pitkä prosessi markkinointia ja asiakaskunnan karttoittamista. Muotoilussa halutaan luoda elämys asiakkaalle palvelusta tai tuotteesta. (Miettinen, 2007, 134-135)

Rio Limpion keramiikkakerhon palvelun kehittämisessä periaatteena haluan yhdistää nämä asiat luovaksi palvelukokemukseksi, joka tuo asiakkaan eli mahdollisen käsityöostajan paikallisten kädentaitoprosessiin mukaan. Rio Limpiolaista kädentaitoelämystä voidaan korostaa sen luonnolla ja käsitöiden materiaalien keräämisellä. Matkailija voi osallistua keramiikan valmistusprosessiin erivaiheisiin, kuten saven keräämiseen, tuotesuunnitteluun, muotoiluun ja loppujalostamiseen, jossa savea poltetaan keramiikaksi joko primitiivisin keinoin maakuoppapolttamisessa tai puilla poltettavan keramiikkauunin avulla. Tämän kaltaisissa polttotekniikoissa muutenkin tarvitaan iso joukko ihmisiä polttoprosessiin mukaan, sillä molempien polttomenetelmien yhteydessä keramiikan polttaminen tapahtuu lisäämällä puita 5 minuutin välein vähintään 10 tunnin ajan. Tämä tarkoittaa, että puita myös menee reilusti, joten niitä tulee varata hyvin ja pilkkoa sopivan mittaisiksi. Työ on erittäin ruumillista, mutta myös hauskaa yhdessä tekemistä ja jollain tasolla meditatiivista. Pitkän työn takana moni voi myös saada jännittäviä kokemuksia siitä, mitkä ovat keramiikan lopputuotokset. Luonnosta kerätyt materiaalit tuovat lisäpotkua jännitykseen sekä takaavat keramiikan ainutlaatuisuuden.

Rio Limpion kädentaitopalveluiden kehittämistä varten on muutama suomalainen esimerkkiyritys, jotka ovat kehittäneet palvelumuotoilua osaksi kehitysapua ottaen huomioon monikulttuurisuutta ja etnisten ryhmien oman kulttuurin hyödyntämistä osaksi suomalaista muotoilua. Etnisyydestä, eksoottisuudesta, autenttisuudesta, ekologisuudesta, kansainvälisyydestä ja hyväntekeväisyydestä muutamia kehitysyhteistyön kädentaitoyritykset ovat huomanneet etua esimerkiksi Suomen markkinnoilla. Hyvänä esimerkkinä pidän Mifuko Oy:tä. Mifoku on suomalainen designyritys, joka tekee yhteistyötä afrikkalaisten pienten käsityöpajojen kanssa. Yrityksen pienet työpajat sijaitsevat Nairobissa Afrikassa, jossa työllistetään usein vähempiosaisia ja huonossa asemassa olevia ihmisiä. Yrityksen avuntoiminnan tehokkuus näkyy sen läpinäkyvyydessä ja avoimuudessa.

Tuotteiden raaka-aineina usein käytetään kierrätysmateriaaleja, jotka tulevat paikallisilta toreilta ja tuottajilta. Suomalaiset muotoilijat kehittävät tuotteiden muotoilun suomalaisten makuun sopiviksi ja tuotteet myydään Suomessa. (Martikainen, Impiö, 2014, www.mifuko.fi)

Muzungucrafts Oy on Jaana Hirsikankaan pienyritys, joka tuo Suomeen luonnonmateriaaleista käsin valmistettuja uniikkikoruja Latinalaisesta Amerikasta, Intiasta ja Itä-Afrikasta. Tuotteita ovat suunnitelleet ja toteuttaneet muun muassa ugadalaiset maansisäiset pakolaiset, costaricalaiset yksinhuolta-

jaäidit, sekä alkuperäiskansan naiset. Yrityksen toiminnalla halutaan tukea huonossa asemassa olevia naisia, tärkeää työtä tekeviä järjestöjä, pinetuottajia ja käsityöläisiä kehitysmaissa. Toiminnassa on otettu huomioon ekologisuus ja eettisyys. Yritys ostaa ennakoon tuotteiden arvon, koska tekijöillä ei ole varaa ostaa suuria määriä raaka-aineita ennakoon. Näin yritys turvaa tekijöiden elintäsoa ja kertoo kaupankäynnin merkityksestä heidän elämässään. (www.muzungucrafts.com/)

Mifokun Oy:n ja Muzungucrafts Oy:n kaltaiset yritykset eivät markkinoi ja painota tuotteitaan palvelumuotoiluna, mutta laajemmin katsottuna ne ovat asiakaslähtökohtaisia ja luoneet tuotteidensa ympärille elämyksen, tarinan ja kansainväliset yhteydet tuottajiinsa ja käyttäjiinsä välille. Yritykset ovat tuotteistaneet tuotteensa ja palvelunsa osaksi palvelumuotoilua sekä toimineet yhteiskunnallisesti huonossa asemassa olevien ihmisten hyvinvoinnin hyväksi. Tämän kaltaista pienyrittäjyyttä niin Suomessa kuin ulkomailla tulisi tukea. Rio Limpion keramiikkatyöpajan kehittämisessä on otettu huomioon, millaisia tuotteita voitaisiin tuottaa ja kuinka palvelua voitaisiin kehittää, niin että yhteisö voisi toimia itsenäisesti pien- tai sivutoimiyrittäjinä kädentaidoissa. Satu Miettinen kertoo, kuinka Afrikassa kädentaitokeskuksissa työskentelevät naiset ovat saaneet tärkeän lisäansion elämiseen opituista kädentaidoista. Käsityötaidot ovat olleet auttaneet naisia työllistämään itsensä kädentaitoprojektien avulla. (Miettinen, 2007, 111) Tämän kaltaisten käsityöprojektien tuloksilla on myös merkityksensä tämän opinnäytetyön tekemiseen. Opinnäytetyö toimii tuotesuunnittelussa mukana, niin että tuotteilla on käyttömerkitystä yhteisölle ja tuovat luovan kokemuksen niiden ostajaan. Tuotesuunnittelussa on otettu huomioon, kuinka voidaan saavuttaa iloa ja vahvistaa luovaa identiteettiä naisten keramiikkaryhmässä. Esimerkiksi perinteinen rumpumusiikki (Kuva 5.) on katoava perinne kylällä, jota Vihreän Keskuksen isäntäväki toivoisi säilyvän vielä pitkään osana kulttuuria. Musiikki on osa jokapäiväistä dominikaanista kulttuuria, tämä on myös osana tuotesuunnittelun kehittämistä.

Seuraavassa Kädentaitojen lisääminen keramiikan avulla kehitysyhteistyössä-luvussa tuodaan keramiikan mahdollisuudet ja soveltuvuutta kulttuurisessa kehitysyhteistyössä. Rio Limpion keramiikkaryhmää varten on pohdittu, mitä tarjottavaa keramiikalla on dominikaaniseen yhteisöön. Yhteisö ja Vihreän Keskuksen järjestö, joka vastaa kädentaitotoiminnasta ovat haluneet edistää, tukea sekä luoda uusia mahdollisuuksia kädentaitopienyrittäjille. Keramiikkaa on tämän takia haluttu tuoda uudeksi käsityöperinteeksi toimintaan mukaan.

Kuva 5. Harjoittelujakson aikana iltaisiin välillä saattoi olla perinteinen rumpumusiikin esitys.

©Hannah Weisenberg 2013

4.1 Kädentaitojen lisääminen keramiikan avulla kehitysyhteistyössä

Keramiikan osa-alueet avautuvat laajemassa perspektiivissä, kun tarkastellaan, kuinka sillä voidaan luoda laadukasta muotoilua, sekä tuottaa hyvinvointia edistävää palveluja niin kerhotoiminnassa kuin oikean työpajan kehittämisessä; yksilö-, yhteisö- ja ympäristötasolla. Näiden merkitysten yhdistämisellä voidaan tuottaa uudenlaista kulttuurista perintöä, ympäristöä huomioonottaen sekä taata kädentaidoille jatkuvuutta. Rio Limpion keramiikkaprojektissa on pyritty kestävän kehityksen periaattein nostattamaan erityisesti naisten asemaa ja kehittämään naisten oman arvon tunnetta ja uudenlaista kulttuurista identiteettiä keramiikalla. Kädentaidoilla on myös työllistävä vaikutuksensa, mikäli se on tarpeeksi tuettua rahoituksella ja sosiaalisesti yhteisöllä. Tässä kohtaan kulttuuriyhteistyöhankkeiden ja projektien tuella on suuri vaikutuksensa ja merkityksensä.

Keramiikan kehityshankkeiden tärkeyttä on huomioinnut muun muassa Ulkoasiainministeriö, joka on ollut myöntänyt tukea tämän tapaisille hankkeille. Vuoden 2013 kulttuurialan kehitysyhteistyöhankkeille myönnettiin yhteensä 199 550 euroa. Ulkoasiainministeriön toiminta kulttuurisessa kehitystyössä kiteytyy:

”Ulkoasiainministeriö myöntää vuosittain tukea hankkeille, jotka edistävät kehitysmaiden ja Suomen kulttuurialan toimijoiden yhteistyötä ja tukevat moniarvoista kulttuurin kehittämistä. Hankkeiden toteuttajia voivat olla kulttuurivaikuttajat tai –järjestöt sekä paikalliset ja kansalliset kulttuurielimet ja oppilaitokset.” (Ulkoasiainministeriö, Kulttuurikehitysyhteistyö: <http://formin.finland.fi/>)

Yksi keramiikkaa edistävästä Ulkoasiainministeriön rahoittamista hankkeista on ollut: ”Mexican-Finnish workshop on participatory design in ceramics for sustainable, reinvigorated handicraft products in Oaxaca” Hankkeessa meksikolainen kansalaisjärjestö kutsui Suomessa olevat arkkitehdit, Harnin ja Takahashin pitämään kolmen viikon työpajan kohdemaan alkuperäiskansan keramiikka-artsaanien ja kaupunkilaissuunnittelijoiden kanssa Oaxacaan. Työpajaosallistajat tekivät työtä pienissä, moniteollisissa ryhmissä, käyttäen savea ja muita erilaisia innovaation lähteitä ja ideoiden uusia tyynejä tai tuotteita vanhojen perinteiden ja asiantuntemuksen pohjalta. Kehityksen taustalla oli tasa-arvon edistäminen, eriarvoisuuden vähentäminen, ilmastokestävyyden lisääminen ja osallistavan vihreän talouden ja tätä kautta työllisyyden edistäminen parantamalla toimeentulomahdollisuuksia perinteisten keramiikkatöiden sektorilla.” (Ulkoasiainministeriö, Kulttuurikehitysyhteistyö: http://formin.finland.fi)

Jokainen kehitysmaa on yksilöllinen ja maaperät myös sen mukaan, mutta keramiikassa on maailmanlaajuisia lainalaisuuksia sen käytettävyydessä, jotka soveltuvat lähes mihin tahansa. Historiaa tarkastellessa keramiikkaa on tehty ja kehitelty tuhansia vuosia eri puolilla maailmaa. Keramiikka on vanhimpia kädentaitomuotoja ihmiskunnan historiassa. Vanhimmat löydöt ylettyvät jopa 24 000 vuotta eKr. Kautta aikojen on kehitelty tekniikoita sen polttamiseen, jossa ei sähköä tarvita. Entisaikojen kulttuurit löysivät savea maasta ja rupesivat tutkimaan sen muokkailtavuutta ja plastisuutta. Todennäköisesti sen polttaminen on tapahtunut vahingossa nuotion äärellä, kun ruokaa on valmistettu. Aikaisimmat löydöt esimerkiksi Afrikasta todistavat, että saviesineet ovat kerroksittain poltettu avoimella tulella. Esineiden päälle on sitten laitettu palavaa ainesta, kuten puuta, ruohoa ja eläinten lannoitteita. Vaihtoehtoisten tai primitiivisistä keramiikan valmistustekniikoista puhutaan, kun poltto tapahtuu puulla, eläinten lannoitteilla tai hiilillä, ilman sähköunia. Savesta tulee keramiikkaa jo noin 500° asteessa, mutta esimerkiksi tiilistä ja savesta rakennetulla puu-uunilla päästään jopa 1300° asteen lukemiin. (Watkins, Wandless 2004, Perryman 2002) 1300° asteessa poltettu keramiikka on kestävyydeltään kovempaa kuin matalassa 500° asteessa poltettu. Alle 1000° astetta poltettu keramiikka on hauraampaa ja voi rikkoontua helpommin kovassa käytössä. Eri astelukemien poltoissa voidaan myös saada erilaisia ulkonäöllisiä vaikutuksia keramiikassa ja lasitteissa.

Primitiivisissä ja vaihtoehtoisissa keramiikan valmistustekniikoissa puu-polttoinen keramiikkauunin rakentaminen ja sen käyttö oli soveltavuudeltaan helppokäyttöisin ratkaisu mihin päädyttiin Rio Limpion projektissa, koska uunia varten löytyi paikallisilta tuottajilta tiiliä, haluttiin korkeapolttoisia, kestäviä tuotteita ja puu on helppo ja uusiutuva energiantuotannossa, missä sähköä ei ole saatavilla. Rio Limpion keramiikkauuni on tarkoitettu poltettavaksi 1000° asteeseen, koska rakennustiilet eivät kestä korkeampaa polttoa. 1000° asteella voidaan kuitenkin tuottaa kestävä keramiikkaa ja saada toimivia lasitteita aikaiseksi.

Kehittyvässä maassa resurssit ovat pienet tuotantomateriaalien hankkimisessa ja kalliiden koneisiin investoimisessa. Rio Limpion palvelun kehittämistä varten olemme tämän takia valinneet Mikko Tuonosen kanssa primitiiviset ja vaihtoehtoiset valmistus- ja polttotekniikat. Rio Limpion keramiikkakerhon kehittämisessä keramiikkaa on pystytty soveltamaan vaihtoehtoisin tuotantotapoihin, missä on mahdollisimman pienet resurssit ja luonnosta saatavat materiaalit olisi mahdollisimman paljon hyödynnettävissä. Vaihtoehtoisessa ja primitiivisissä valmistus- ja polttotekniikoissa hyvinä puolina on hyödynnettävyys jos olosuhteet ovat alkeelliset ja rahoitus minimiä. Materiaalien hankkiminen on suhteellisen helppoa, jos työstettävää, kosteaa savea löytyy maasta. Saven muotoiluun tarkoitettuja työkaluja on mahdollista valmistaa erittäin pienin kustannuksin, jos suinkin löytyy puukko ja vuoltavaa puuta. Primitiivisiä tai vaihtoehtoisia polttotekniikoita on hyödynnettävissä, jos puuta on mahdollista käyttää polttamiseen, mikäli sähköön tai kaasuun ei riitä rahoitusta. Puu on myös uusiutuva luonnonvara, joka on hyvä huomio ekologisessa keramiikan tuotantotavassa. Keramiikka on nimenomaan kehittynyt primitiivisissä ja yksinkertaisissa olosuhteissa luonnon ja tulen äärellä monien tuhansien vuosien varrella. Vihreän Keskuksen olosuhteet ovat mitä mainoimmat luonnon armoilla olemista. Luontoo säättää ihmisten viljelyrytmin sade- ja kuivakaudella, maajäritysten ja mutavyöryjen luonnonkatastrofit ovat piileviä uhkia ja ihmiset elävät suurimmaksi osin maanviljelyllä ja luonnon hedelmillä. Keramiikkatoiminnan suunnittelemisessa näitä asioita on myös otettu huomioon.

Monissa vanhoissa kulttuureissa ympäri maailmaa keramiikkaa on kehitetty osaksi arkikäyttöä ja kulttuuria ilmentävää taidetta. Primitiivisillä ja vaihtoehtoisilla polttotekniikoilla voidaan myös saavuttaa uniikkia ulkonäköä, mikä voi lisätä tuotteiden arvoa jollekin asiakkaalle. Primitiivisillä ja vaihtoehtoisilla polttotekniikoilla on hankala jäljentää samanlaisia pintakuviointiefektejä kerta toisensa jälkeen. Rio Limpion käsityömyynnissä uniikkisuus on tuonut lisäarvoa poikien puukäsityöryhmässä valmistetuille tuotteille. Keramiikkatyöryhmän töiden koristelua varten haluttaisiin hyödyntää luonnosta löytyviä raaka-aineita. Luonnosta kerätyillä keramiikan lasitteiden raaka-aineilla voidaan kehittää todella yksilöityä ulkonäköä esineille. Kaiverrukset, tuhkapohjaiset lasitteet, eriväriset savilietteet, mehiläisen vaha ja kiillotukseen tarkoitettut kivet ovat esimerkkejä siitä, mitä luonnon raaka-aineista on mahdollista käyttää keramiikan koristelussa ennen tai jälkeen esineiden polttamista. Myöhemmässä osiossa kerrotaan lisää luonnon lasiteaineiden testaamisesta sekä annetaan ohjeita niiden soveltamiseen. Ohjeet ovat osa opinnäytetyön kokonaisvaltaista palvelun kehityspakettia yhteisölle ja matkailijoille, jonka tarkoituksena on lisätä keramiikkakerhon itsenäistä toimimista ja avata keramiikan mahdollisuudet matkailijoille.

Keramiikka voi olla osa vanhaa unohdettua kulttuuria, jota voidaan elävöittää. Elävöittämiseen tarvitaan vanhaa tieto- ja käytännöntaitoa, mitä on kulkeutunut sukupolvelta toiselle. Esimerkiksi Elina Soraisen tutkielmateoksessa on tuettu iranilaisten naisten keramiikkaperinnettä. Projektissa tuotiin perinnettä osanneet vanhat tekijät yhteen nuorten naisten kanssa. Perinnettä saatiin elävöitettyä yhteisössä tuomalla naiset yhteen, tehden siitä sosiaalinen tapahtuma ja opettamalla sukupolvelta toiselle vanhat työtavat keramiikan työskentelyssä. (Sorainen, 2006) Rio Limpion keramiikkatyöryhmän materiaalikeräämistä varten, kerhon kehitykseen mukaan voitaisiin ottaa eri-ikäiset yhteisto-

mintaan mukaan. Rio Limpion iäkkäämpi sukupolvi on kasvanut yhteydessä luontoon ja heille on kehittynyt hyvä kasvillisuuden ja luonnon raaka-ainetuntemus. Tuomalla nuoret ja vanhat yhteen saataisiin lisättyä sukupolvien välistä vuorovaikutusta ja ehkä löytää uusia mahdollisuuksia raaka-ainetietämykseen, minkä voitaisiin tuoda osaksi keramiikan toiminnan kehittämistä. Dominikaanisessa Tasavallassa asuva keramiikkaharrastaja Lauri Ylitalo on muun muassa hyödyntänyt 90 % käyttämistään materiaaleistaan keramiikassa lähiluonnosta. ”Voimaa Keramiikasta” – projekti saisi lisävoimaa ja perinteinen dominikaaninen kulttuuri-identiteetti vahvistusta sukupolviperinteiden jakamisen osalta.

Laurie Kroshua Medina (2003) on myös tutkinut vanhojen kulttuuri-identiteettien vahvistamista keramiikan avulla artikkelissaan ”Commoditizing Culture Tourism and Maya Identity”. Artikkelissa kerrotaan, kuinka turismi on vahvistanut vanhaa Maya-kulttuuria ja elävöittänyt sen uudestaan. Medina tutki Succotzin yhteisön kyläläisiä, joka sijaitsi lähellä Xunantunichin Maya-kaupungin raunioita. Xunantunich on vierailijamäärältään suurin arkeologinen kohde. Monet kyläläisistä on unohtanut vanhan Maya-identiteetin kielen ja käsitöiden osalta, sekä määritelleet oman kulttuuri-identiteetin nykyisen puhutun mestizo-kielen mukaan, vaikka perimältä olisivatkin osa Maya-kulttuuria. Nouseva turismi on kuitenkin elävöittänyt kyläläisiä tutustumaan alkuperäiskulttuuriinsa ja harjoittamaan vanhoja perinteisiä kädentaitoja. Turismi ja käsitöiden tuottaminen on antanut heille tarkoituksia vaalia takaisin heidän Maya-identiteetinsä. Osa kyläläisistä on löytänyt uusia kanavia Maya-perinteen ja kulttuurin opiskelussa, muun muassa Maya-aineiden etnografin ja arkeologian kautta. Osa on elävöittänyt kivenkaiverrustekniikkaa toiset taas perinteistä keramiikkaa, joka oli ollut vaarassa kadota kokonaan Xunantunichissa. (Miettinen 2007, 110)

Uuden perinteen luomisessa on omat haasteensa, johon voidaan tarvita joku yhteisön ulkopuolelta opettamaan ja ohjaamaan paikallisia, mikäli yhteisöstä ei löydy ketään tekijää keskuudestaan. Ohjauksessa ja uuden kädentaitoperinteen luomisessa on haasteena myös paikalliseen kulttuuriin tutustuminen ja sen hyödyntäminen kädentaidoissa. Uudessa kädentaitoperinteessä joudutaan ottamaan huomioon kulttuurin sensitiivisyys ja herkkyys uusille vaikutuksille, jotta opettaminen ja ohjaus eivät tapahtuisi ohjaajalta oppilaaseen ylhäältä alaspäin, vaan oppilaan sisäisestä, omakohtaisista lähtökohdista. Luovuus ja oma-aloitteisuus nostetaan oppilaassa esiin omien tuotteiden suunnitteluvaiheessa ja toteutuksessa. (Kuva 6.) Uuden kädentaitoperinteen hyötyinä voi olla myös sen tuottamat uudenlaiset innovatiiviset ideat toteutuksessa, missä voidaan käyttää enemmän tekijän omaa mielikuvitusta tai perinteisen kulttuuritaiteen yhdistymistä uuteen muotoon. Uusi kädentaitoperinne ei saisi kumota ja viedä paikkaa vanhoilta perinteisiltä kädentaidoilta, mutta eivät myöskään vanhat perinteiset ajattelutavat ja tuotantomuodot ja tavat saisi olla esteenä uusille ajatuksille, muutokselle ja toteutukselle. (Liite 2)

Kuva 6. Keramiikkanaisten piirrustussuunnittelutehtävä, aihanaan Rio Limpion kulttuuria ilmentävät asiat ja käyttötavarat. Kerhopöytä on kerhotalon kuistille, jotta saatiin naisten luovuudelle tilaa ja luonto oli ympärillä antamassa inspiraatiota. Iso pöytä myös teki tunneista sosiaalisen tapahtuman, missä kaikki joutuivat työskentelemään ja kommunikoimaan tasavertaisesti toistensa kanssa.

©Hannah Weisenberg, 2013

4.2. Palvelumuotoilun ja eettisen matkailun yhdistäminen osaksi kehitysyhteistyötä

Kädentaidoilla voidaan saavuttaa naisten tasa-arvon, yhtenevyyden ja yhteiskuntaan kuuluvuden tunnetta. Monissa köyhissä maissa, missä naiset kärsivät huonosta asemasta, voidaan kädentaidoilla saavuttaa eheytymistä. Kädentaidoilla ja luovuuden harjoittamisella on terapeuttinen vaikutuksensa, jolloin ihminen saa vapaasti käyttää taitojaan. Kädentöiden ja taiteen avulla tunteet voidaan tuoda esiin, tai uppoutua työssä flow-tilaan, jolloin ihminen unohtaa ympäristön ja sukeltaa sisimpäänsä. Interkulttuurisesti ajateltuna kädentyöt ja taide edustavat maailman kieltä, missä kukaan ei tarvitse sanoja ymmärtääkseen toisensa.

Kädentaitojen palvelun prosessissa tekijä ja käyttäjä tai tuotteen vastaanottaja jakavat prosessin, missä merkitys on kytkötkissä tuotteeseen. Kädentaitaja kirjaa oman henkilökohtaisen tarinansa ja persoonsa tuotteeseen. Osa kädentaitajan merkityksistä siirtyvät tuotteen välityksellä asiakkaaseen, joka luo oman uuden merkityksen tuotteesta. (Miettinen, 2007) Tässä kohtaan on mahdollista yhdistää muotoilijan suunnittelua tuotteen kehityksessä. Tuote voi reflektoida sen oman ajan henkeä ja

trendejä, huomioonottaen kädentaitajan oman kulttuurisen perinnön sekä ympäristön tarjoamat materiaalit, joko kierrätettynä tai luonnosta. Eri merkityksistä poimitaan materiaalit sekä tuotteen tuottamisen tekniikkaa.

Yhteys elämän tarionoiden ja materiaalikulttuurin välillä voidaan linkittää matkustelua ja turismin kontekstia. Kädentaitotuotteita ostetaan ja uusia merkityksiä luodaan tuotteeseen. Näin kädentaitotuotteen merkitykseen sisältyy kädentaitajan oma tarina ja ostajan kokemus. (Satu Miettinen 2007). Hyvänä esimerkkinä pidän Mifokun Oy:n tuotteita, jotka ovat valmistettu yhteiskunnallisilla arvoilla huonossa asemassa olleiden naisten käsityönä. Tuotevalikoimaan kuuluu muun muassa koreja, joihin on liitetty tuotekortti, jossa on kerrottu tuotteen eettisyydestä ja nairobialaisen käsityövalmistajan nimi. Tuotteesta on näin saatu uusia merkityksiä ja tunnearvo kytköksiä tekijän ja asiakkaan välille.

Naisten voimaantuminen yhteisössä on ollut lähtökohtaisesti kohderyhmä myös Rio Limpion keramiikkaprojektissa. Keramiikkaprojektissa on pyritty kuuntelemaan, mitä Rio Limpion paikalliset asukkaat ovat itse halunneet yhteistyöstä. Projektin myötä on vahvistunut viesti, että käsitöitä haluttaisiin lisää varsinkin naisten ryhmissä. Keramiikkaa on haluttu yhteisöön, koska sillä on katsottu luovan tulevaisuudessa uusia työpaikkoja ja tuotevalikoiman laajuutta ja monipuolisuutta turisteille myytävissä tuotteissa. Pitkään meneillään oleva nuorten poikien puukäsityöryhmä on osoittautunut erinomaiseksi toimintomalliksi yhteisön kehityksessä.

Keramiikkatyöpajan toimintomallin kehittämisessä yhdeksi tärkeimmäksi alueeksi muodostuu vaihtoehtomatkoilijat ja heidän tarpeet. Kehitystyön näkökulmasta voidaan tarkastella yhteisön tarpeita. Kohderyhmää miettiessä opinnäytetyössä on valittu vaihtoehtoiset matkoilijat, jotka hakevat kulttuurivaihdosta uusia, autenttisia kokemuksia. Vihreän Keskuksessa vierailee suurimmalta osin tämän tapaisia matkoilijoita, jotka ovat joko aikaisemmin kuulluneet Rio de Pasos ry:n järjestöön tai tulevat Keskukseseen muiden matkoilijoiden suosituksesta ja näkemiensä kuvien inspiroimana.

4.3. Palvelukokemuksen suunnitteleminen ja kohderyhmän valinta; vaihtoehtoiset matkailijat

Seuraavissa luvuissa kehitetään Rio Limpion keramiikkakerhotoimintaa, perehdytään palvelumuotoilun työkalujen kautta yhteisön tarpeisiin, kehitetään kerhotoiminnalle tuotesuunnittelua sekä laaditaan ohjeita saven ja luonnon lasiteaineiden testaamiseen. Palvelumuotoilun kautta rakennetaan edistyneempi ehyt palvelukokonaisuus Vihreälle Keskukselle.

Anna Sperry viittaa projektityössään (IDMN, 2008), mitä palvelumuotoilun kokemuksen suunnitteleminen kuuluu:

- tunnistetaan asiakkaan tarpeet ja arvostukset
- tunnistetaan mahdollisuudet luoda uusi palveluinnovaatio tai parantaa olemassa oleva
- määritetään muotoiluprosessin aikana päätöksentekoa ohjaavat mittarit
- kehitetään vaihtoehtoisia palvelumalleja, joiden kelpoisuutta punnitaan arviointivaiheessa
- toteutusvaiheen jälkeen palataan takaisin tutkimusvaiheeseen, missä arvioidaan toteutetun palvelun laatua sekä arvioidaan ja etsitään mahdollisia uusia kehitysinnovaatioita.

(Sperry, 2008 IDBM pro projektityö)

Matkailussa valokuvaamisen jälkeen käsitöiden ostaminen matkamuistoksi on toiseksi tärkein aktiviteetti turismissa. On olemassa lukuisia tutkimuksia, jotka osoittavat kuinka käsitöiden ostaminen on iso osa turismia. Richards (2006, 32-35) kirjoittaa Eurotex projektin tutkimuksen tuloksista, että turistille matkailun motivaationa toiseksi tärkein asia on kulttuuri. Noin 30 % tutkimukseen osallistujista olivat ostaneet tekstiilituotteita matkansa aikana. Turisteilta oli myös kysytty mikä oli kiinnostavinta kulttuurin käsitöiden tutustumisessa; käsitöiden valmistamisen tekniikoiden sivusta seuraaminen vai tuotantoon osallistuminen. Vastaajat kertoivat, että tuotteiden tuotantoon osallistuminen on paljon kiinnostavampaa kuin olla passiivisena sivustaseuraaja. Näistä lähtökohdista on syntynyt idea "luovasta turistikokemuksesta", monessa palvelumuotoiluun painottuvissa kulttuurisissa kehitysyhteistyöprojekteissa. Turistit ovat kiinnostuneita käsitöiden ostamisen ja valmistustekniikoiden sivusta seuraamisen lisäksi tuotannon kokemusten palveluista. (Miettinen, 2007, 134)

Satu Miettinen on tehnyt palvelumuotoiluun perustuvan luovan turistipalvelun kokeilua Namibiassa. Kokeilua varten järjestettiin ja dokumentoitiin naisten käsityöpajoja. Kokeilun tarkoituksena oli tuoda turistit lähelle naisten perinteisiä käsityöpajoja ja lisätä tekijän ja käyttäjän välille tunnearvoisen kokemuksen. Työpajojen kokemuksen visuaalista ilmettä ja houkuttelevuutta lisättiin valokuvallisilla esitteillä. Työpajat eivät olleet valmiita myytäväksi ja markkinoitaviksi, mutta simuloituja kokemuksia samanlaisella sisällöllä. Työpajojen yhteydessä oli tarkoituksena ottaa asiakkaan toiveita huomioon tuotteen suunnittelussa ja muotoilussa. Tällä tavalla käsityönaiset pystyivät osallistumaan omilla

näkemyksillään myös tuotteiden suunnittelussa. Näin saatiin muotoilun työ asiakaslähtökohtaisemmaksi ja autenttiseen kulttuuriin sidonnaisiksi, missä oli otettu kulttuuriset ja sosiaaliset aspektit huomioon.

Työpajojen taustalla toimii kaksi käsityökeskusta Opuwo ja Katutura, joidenka vastuuhenkilönä toimii Kilya Tolu. Käsityökeskukset pyöriävät suomalaisten järjestöjen tuella. Käsityökeskusten naiset ovat kertoneet, kuinka he ovat saaneet toimeentuloa käsitöistä ja iloa työn teosta, näin myös perheet ovat voineet paremmin. Naiset ovat itsenäistyneet toimeentulonsa suhteen ja löytäneet keinoja kuinka ilmaista arkipäivänsä ajatuksia ja tunteita käsitöihinsä. Käsitöiden kautta on ollut näin myös voimaannuttavat vaikutuksensa sosiaalisella ja henkisellä tasolla. (Miettinen 2007, 111) Näitä asioita tulee huomioida riolimpiolaisten naisten keramiikkakerhotoiminnan kehittämisessä.

Turistien kokemuksiin pohjautuvat palvelumuotoilun työpajat ovat toimineet myös Vihreän Keskusten toiminnassa. Käsityöpajoissa naiset ovat tehneet luonnon materiaaleista koruja, tekstiilien kirjailua ja nuoret pojat veistäneet eri puulajikkeista lusikoita ja salaatinottimia. Keskuksessa vierailevat kävijät ovat usein päässeet katsomaan vierestä ja osallistumaan kerhotunneille myös opettamisen muodossa, jos heidän harrastuksellisiin tai ammatillisiin vahvuuksiin on liittynyt käsityöt. Tilauksia on otettu vastaan ja parhaan mukaan toteutettu asiakkaan toiveiden mukaisesti. Työpajoihin liitetyt työnäytökset ovat muodostuneet osaksi myynnin tilannetta ja tuotteiden suunnittelua. Asiakas on päässyt osallistumaan kulttuurin sisältöön, tilaustuotteidensa suunnittelussa ja nähneet läheltä tekijän ja hänen elämän tarinan uniikissa käsityötuotteessa. Turistipalvelua ja houkuttelevuutta on kehitelty muun muassa visuaalisesti esitteillä, keskuksen omilla internetsivuilla ja sosiaalisella medialla. Uutena tulokkaana on keramiikan työpaja, millä on haluttu laajentaa naisten käsityöryhmää sekä monipuolistaa tuotevalikoimaa ja muotoilua paikallisista materiaaleista. Osallistava turistipalvelu täytyy kehittää osaksi keramiikkakerhon toimintaa.

Saven ja koristeluun tarkoitettujen lasiteaineiden materiaalien keräämisessä voitaisiin osallistaa Keskusten vieraita tapahtumiin mukaan. Materiaalien keräämisreissuilla voisi olla mukana vanhempikin sukupolvi, joka voisi asiantuntemuksellaan esitellä paikallisen luonnon rikkautta. (Kuva 7.)

Vaihtoehtoinen ja eettinen matkailu on lisääntynyt erilaisten matkakeskusten kautta, missä ”bed & breakfast” toimintomalli on toiminut vapaaehtoisuustyöllä. Majoituskohteissa yleensä saat päivän ruuan ja majoituksen auttamalla vapaaehtoisuustyöllä majatalon töissä. Majapaikat ja erilaiset vaihtoehtoiset keskuksat tarjoavat matkailijoille autenttisia kokemuksia paikallisesta kulttuurista, usein luomuaanviljelyn töitä ja aitoa ihmisten välistä kanssakäymistä. Kulttuurin tutustumiseen voidaan sisällyttää kulttuuriin osallistuminen. Internetistä löytyy useita kanavia löytää erilaisilla eettisillä ja ekologisilla periaatteilla toimivia paikkoja. Muun muassa HelpX saatavilla: <http://www.helpx.net/> sivustolta löytyy satoja erilaisia vaihtoehtoja ympäri maailmaa. Vaihtoehtoisessa matkailussa eettisyyttä voidaan lisätä myös työllistämällä paikallisia. Valitsemalla pieniä työpajoja, paikallisten johtamia katukioskeja ja ravintoloita sekä majoittumalla pienyrittäjien majataloissa voidaan tukea suoranaisesti maiden paikallisia yhteisöjä.

Eettisen turismin palvelumuotoilun toimintomallin kehittämisessä otetaan huomioon paikallista kulttuuria sekä kuinka saataisiin mahdollisimman pieni jalanjälki jätettyä ympäristöön luontoa säästellen ja kunnioittaen. Palvelumuotoilun keinoin voidaan luoda kokemukseen painottuva suhde tekijän ja käyttäjän välille. Nousevalla matkailualalla on huomattu haluavan enemmän autenttisia kokemuksia länsimaalaisilta turistirannoilta. Autenttisisa kokemuksessa eniten arvostetaan, missä nähdään lähellä kulttuurin ydin ja paikallista kanssakäymistä; ihminen luonnollisessa tekevässä ympäristössä. Palveluun voitaisiin liittää kiirreetön ja perinteisillä tekniikoilla tapahtuva työnäytöstapahtumat, missä käyttäjä voisi seurata sivusta ja olla osallisena tuotteiden suunnittelua ja valmistamista. Työnäytöksellä syntyy käyttäjän ja tekijän välille opettavainen kokemus. Kokemukseen sisältyy tarina, joka luo käyttäjään tunnearvoa. (Kuvassa 8.) Tapahtuma on esimerkki, kuinka osallistetaan matkailijat käsityötuotteiden valmistukseen. Keramiikkatuotesuunnittelussa olemme valinneet musiikki-instrumentit yhdeksi kehitysosa-alueeksi.

Satu Miettisen teoksessa on tutkittu millainen on hyvin myyvä käsityötuote. Paikallista kulttuuria ja tekijän omaperäisyydellä sekä elämäntarinalla voidaan tuotteistaa autenttista käsityötä myyntiin turismia varten. Voluumi ei kasva suureksi uniikkisuudella ja perinteisyydellä, mutta sillä voidaan saavuttaa tekijän ja käyttäjän välille opettavaisen tunnearvollisen kokemuksen.

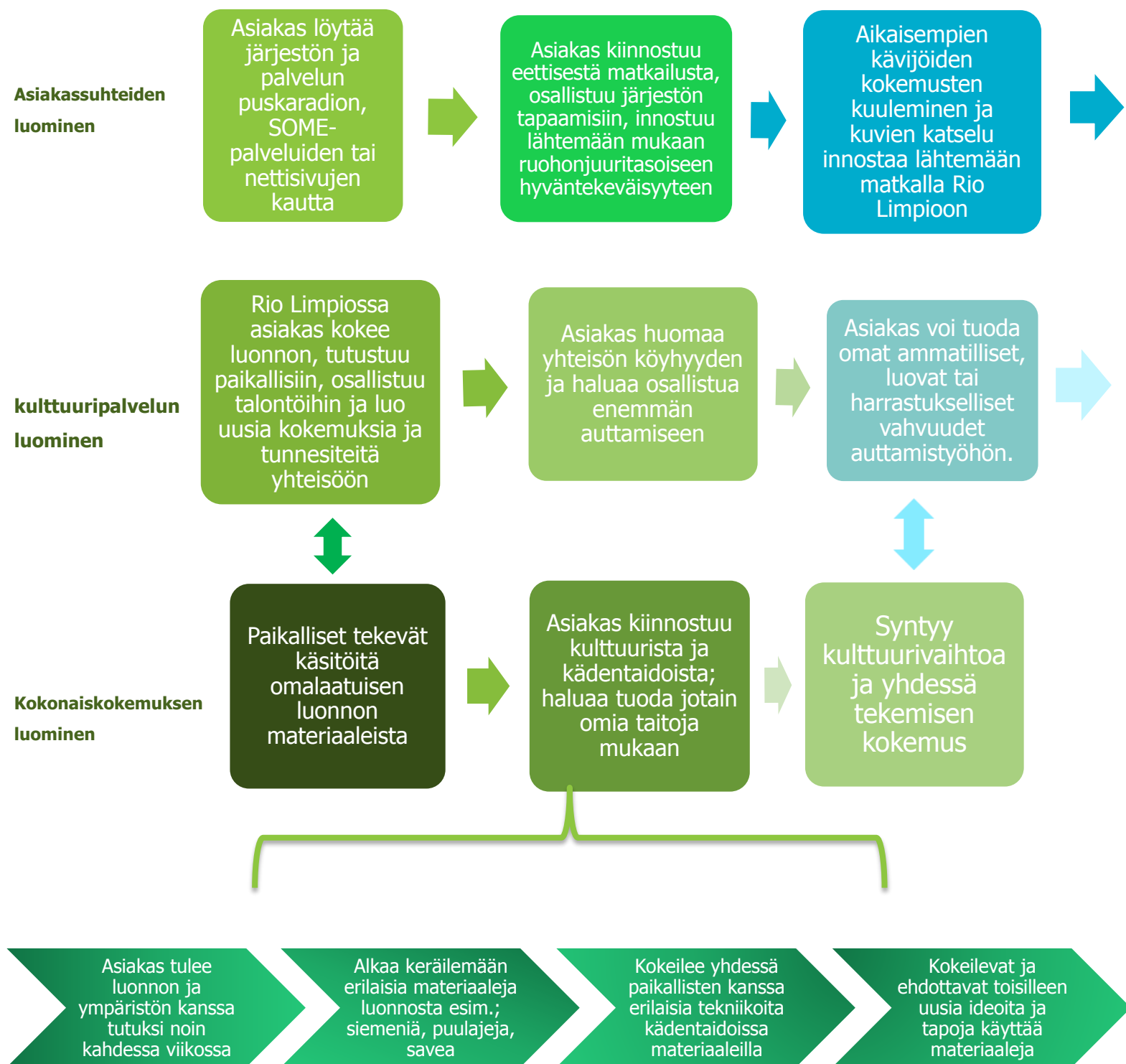
Kuva 7. Harjoittelujakson aikana haettiin savea saviharrastajan Marian banaanipuutarhasta. Painavat saviämpärit kannettiin parin kilometrin kävelymatkan päähän ylemmäksi vuoristoon sijaitsevaan Vihereään Keskukseen. Kokemus oli hauska ja mieleen painuva ohjaajalle ja kerhon naisille.

©Hannah Weisenberg 2013

Kuva 8. Vihreän Keskuksen yövärtija Espiritu opettaa perinteisen rumpun valmistustekniikkaa Keskuksen vierailijoille. Rumpua on kiristämässä harjoittelussa olleet yhteistyökumppanit (Maria Nurminen, Sami Antikainen, Lotta Gustavsson) sekä Vihreän Keskuksen isäntä Pedro Popa Ramirez "Gonzalez" ©Hannah Weisenberg 2013

Kuvio 2. Service Blueprint, Rio Limpio

PALVELU: Kädentaitojen ja kulttuurivaihdon lisääminen luonnonmateriaaleilla

5 KERAMIKKAKERHON TOIMINNAN SUUNNITTELEMINEN

Tässä luvussa pohditaan erilaisia menetelmiä ja kehitysehdotuksia keramiikkakerhon toiminnan parantamiseksi. Luvussa on laadittu ohjeita Vihreän Keskuksen väelle, kehitysehdotuksia keramiikkauunille, kuinka uunia poltetaan sekä kuinka kerätään luonnosta keramiikalle soveltuvia materiaaleja testaamista varten. Ohjeet ovat myös tarkoitettu Keskuksella vieraileville kävijöille, mikäli heitä kiinnostaa kokeilla valmistaa keramiikkaa luonnosta kerätyistä materiaaleista. Ohjeet ja kehitysehdotukset ovat osa tämän opinnäytetyön palvelumuotoilun pakettia, missä luodaan erilaisia mahdollisuuksia luovalle kokonaisvaltaiselle keramiikkakokemukselle keramiikkakerhon ja kävijöiden välille.

Palvelumuotoilun mallin kehittämisessä kehitysyhteistyötä varten joutuu tutustumaan kulttuuriseen taidekasvatukseen sekä interkulttuurisuuteen. Kerhotoiminnan ohjauksessa ohjaajan täytyy olla tarpeeksi kulttuurisesti sensitiivinen ja ymmärtää kuinka kohdata eri tautoista ja etnisistä ryhmistä tulleiden ihmisten luonnetta ja kulttuurin ympäristöä. Vierailevan ohjaajan kannattaa tutustua paikallisten menneisyyteen ja huomioida kulttuurin herkkyyttä ottaa vaikutteita. Vahvat vaikutteet voivat tuhota alkuperäistä kulttuuria, vaikuttaa ihmisten asenteisiin, mieltymyksiin ja tuoda ympäristöön epäsoivia muutoksia.

5.1 Kädentaidot, ohjaus ja kulttuurin kohtaaminen

Kulttuurien kohtaamisessa kieli ei välttämättä ole aina sama. Jos lähdetään ohjaamaan eri kulttuurista tulleita ihmisiä, voidaan soveltaa käsityökasvatuksessa baumanilaista lähtökohtaa. Tässä voidaan käyttää nonverbaalista ilmaisua ele-, ilme ja kehonkielellä. Se ilmenee käden, kielen ja kulttuurin oppimisen yhdistämisessä merkitysten antamien välineenä. Lappalaisen (1998, 31) mukaan kasvatus- ja opetustarkoituksessa tuotetaan esineitä käyttäen apuna erilaisia materiaaleja, työvälineitä ja menetelmiä.

Naisten kerhotoiminnan tavoitteena on saada itsenäinen pientuotanto pystyyn, missä valmistettaisiin uniikkeja ja paikallisia matkamuuistoja, jotka viestittäisivät Rio Limpion omintakeista maalaiselämän kulttuuria Rio Limpiossa käyville turisteille. Rio de Pasos ry:n tukema luova kerhotoiminta ja turismin avulla on aikaisemmin saatu pientä lisäansiota tuotettua paikallisille. Muun muassa poikien puunveistokerhossa pojat toimivat pienyrittäjänä ja myyvät puusta veistettyjä uniikkeja lusikoita ja salaattiottimia turisteille. Pojat ovat saaneet turisteille myydyistä tuotteista pienen elannon perheelleen, itsenäistyneet ja muutamat rahoittaneet koulutustaan johonkin ammattiin. Kerhotoiminnassa haluttaisiin Tuonoson ja Vihreän Keskuksen kanssa yhdistää tulevaisuudessa puu- ja keramiikkapuolet toisiinsa, niin että muotoilun kielet puhuttelisivat toinen toistaan ja materiaaleja voitaisiin mahdollisesti yhdistää toisiinsa.

Haastatteluni Tampereen Steinerkoulun opettajan ja pitkään Rio Limpiossa kestävän kylän kehityksessä toimineen Raija Tuonoson kanssa avarsi myös konkreettisesti, kuinka naisten elämät olivat muuttuneet positiiviseen suuntaan koulutuksella ja erilaisilla kerho- ja kädentaitotoiminnalla. Raija Tuonen toimi Rio Limpiossa useiden tyttöjen ja naisten kerhotoiminnan ohjaajana ja tukihenkilönä

pitkään. Rio Limpion kylän naiset, jotka olivat eniten elämässään saaneet koulutusta, harjoitelleet kädentaitoja, esiintymistä ja olleet mukana erilaisissa kerhoissa, kehittyivät itsenäiseksi ja olivat kylässä toimineet johtajatyypissä rooleissa. Heidän elintasonsa ja tasa-arvoisen asemansa paranivat verrattuna ei-koulutettuihin naisiin. Kädentaidot tässä kohtaan ovat tehneet naisista vahvoja-**fuerte** ja sisäinen voima on kehittynyt-fuerza! Nyt on vuorostaan voiman tultava keramiikasta. (Tuononen R. 2014)

Yksi näistä vahvoista käsityönaisista kehen tutustuin harjoittelun kerhotoiminnan aikana, oli entinen käsityökerhon vastaava Fidelia. Hän osasi ottaa uusia käsityölläisiä mukaan kerhoihin, sekä antaa koulutusta käsitöihin, vastata kerhotoiminnan resursseista ja varainhoidosta, jakaa tasapuolisesti tulot sekä antaa neuvoa pienyrityksen aloittamisessa. Terveytensä takia Fidelia ei ole voinut jatkaa käsityövastaavana, mutta tulevaisuuden kerhotoiminnan kehittämistä varten täytyisi löytää tämän kaltainen henkilö, joka asuisi kylässä lähes puolet vuodesta. Sadekautena ei ole järkeä pyörittää keramiikkakerhoa, koska ilmankosteus on niin suuri, ettei savi ehtisi kuivumaan kunnolla ennen polttamista. Kerhotoiminnan tulisi sijoittua kuivakaudelle. Sadekausi alkaa noin maaliskuussa ja loppuu yleensä lokakuussa. (Fidelia 2013, Tuononen R. 2014 liite 2.)

Kerhotuntien pituus vaihteli kahdesta kolmeen tuntiin kolmena päivänä viikosta. Tämä on riittävä aika erilaisille luovuusharjoituksille, aloitukselle, lopetukselle ja siivoukselle. Kerhotoimintaa suositteaisin jatkettavan tämän pituisilla tunneilla, mutta myös palautteelle on varattava oma aikansa. Palaute on erittäin tärkeä naisten luovuuden kehittämiseksi ja muotoiluntajulle. Uskon, että pitkäjänteisen yhteistyökuvion kautta todennäköisesti löytyy Rio Limpion vetovastuullinen henkilö keramiikkakerhoa varten. Vierailevat matkailijat, joilla mahdollisesti voi olla vahva käsityötausta, voivat olla myös sopivia vierailevia ohjaajia antamaan opastusta, inspiraatiota ja uusia näkökulmia asioiden tekemiseen. Myös tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tukea keramiikkakerhon itsenäistymistä ja kokeilunhalua keramiikkauunin ja testattavien materiaalien suhteen.

5.2. Ohjeita luovaan oppimisprosessiin; tavoitteena naisten voimaantuminen

Vihreän Keskuksen keramiikkakerhotoiminnan ohjauksen kehittämisessä tulee ottaa huomioon naisten kannustaminen oman luovuuden etsimiseen. Saven kanssa mallintamisharjoitukset voivat olla hyvä lähtöpiste luovuuden herättämisessä, missä aluksi heidän täytyy piirtää suunnittelemaansa tuotteen ja sitten toteuttaa se savella. Inspiraation lähteenä olemme valineet Tuonoson kanssa Rio Limpion luonnosta ja arjesta. Tunneille voi ottaa mukaan luonnosta ja rannikolta kerättyjä lehtiä, kiviä, simpukoita ja kuivuneita koralleja. Päivään voi valita jokin tehtävä tai teema, sekä antaa naisilla vapaus omaan tekemiseen. Harjoittelujakson aikana saatiin naisilta palautetta, että pitivät teemoista, koska ne yleensä auttoivat idean kehittämisessä. (Liite 2) Teemat ja tehtävänannot antoivat toisaalta tekemisen ilon ja luottamusta ohjaajaan, mutta myös osoittivat kuinka epävarmoja naiset

olivat ajattelemaan itsenäisesti. Teemat, mielikuvitusharjoitukset ja aiheet arjesta, luonnosta, musiikista, tanssista, tunnetiloista ja juhlapyhistä antavat naisille ideoita, josta heidän oli helpompi ammentaa sekä jalostaa omia ideoita ja taitoja. Aiheet ja tehtävänannot tuovat jonkinlaisen selkärangan tekemiseen, niin ettei tehdä ihan mitä sattuu. Teemojen ja aiheiden kautta naiset syvenyvät tekemiseen ja miettivät oikeasti, mitä haluaisivat toteuttaa ennen kuin aloittavat tekemään.

Koska naisten keramiikkakerho on vasta aluillaan, ulkopuolisen ohjaajan kannattaa kerrata muutamia keramiikan työskentelyssä käytettäviä perustekniikoita, kuten käsinrakennustekniikan, makkaratekniikan, elävä malli ja levytekniikan. Perustekniikoiden opettamisen tarkoituksena on opettaa naisia tekemään rakenteellisesti kestävämpiä tuotteita, oppia mittasuhteita sekä auttaa heitä myös tekemään geometrisiä muotoja, kuten sylinteriä ja kuutiota. (Kuva 9.) Perustekniikat auttavat hahmottamaan, mitä tulee ottaa huomioon esineiden tehdessä polttamista varten, jotta esineet säilyisivät ehjinä polton aikana. Esineistä tulisi tehdä onttoja, jotta vesi haihtuisi nopeammin pois ja esine olisi kevyempi. Ontoissa umpinaisissa kappaleissa tulee tehdä myös pieni ilmareikä, jotta vedellä oli haihtumista varten poispääsykanava.

Kielimuurissa ohjaajan kannattaa ottaa huomioon, että paikallisten ymmärrys on todennäköisesti erilainen kuin oman kulttuurin. Harjoittelujakson aikana huomattiin, että tehtävänannot otettiin vastaan kirjaimellisesti (Liite 2), vaikka yritin antaa heille mielikuvia ja aiheita, abstrakteja asioita paikallisten on vaikea hahmottaa ja ymmärtää. Epävarmuutta on myös osoittautunut tehtävissä niin, että kerholaiset saattavat matkia toinen toiseltaan ja ottaa mallia markettituotteista. Kerhotoiminnan tukemista varten kannattaa tuoda ohjaustilanteisiin mukaan keramiikkakuvia ja kirjoja. Kirjat ja kuvat antaisivat ohjaustilanteissa hyviä esimerkkejä, mitkä ovat keramiikan rajattomat mahdollisuudet ja mitä pitää ottaa muotoilussa huomioon, kuten kiireettömyys, laatua, esteettisyyttä, uniikkisuus ja toimivuus. Näiden asioiden pohjalta olemme haluneet Tuonoson kanssa rakentaa tuotesuunnittelua, joka olisi muotoilullisesti viehättävää ja tarpeeksi laadukasta turisteille myytäväksi. Tuotesuunnittelussa olemme valinneet luonnonmukaisuuden, uniikkisuuden ja autenttisuuden, joka ilmentää riolimpiolaisten paikalliskulttuuria. (Kuva 10.)

Kerhotoiminnan kehittämisessä tehotuotanto ei ole tavoitteena, vaan saada painotettua naisille muotoilun kieltä. Tehtäväksi voi liittää valita yhden tuotetun esineen, mistä tehdään kolme paranneltua versiota. Tällä tavalla saadaan naisten työtahdin hitaammaksi etsiessään muotoja ja naiset pystyvät keskittymään enemmän myös viimeistelyyn tuotteissaan. Mielikuvitustehtävät ja luonnon esineet vaikuttavat naiseen positiivisella tavalla, tuoden esiin naisten omat persoonat (Kuva 11.) mukaan töihinsä ja vapauttamalla naisia kopionnin suorittamisesta. Tuntitehtävien suunnittelussa kannattaa ottaa huomioon naisten käsitöiden taso. Muodot ja mielikuvaharjoittelut vaikeutuvat naisten edessä omassa kehityksessään. Tehtävissä otetaan huomioon dominikaanista kulttuuria muotoilussa ja lähestymistavassa. Aiheet voivat vaihdella paikallisesta luonnon hedelmistä, kasveista, eläimistä ja elämän arjesta. Tällä tavalla pyritään löytämään paikallisille ominaislaatuista muotokieltä keramiikassa ja vahvistamaan naisten omaa mielikuvitusta ja arvon tunnetta taiteen merkeissä. Työpajan tarkoituksena on löytää naisten oma vahvuus ja mielikuvituksellisuus uniikkien tuotteiden tuottamisessa sekä vaalia herkkyyttä ja merkitysten asettelua kädentaidoissa. (Liite 2.)

Kuva 9. Naisten elävän mallin tunti. Suomalainen Maria Nurminen toimii elävänä mallina.

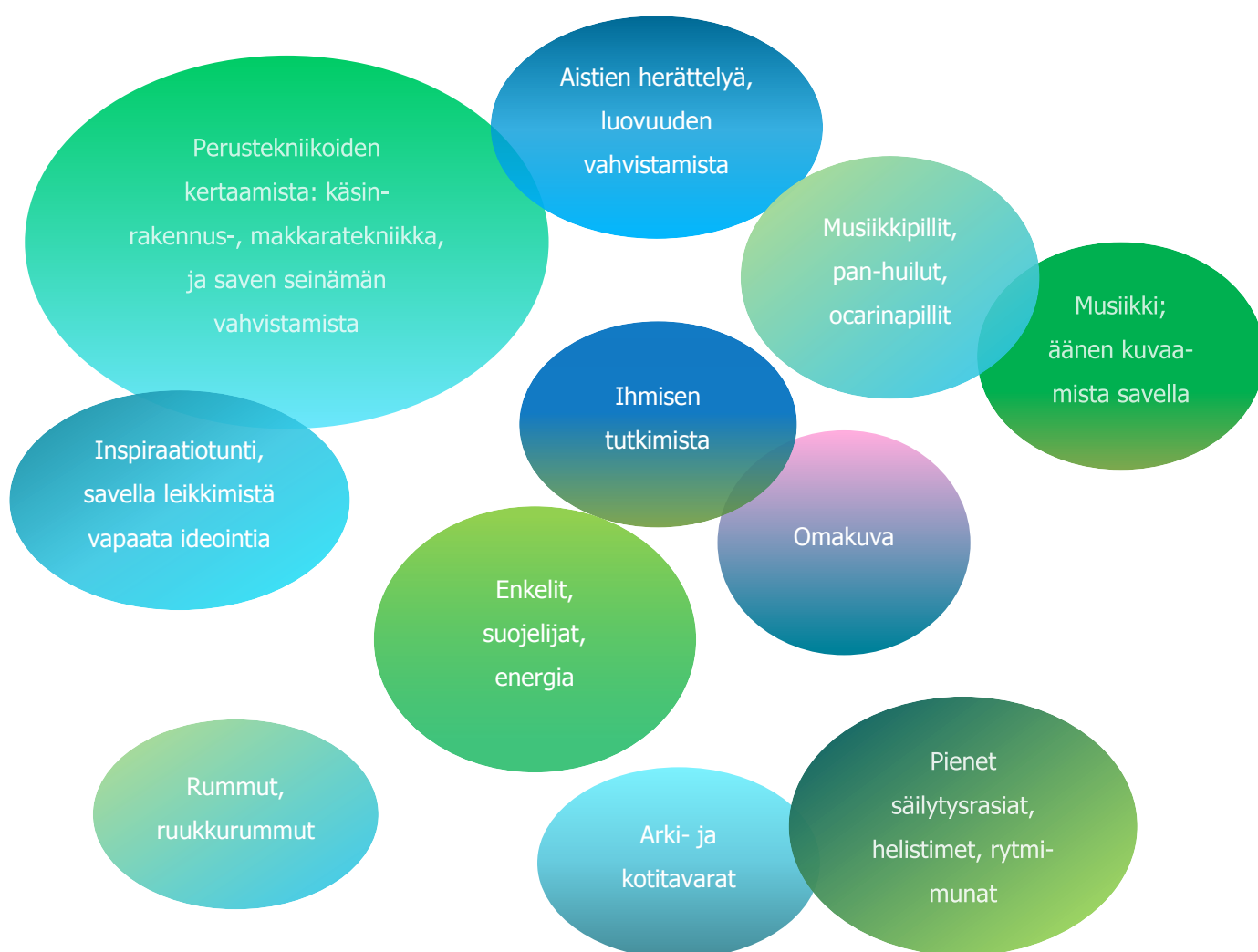
©Hannah Weisenberg

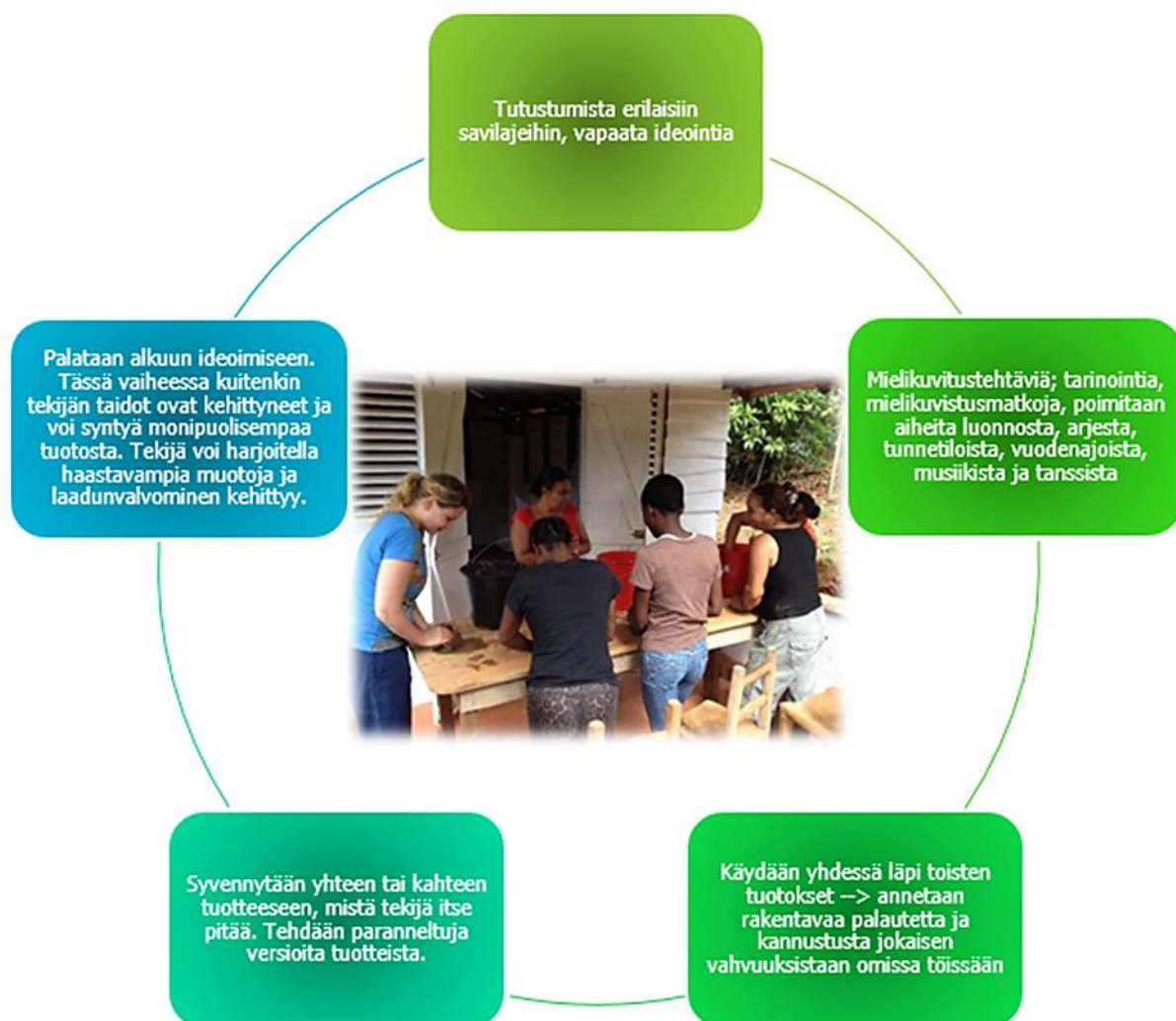
Kuva 10. Naisten keramiikkatunti, aiheena Rio Limpion linnut. ©Hannah Weisenberg

Kuva 11. Kylässä asuvan saviharrastajan Marian tekemät työt. Maria on itseoppinut saviharrastaja ja on koristellut työt kuivumisen jälkeen akryllimaaleilla. ©Hannah Weisenberg

Kuva 12. Mind-map; ideoita ohjaustunneille naisten keramiikkakerholle. Ideoiden suunnittelussa on yritetty tuoda mahdollisimman monipuolisia aiheita tarkoituksellisesti, missä on abstrakteja ja mielikuvituksellisia käsitteitä. Luovuusharjoitukset ja aiheet lisäävät naisten oman arvon tunnetta, tuovat iloa ja hauskutta taiteen tekemisessä ja antoi naisille uudenlaista näkökulmaa asioiden tekemiseen. Aiheista voi myöhemmin ammentaa tuotesuunnittelua varten ideoita esimerkiksi pieniin rasioihin, helistimiin, tuulikelloihin, pilleihin ja koruihin.

Kuvio 3. palveluprosessikehä. Luovuusprosessin kuvaaminen. Naisten keramiikkakerhon toiminnan harjoitukset, niiden kehittyminen ja vaikutukset Rio Limpiossa. Prosessissa on otettu huomioon eri kulttuurista lähtöisin olevan ohjaajan tausta ja mahdollinen kielimuuri. Prosessikaaviossa on esitetty monikulttuurinen toimintomalli keramiikan harjoittamisessa. Ohjaustilanteessa voidaan käyttää elekieltä, kuvia sekä esineitä luonnosta inspiration ja kommunikoinnin välineinä.

Kuva 13. Jarabacoassa asuva suomalaissyntyisen Lauri Ylitalon keramiikkaharrastajan kotipihassa olevat puupolttoiset keramiikkauunit. Ylitalolla oli yhteensä kahdeksan erimallista ja kokoista puu-uunia. Kuvassa oikeanpuoleinen Laurin pienin koepolttoihin tarkoitettu uuni toimi rakennusmallina Rio Limpion uunille.
©Hannah Weisenberg, 2013

6 OHJEITA PUU-UUNIN RAKENTAMISEEN JA POLTTAMISEEN

Rio Limpion keramiikkapuu-uunin mallin suunnittelussa oli lainauksia dominikaaniselta tiilitehtaan omistajalta Lauri Ylitalolta (Kuva 13.). Rio Limpion keramiikkauuni on malliltaan ”Double crossdraft circulation-uuni.” (Kuva 14.) Puu-uunin hyödyillä voidaan saavuttaa korkeita lämpötiloja ja erilaisia pintailmaisu tekniikoita, lasitteilla tai ilman. Puu-uunin liekit, savu ja tuhka tekevät kuvapinnoista erikoisen uniikkeja. Korkeaksi poltettu keramiikka on laadultaan myös kestävämpää verrattuna maatalanpolttoiseen nuotiossa poltetuun keramiikkaan. Puu-uunilla päästään jopa 1300° asteeseen.

Keramiikkauuneja voidaan rakentaa lukuisilla malleilla, mutta pääpiirteet ovat suhteellisen samat joka uunissa. Tyypillisimmat materiaalit millä rakentaa puu-uuni on tulenkestävistä tiilistä ja savesta. Uunia voidaan myös rakentaa polttamattomista tiilistä, jotka palavat kiinteäksi ensimmäisessä poltossa. Rio Limpion projektia varten saimme käyttöön Keskuksen valmistamia suurikokoisia savitiiliä uunin perustusten ja ulkokuoren rakentamiseen. Uunin rakentamisessa on olennaista tehdä

seinämästä kaksi kerroksisen, jotta tulen lämpö varautuu paremmin uuniin. Sisäpuolelle voi käyttää korkeammin poltettuja tulitiiliä, jotka kestävät vähintään 1200° astetta. (Rhodes 1968) Harjoittelujakson aikana parhaaksi uunin rakennuslaastin reseptiksi osoittautui olevan: 70 % savea (tienlaidasta kaivettua punasavea), 30 % siivilöityä hiekkaa + 10 % murskattua poltettua tiiltä. (Taulukko 1.)

Uunin rakentamisessa oleellisinta on ymmärtää tulen käyttäytymistä, kun käytetään puuta polttomateriaalina. Puu palaa kahdessa eri vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa puu vapauttaa polttokaasua noin 260° asteeseen. Toisessa vaiheessa palaaminen tapahtuu hiilellä. Hiilet aiheuttavat yhdessä poltettavan puun kanssa korkeammalle lämpötilalle ulottuvaa liekkiä. Tämän kaltainen liekki on lyhyttä, mutta erittäin kuumaa. Tätä liekkiä halutaan käyttää polttokammiossa poltettavien esineiden ympärillä, ei niinkään polttopuille tarkoitetussa kammiossa. Uunin suunnittelussa pitää ottaa tämä seikka huomioon. Jos liekki palaa pitkänä, lämpötilaa voidaan lisätä hapella. Puhalluspillit, puhaltimet ja ilmapumput voidaan käyttää tässä jos on mahdollista. (Firing techniques, <http://ceramicarts-daily.org>)

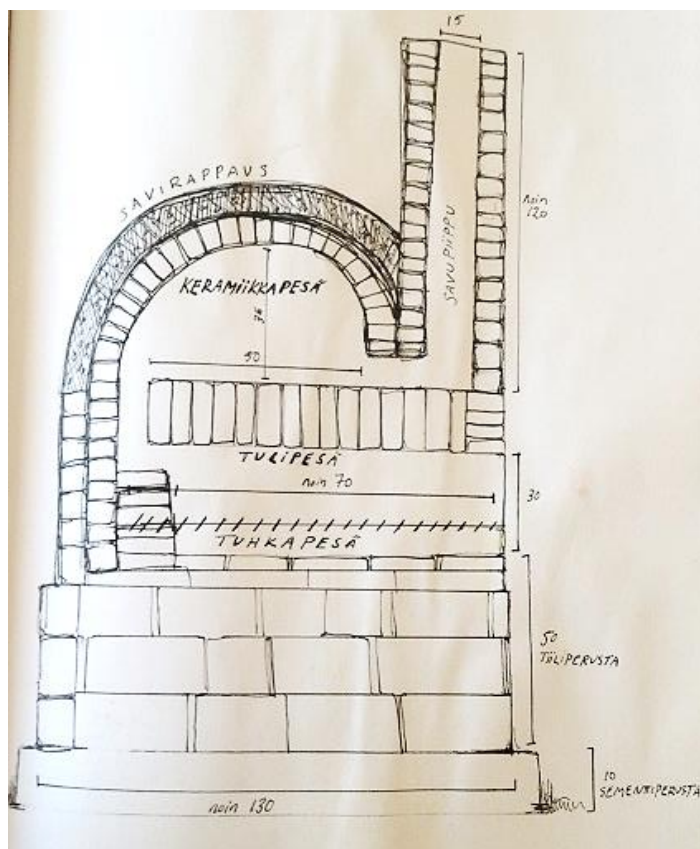
Uunin rakentamisessa tehdään iso polttokammio, johon voidaan laittaa tulevat keramiikkaesineet. Polttokammio on yleensä rakennettu kaarimaiseen muotoon. Muoto helpottaa liekkien kulkua esineiden ympäri. Polttokammiota varten on oma erillinen pienempi kammiot, johon polttopuut tulevat. Tälle pienemmälle kammiolle tehdään ylhäälle, sivuille ja alhaalle vetoaukot tai happiluukut, joilla voidaan säätää ja seurata lämpötilaa ja pelkistymistä. Polttopuille tarkoitetulle kammiolle tehdään polttomateriaalin ylijäämä jätteille oma tila, mihin ne voi karista polton aikana. Savupiippu ja uunin oviluukku ovat myös oleellisia puu-uunia rakentaessa. Savupiipun tarkoitus on johtaa tulisijasta syntyvät savukaasut ulos. Savukaasujen virtaus sisältä ulos perustuu sisätilan ja ulkotilan väliseen paine-eroon, jossa lämmin sisäilma pyrkii siirtymään yleensä kylmempään ulkoilmaan. (Savupiippu, <http://www.uuninmuuraaja.fi/>)

LISÄTÄÄN KUITUA

1S+ ½ H+ <u>10%K</u>	1S+ ½ H+ <u>20%K</u>	1S+ ½ H+ <u>30%K</u>	1S+ ½ H+ <u>40%K</u>	1S+ ½ H+ <u>50%K</u>
1S+1H+ <u>10%K</u>	1S+1H+ <u>20%K</u>			
1S+2H+ <u>10%K</u>		1S+2H+ <u>30%K</u>		
1S+3H+ <u>10%K</u>			1S+3H+ <u>40%K</u>	
1S+4H+ <u>10%K</u>				1S+4H+ <u>50%K</u>

 LISÄTÄÄN HIEKKAA

Taulukko 1. Lähde: Luomura Ry:n käyttämä kaavio savirakennuslaastin testaamisessa. S=savi, H=hiekka, K=kuitu. Keramiikkauunin laastissa käytettiin kuidun tilalla murskattua tulitiiltä.

Kuva 14. Rio Limpion toteutuneen keramiikkauunin mittapiirrossuunnitelma.

Rio Limpion keramiikkauunin kehittämistä varten täytyy savupiipun korkeutta nostaa. Tällä hetkellä savupiipun korkeus ei ole oikeassa suhteessa keramiikkauunin kokoon nähden. (Kuva 15.) Tämä voi aiheuttaa ongelmia sen käytön turvallisuudessa ja haitata tulen hapen vedon tuottamisessa. Savupiippua tässä tapauksessa tulisi nostaa korkeudeltaan vielä noin 1,5 metriä. Savupiipun sijaintia ja mitoitusta varten paras paikka piipulle on lähellä katon harjaa. Näin veto on parhaimmillaan ja piipun korkeus lappeen yläpuolella mahdollisimman pieni. Savupiipun vähimmäiskorkeus paloturvallisuuden kannalta on 0,8 metriä katon harjan yläpuolella. Jos piippu ulottuu yli metrin lappeen yläpuolelle, tulee katon yläpuolinen piippu vahvistaa. Vahvistus aloitetaan noin metri vesikaton alapuolelta. (<http://www.takat.fi/tekniikka>)

Kuva 14. Keramiikkauunia varten suomalaiset matkavieraat rakensivat yhteistyössä riolimpiolaisten kanssa sadesuojakatoksen kerhotalon eteen. Kuvassa näkyy piipun mittasuhteet ja katon rajan.

©Mikko Tuononen 2014

Puu-polttoisen keramiikkauunin polttaminen on vaativa prosessi. Esivalmisteluihin kuuluu puiden pilkkominen, sekä niiden riittävä varaaminen. Puulajit, kuten mänty, tammi ja vaahtera ovat hyviä puulajeja puu-uunin polttamisessa, mutta myös muut puulajit käyvät. Yleinen periaate on kuitenkin se, että pehmeät puulajit antavat nopean ja kuumen liekin. Polttamisen yhteydessä voidaan kuitenkin käyttää muita puulajeja, jotka vapauttavat energiaa pitkään. Tällä tavalla voidaan tehdä polttamisen prosessista tasainen, hyödyntäen molempien puulaatujen puolia. Keramiikkauunin esineiden ladonnassa kannattaa ottaa huomioon tulen kulkusuunta ja mitkä esineet ottavat ensimmäisinä osan tulen kanssa. Tulen liekit, tuhka ja savu jättävät uniikkeja ulkonäöllisiä piirteitä esineisiin riippuen esineiden sijainnista. Puu-uunin loppuvaiheen polttamisessa on mahdollista myös ”pelkistää” polttoa, missä happi tukahdetaan pois tukkimalla polton loppuksi kaikki ilmanavat. Tämä voi tuoda esille uusia värejä lasitteista ja savimassoista. (Kuva 18.)

Ladontaa tapahtuu koko polttamisen prosessin aikana, jolloin seurataan lämpötiloja tulenkestävällä lämpömittarilla. Lämpömittarin anturi asetetaan johonkin kohtaan uunia, missä liekki mahdollisesti olisi tasaista. Korkeiden lämpötilojen saavuttaminen ei riipu poltettavan puuaineksen määrästä, vaan jokaisen ladonnan ajankohdasta, puulajikkeesta ja koosta, sekä mikä on ympäristön kosteuspiitoisuus. Ladontaa voidaan tehdä jopa 3-5 minuutin välein. Polttajan pitää olla koko ajan tietoinen uunin tilanteesta, ja seurata liekin tasaisuutta. Polttamisen prosessi voi olla noin 12:sta 40:een tuntiin, jolloin ladontaa tapahtuu koko ajan. Noin 1-4 päivää myöhemmin uunin polttamisesta voidaan aukaista uunin luukku ja ottaa keramiikka esineet pois. (www.robertcomptonpottery.com)

Kuva 16. Uunin suunnittelua. Kuva 17. Polttokammion mallintamista. Kuva 18. Polttokammion kaaren viimeistelyä.

Kuvat 16,17, ja 18. Keramiikkauunin rakennusvaiheista harjoittelujakson aikana. Yhteistyökumppaneina suunnittelussa ja toteutuksessa toimi Centro de Verden isäntä Gonzalez-Pedro Popa Ramirez ja suomalainen Sami Antikainen. ©Hannah Weisenberg 2013

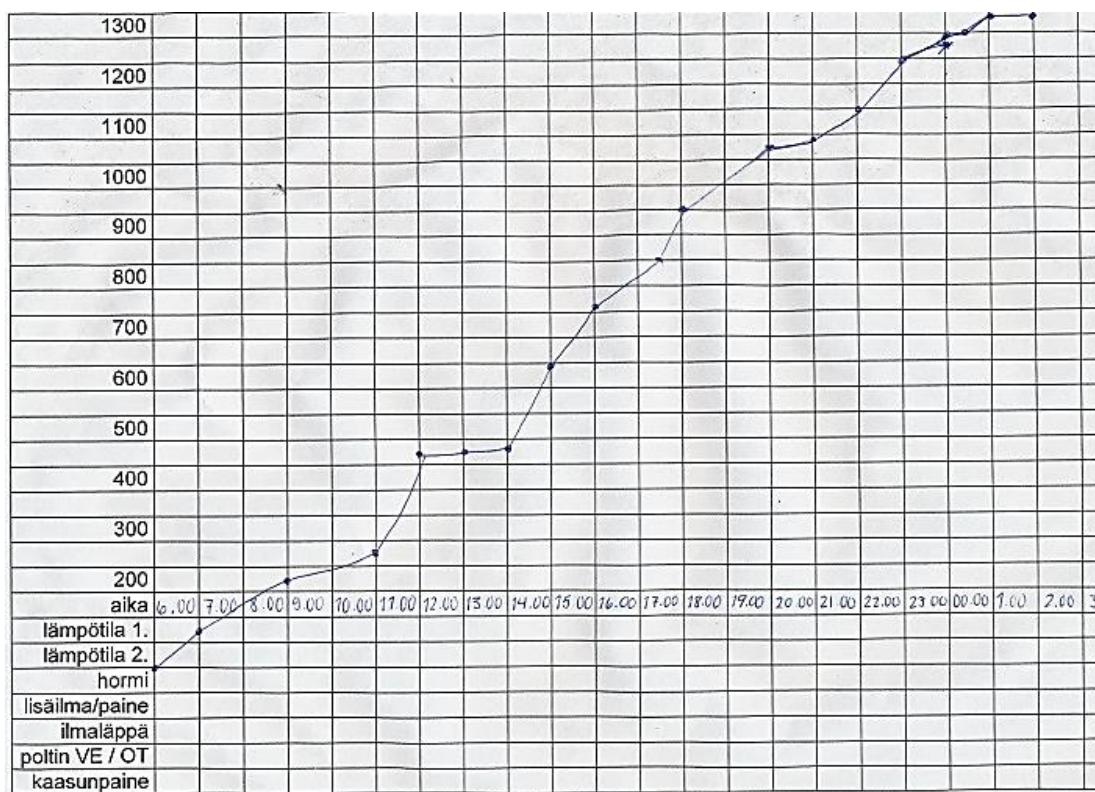
Polttamista voi seurata keramiikan polttamista tarkoitetuilla polttokeiloilla, mitä saa keramiikkavälineistöä myyvistä liikkeistä tai korkeaa polttoa kestäväällä lämpömittarilla. Polttokeilat asetetaan "tirkistysilmaluukkujen" lähelle uunin sisälle, mistä voi tarkastella keilojen kaatumista polton aikana. Keiloja on erilaisia, jotka kaatuvat tietyissä lämpötiloissa. (Taulukko 2.)

Kuva 19. Keväällä 2013 Rauhalahdessa otettu kuva puu-uuninkurssilta. Kuvassa näkyy uunin esineiden ladontatekniikka ja esineiden käytettävän pillerimassan tuet. Uunilevyt yleensä ladotaan kolmella tuella; kaksi takana, yksi edessä.

Pillerimassaa käytetään suojaamaan uunin kalustoa valuvista lasitteista ja vakuutuksena esineiden irtoamisesta uunilevyiltä. Pillerimassan reseptejä:

- Jari Puttosen pilleri-pallero-taikina → 1/3 Alumiinioksidi $2O_3$, 1/3 kaoliinia, 1/3 vehnä jauhoja (toimii 1300 asteen polttoon asti).
- Mallu Järkän palleromassa: 1/9 osa alumiinioksidia, 1/9 osa kaoliinia, 2/9 osaa tulisavea (fi-reclay, jos ei löydy, voi korvata kaoliinilla), 5/9 osaa molokiittia.

Taulukko 2. Polttamista seurataan noin puolen tunnin välein. Turvallinen lämmön nousu kylmällä uunilla on noin 60-100° astetta/tunnissa 500° asteeseen. Näin vesi pystyy haihtumaan uunista ja savesta hyvällä vauhdilla. Liian nopea lämmön nousu voi aiheuttaa vaurioita uunille ja räjäyttää paineella saviesineet. Kuva on otettu lämmönseurantakirjasta Rauhalahden puu-uuni kurssilla keväällä 2013.

6.1 Ympäristöön perehtyminen, saven etsiminen ja tutkiminen

Kulttuuriin ja tutkittavaan ympäristöön perehtymistä onnistuu parhaiten paikallisen tietämyksen kautta. Paikallinen opas ja paikallisiin tutustumisen ovat avaintekijöitä kulttuurikohtaamisessa vierassa ympäristössä. Tutustumalla paikallisten elinoloihin, töihin työtapoihin, viljelykulttuuriin, kulttuuriin taiteessa, musiikissa ja tanssissa saa hyvät lähtökohdat ihmisten ymmärtämiseen. Opiskelemalla edes hieman paikallista kieltä ja historiaa, voi omat käsitykset laajentua ja saa paremman tuntuman kulttuurista. Oppaan kanssa tehdyt luontoretket voivat auttaa paikallisen luonnon tutkimisessa.

Kun tehdään vaihtoehtoisia ja primitiivisiä keramiikan työskentelymuotoja, materiaaleja voidaan kerätä suoraan luonnosta. Mikko Tuononen oli aikaisemmin lähettänyt minulle Rio Limpion savea testattavaksi syksyllä 2012. Kokeilin savinäytteitä puu-uuni kokeilussa keväällä 2013 Kuopion Rauhalahdessa. Savinäytteet osoittivat puu-uuni kokeilussa onnistuneeksi poltossa, väri oli muuttunut mustaksi ja massa kovettunut keramiikaksi. Rauhalahden testissä käytetty savi oli työstettävyydeltään huonoa, koska seassa oli hiekkaa. Testikokeiluja varten paikan päällä kaivettu savi Rio Limpionsa osoittautui työstettävyydeltään erinomaiseksi ja rakenteeltaan kannattelevaksi.

Kerhotoiminnassa käytimme kahta eriväristä savea, luonnon valkoista ja tumman ruskeaa. Vihreän Keskukseen keramiikkauunilla kannattaa tehdä testipolttoja pelkällä savella ennen varsinaisia koristelupolttoja, missä voidaan käyttää esimerkiksi värjääviä savilietteitä tai tuhkaperaisiä lasitteita.

(Liite 2)

Savitestejä varten voidaan kerätä eri paikoista erityyppisiä savinäytteitä (kuva 19.). Jos on epävarmaa, onko massa savea, massakokeiluja voi käyttää esimerkiksi avonuotiolla ja katsoa kovettuuko se tulen ansiosta. Myös lisäämällä vettä testimassaan huomataan, onko massa muovailtavuudeltaan tunnistettavissa saveksi. Savea voi tunnistaa sen pehmeästä, muodottomasta rakenteesta, sen muovailtavuudesta koostumuksesta ja kosteuspitoisuudesta. (Liite 1)

Kuva 20. Vihreän Keskuksen lähettävällä olevalla polulla löytyy runsaasti rakentamiseen ja kerhotunneille hyödynnettävissä olevaa savea. ©Hannah Weisenberg 2013

Savea kannattaa kaivaa useammasta eri paikoista luonnosta ja vertailla niiden käytettävyyttä. Yleisesti tiedetään, että savea löytyy parhaiten tienpenkoista (kuva 20. ja 21.) ja lähellä kaivauksia. Myös erilaisilta pelloilta ja kosteasta maastosta voi löytää hyvin savea. (Miranda Forrest 2013) Yleisesti ottaen Rio Limpiossa testatut savenlaaduista huomasi, että hienojakoiset savimassat olivat helposti käsintyöstettävissä ja hiekkapitoisimmat savimassat ovat parhaiten käytettävissä rakentamiseen muun muassa keramiikkauunia varten. Hiekkapitoisuudesta oli hyötyä rakentamisessa, koska kutistuminen jäi pieneksi. Jos savessa on paljon vettä, se myös kutistuu enemmän.

Savea on mahdollista myös erottaa muunlaisesta maaperästä. Kerättyyn saveen lisätään puolet enemmän painostaan vettä ja annetaan saven vajota jonkin astian, mielellään sangon pohjaan

(kuva 22). Pari päivää seisoneesta savesta kauhotaan ylimääräinen kirkas vesi pois. Kaikista hienojakoisin savi voidaan tämän jälkeen kauhoa toiseen astiaan. Loput savesta voidaan valuttaa siivilän läpi, johon jää isoimmat hiekat ja roskat. (Liite 2)

7 OHJEITA LUONNON KERAMIIKAN LASITEAINEIDEN TESTAUS- JA TUNNISTUSMENETELMIIN

Kaikki keramiikassa käytetyt lasitemateriaalit tulevat luonnosta, erityisesti kivistä. Noin 99 % maapallon kuoresta koostuu kahdeksasta elementistä (happea lukuun ottamatta): silikaatti 62 %, alumiini 16 %, rautaa 6,5 %, kalsium 5,7 %, magnesium 3,1 %, kalium 2,9 % ja titaani 0,8 %. Näitä elementtejä käytetään keramiikassa lasitemateriaaleina:

- Silikaatti; muodostaa lasia. Löytyy runsaasti kaikkialta luonnosta, muun muassa kvartsista ja graniitista.
- Alumiini; auttaa lasitteiden muodostumisessa ja tasapainottaa prosessia muun muassa vähentää lasiteaineiden valumista poltossa. Löytyy esimerkiksi maasälpä-pitoisista kivistä (graniitista, vaaleat ja vaaleanpunertavat luonnonkivet)
- Fluxatiivit/sulatusaineet; kalsiumkarbonaatti (valkaisussa/kalsiumoksidi), magnesium, natrium ja kalium (potaska). Kaikki ovat sulatusaineita keramiikan poltossa. Löytyy esimerkiksi vaaleista kalkkimaisista kivistä, simpukoista ja munankuorista.
- Rauta ja titaani muodostavat eri suhteissa erilaisia värejä ja sävyjä lasitteissa.

(Forrest 2013)

Kuva 21. Rio Limpion savikerrostumia tienpientareella. Kuva 22. Kuivakauden savikerrostumia tienpientareella.

Kuva 23. Saven erottelua siivilän läpi. Karkeat ainekset jäävät siivilään, hienojakoinen savi kulkeutuu siivilän läpi ämpäriin. Hienojakoista savea on helpompi työstää keramiikassa. Karkeammat massat ovat hyviä rakentamisessa. ©Hannah Weisenberg, 2013

7.1 Raudan-, maasälvän-, graniittikiviaineiden ja kasvien hyödyntäminen keramiikassa

Rauta-, maasälvän- ja graniittipitoisia kiviä löytyy joka puolelta maailmaa, mutta mineraalien koostumukset vaihtelevat alueittain. Jos lähtee etsimään vain tietynlaisia kiviä, niitä voi löytää helpommin kaivos- ja rakennusalueilta. Luonnossa esiintyvät ja ihmisten aiheuttamat eroosioalueet ja kalliot myös paljastavat hyvin kivimassoja, mistä mahdollisesti voi löytyä hienonnettua kivipölyä tai hiekkaa valmiiksi lasitteita varten. Hiekkaa on mahdollista saada jokien ja merenrannoilta. Hiekan kiviaineiden tunnistamisessa voi käyttää apuna suurennuslasia, josta usein voi paljastua myös kasvi- ja simpukoiden peräisiä aineita. Nämä eivät sinänsä haittaa, koska kasvit ja simpukat erityisesti tuhkana käytettynä sisältävät yleensä lasitteisiin käyviä mineraaleja kuten rautaa ja kalkkia, jotka alentavat lasiteaineiden sulamispistettä keramiikan poltossa. Erilaisten puiden ja merikasvien, kuten merilevän tuhka ovat myös hyödynnettävissä lasitteiden valmistamisessa. (Forrest 2013, 10-20)

Yleisesti kaikkia näitä kivilajeja käytetään jauheena lasitteissa. Jauhamista varten käyttää kivimurskaajaa ja myllyä. Matalan raudanpitoiset graniitit ja maasälpä sisältävät lasitteita muodostavia kolmea pääraaka-ainetta: silikaattia, alumiinia ja jokin sulateaine (yleensä kaliumia, natriumia tai magnesiumia). Luonnosta esiintyvät graniitit vaihtelevat pitoisuuksissaan, joten kannattaa tehdä koepolttoja löytääkseen sulamis- ja värituloksia. Testausta varten kannattaa tehdä keramiikkauunissa pieni polttokokeita koe-esineillä, joidenka seinämät ei valuta ja kokeilla myös jokaista testattavaa ainetta itsenäisenä. Näin testeistä voi katsoa kuinka kiviaineet käyttäytyvät poltossa. Erilaisia testipolttoja voi kokeilla 1000°asteesta ylöspäin. Testipalat tai esineitä kannattaa merkata jotenkin ennen polttoa, jotta testiaineiden dokumentointi olisi helpompaa. (Forrest 2013, 15-25)

7.2 Savilietteet eli enkopit

Kokeilut kannattaa aloittaa savilietteellä ja tuhkalla. Savilietteet sisältävät eripitoisuuksia rautaa ja yleensä kovettuvat keramiikan kaltaisesti poltoissa ilman lisättyjä sulateaineita. Savilietteiden värit voivat vaihdella punaruskeasta aina vihertäviin sävyihin saakka. Enkopia tehdään liuottamalla hienoksi jauhettua savea veden kanssa, tahnamaiseen muotoon. Sitä käytetään joko nahkakuivalle savelle tai raakapoltetun esineen pintaan. Enkopia voidaan tehdä joko käyttämällä pallosavea 50 % ja kaoliinia 50 % + vettä, tai liettämällä savea itsessään. Tällä reseptillä voidaan myös suojata uunin kalustoa tekemällä niin sanotun ”uunipesun”. Enkopireseptillä sivellään ohut kerros pensselillä yhdelle uunilevyn puolelle, johon esineitä ladotaan. Sama käsittely tehdään uunipilareiden molemmille puolille.

Jos aikoo käyttää lietettyä savea (enkopia), pitää ottaa huomioon minkä saven kanssa sitä käyttää. Samat savet käyvät hyvin yhteen, mutta jotkut erilaatuiset savet voivat reagoida keskenään hylkimällä toisensa kuroutumalla polton aikana. Tuhkaa on mahdollista myös lisätä enkopiin eri pitoisuuksissa. Tällä tavoin saadaan värisävyt ja keramiikan pintoja koristelut taas hieman enemmän varioitua. (Forrest 2013, 15-30)

Enkopiin ja tuhkien kanssa voi leikkiä. Niitä voidaan esimerkiksi värjätä eri oksideilla ja pigmenttiväreillä, sekä voidaan myös koristeellisesti raapia jonkun piikin avulla pois esineestä tai käyttää vahaa, jolla voidaan suojata mahdolliselta savustukselta. On mahdollista käyttää eri savilaatujen muodostumia enkopeja keskenään saamaan eri maanläheisiä värejä aikaiseksi. Esine voidaan kastaa enkopissa, sitä voi ruiskuttaa, maalata siveltimellä ja käyttää sabluunoja. Joka tapauksessa enkopilla ja tuhkillä voidaan tuottaa monipuolisia, edullisia ja luonnonläheisiä koristelutekniikoita keramiikalla (Kuva 23.).

Luonnon materiaaleja voidaan myös käyttää puhtaiden ostettujen materiaalien kanssa. Tässä tapauksessa voidaan tehdä peruslasite, joka keramiikassa tarkoittaa lasitepohjaa tai lasite, joka voi olla läpinäkyvä, kiiltävä tai himmeä, josta esineen pinta tulee edukseen. Miranda Forrestin kirjassa on Bernard Leachin peruslasitteesta raaka-aine prosenttikaava. (Forrest 2013, 18-30)

Bernard Leach 'cone 8' base glaze

Raaka-aineet %-kaavio

kalimaasälpä	40%
flintti/kvartsia	30%
liitu	20%
kaoliinia/china clay	10%.
+vesi	

Peruslasitteen kanssa kannattaa testata yhtä luonnosta kerättyä materiaalia kerrallaan. Taulukossa 3. on esitetty menetelmä peruslasitteen testisuhteista yhdessä jonkin luonnon materiaalin kanssa, mistä voi alkaa etsimään parhaimman tuloksen polttojen yhteydessä. Testejä kannattaa lähteä polttamaan 1000°asteesta ylöspäin. Polton lämpötilaa kannattanee valita sen mukaan, mikä on uunille mahdollista ja mitä massa vaatii.

rautapitoinen näyte näyte ilman rautaa	←			
rautapitoinen näyte maissin tai riisin tuhkaa	näyte ilman rautaa maissin tai riisin tuhkaa	←		
rautapitoinen näyte kasvin tuhkaa esim. nokkonen	näyte ilman rautaa nokkosen tuhkaa	maissin tai riisin tuhkaa nokkosen tuhkaa	←	
rautapitoinen näyte puun tuhkaa	näyte ilman rautaa puun tuhkaa	maissin tai riisin tuhkaa puun tuhkaa	nokkosen tuhkaa puun tuhkaa	←
rautapitoinen näyte	näyte ilman rautaa	maissin tai riisin tuhkaa	nokkosen tuhkaa	puun tuhkaa

Taulukko 3. Yleinen suhdekaavio, joilla voidaan testata erilaisia luonnon lasiteaineita saven koepaloilla. Lasiteaineita kannattaa valita aluksi vain muutama, korkeintaan kolme joita lähtee eri pituisuiksissa kokeilemaan. Näytteissä käytetään kumpaakin ainetta suhteessa yhtä paljon. Esimerkiksi teelusikallinen puun tuhkaa ja teelusikallinen maissin tuhkaa. (Miranda Forrest, 2013, Five sample glaze test table 58)

Kuva 24. Lauri Ylitalon keramiikkatöitä luonnon materiaaleista. Koristelun 90 % lasiteaineista on kerätty Jarabacoan lähiympäristöstä. Laurin lasitteiden reseptien suhteet ovat yleensä olleet: 1/3 jauhattua maasälpäpitoista graniittikiveä, 1/3 eri kasvien tuhkaa, 1/3 silikaattia, 1/3 maasälpää ja 1/10 ostettua puhdasta kaoliinia. ©Hannah Weisenberg 2013

7.3 Muita vaihtoehtoisia keramiikan koristelumentelmiä: Metallilanka, folia ja kiillottaminen

Metallilangalla, esimerkiksi kuparilangalla saa uniikkeja kuvioiteja aikaiseksi keramiikassa. Lanka palaa pois, jättäen ruskeita tai mustia viiruja pinnalle. Metallilangat kannattaa sitoa esineisiin ennen polttamista. Metallilankaa voi käyttää rakun polttamisessa, puu-uunissa ja maakuoppapolttamisessa.

Alumiinifoliota käytetään suojaamaan keramiikkaesineitä tuhkalta ja savustukselta, mutta myös antaa hieman kiiltoa ja väriä esineisiin. Se lisää ja tasoittaa lämpötilaa esineiden ympärillä. Foliota voidaan käyttää maakuoppapolttamisessa, rakussa, puu-uunissa ja sähköuunissa. Folion sisälle voidaan laittaa esimerkiksi metallioksiedeja, suojoja, merilevää ja hevosen jousia. (Watkins, Wandless, 2004, 20-35)

Kiillottamista voidaan tehdä ennen ja jälkeen polttamisen. Esimerkiksi intiaanikulttuurit ovat käyttäneet pieniä sileitä kiviä ja metallilusikoita kiillottamiseen. Kiillottamista on tehty myös esineen ollessa kuiva ennen polttamista, lisäämällä enkopia sienen tai pensselin avulla. Enkopia voi hioa sienellä pyörivin liikkein, jotta saviliete täyttää pinnan huokoisuuden mahdollisimman hyvin. Kiillottamisella saadaan esineen pinnasta tiiviimpi, jolla voidaan saavuttaa muun muassa lisää hygieenisyyttä ja kestävyttä.

Vahaa voidaan lisätä ennen ja jälkeen polttamista. Keramiikalle on kehitetty oma keramiikkavaha, mutta alkuperäiskansat ovat löytäneet vahaa myös luonnosta. Mehiläisvaha toimii hyvin tässä tapauksessa. Sivustolla <http://ceramicartsdaily.org>, kerrotaan erilaisista vaihtoehtoisista vahoista, joilla saadaan säädelyä eri keinoin keramiikan pinnassa tapahtuvat muutokset polton aikana. Toiset vahat antavat enemmän periksi esimerkiksi savustuksessa, jolloin liekkien kulkua näkyy paremmin pinoilla. Vahalla voidaan suojata sen alla olevaa savea, lasitetta, enkopia tai kuvaa. Sillä voi leikkiä luoden erilaisia kerroksia. Periaatteessa aineet, jotka sisältävät vahaa tai öljyä käyvät keramiikan tekemisessä. Muun muassa kynttilät, huulipuna, vahavärikynät ja palasaippua käyvät.

Kaikki esitellyt luonnon lasiteaineiden keräilyyn ja kokeiluun tarkoitetut menetelmät ovat osa Vihreän Keskuksen kehittämisuunnitelmaa kerhotoiminnan tukemiseen ja edistämiseen. Kerhotoiminnan palveluun voisi ottaa matkailijat osallistumaan mukaan saveen ja lasiteaineiden keräämiseen. Ohjeet ovat tarkoitettu myös käytettäväksi vieraileville suomalaisille matkailijoille. Ohjeiden kääntäminen espanjaksi onnistuu yhteistyökumppanini Mikko Tuonoson kautta. Muutaman kerran kokeilun jälkeen asiat ovat todennäköisesti painuneet paikallisten mieleen, jolloin keramiikkauunin polttaminen, saveen ja erilaisten lasiteaineiden testaaminen, sisäisen luovuuden löytyminen löytyy, tuotteiden suunnittelu ja toteutus onnistuvat myös itsenäisesti paikallisilta.

8 TULEVAISUUDEN KEHITYSHEDOTUKSET

Kun kehitetään Rio Limpion keramiikkapalvelumallia, ensimmäisenä kysymyksenä nousee, kuinka tavoittaa ja saada lisää matkailijoita Vihreään Keskukseen. Vihreän Keskuksen väen toivomuksena on lisätä vaihtoehtoista dominikaanista turismia ylhäälle vuoristoon. Tavoitteena on, että matkailijat oppisivat arvostamaan enemmän luonnon kauneutta ja voisivat kiinnostua maalaiskulttuurista. Suomalaisia vaihtoehtomatkailejiin nämä asiat jo viehättävät, mutta kuinka saada lisää voluumia turismiin, kokemuksellisuutta ja kiinnostuvuutta vuoristoelämään?

Viestintä- ja markkinointikanavia tämältyyppisille ihmisille on loputtomasti internetissä; vaihtoehtomatkailejoita voi tavoittaa erilaisista reppureissajien blogeista ja internetsivustoilta muun muassa <http://www.pallontallaajat.net/>, www.helpx.net, <http://fathomaway.com/>, <http://gobackpacking.com/>, ja <http://www.travelinggreener.com/>. Vaikka Vihreällä Keskuksella on omat internet- ja Facebook.com-sivustot, on paljon maksuttomia väyliä saada lisää näkyvyyttä Rio Limpioon. Esiteytyt sivustot ovat kanavia, joidenka kautta on mahdollista tavoittaa sekä dominikaanisia että kansainvälisiä turisteja. Houkuttelevuutta voisi lisätä myös erilaisilla tempaus- ja informaatio-illoilla, osallistua taide- ja kulttuuritapahtumiin tai vaikka perustaa karibialaisen ruoka- ja infomyyntikojun kaupungeissa järjestettäviin ravintolapäiville. Ravintolapäivän ruuan myynnin yhteydessä voitaisiin esitellä järjestön ja Vihreän Keskuksen keramiikkatoimintaa, sekä kertoa mihin myynnin rahat menevät.

Keskuksen luontopalvelut ovat todella kokemuksellisia. Palveluiden kehityksessä otettaisiin kerhotoiminta osaksi palvelua. Materiaalien etsiminen on olennainen osa puunveisto- ja keramiikkakerhon toimintaa. Aktivoimalla nuoria opastamaan turisteja erilaisten puulajien tunnistamisessa, saataisiin enemmän vuorovaikutteisuutta nuorten ja vanhojen välille myös kansainvälisellä tasolla. Saven hakureissuistakin voitaisiin saada eksoottisuutta vierailijoille. Lähtemällä vesiputousretkelle, voitaisiin samalla käydä kaivamassa savea banaanipuiden alta.

Tuotekehityksessä olemme ottaneet huomioon dominikaanista kulttuuria. Musiikki ja tanssi ovat koko ajan osa paikallista kulttuuria. Tuoteideoinnissa olemme ottaneet paikallisten toiveet huomioon musiikkilähtöisistä tuotteista. Tuoteideointia varten olen käynyt Suomessa perulaisen ystäväni Cesar Aguilarin luona, joka on opettanut tekemään perulaisia pillisoittimia savesta. Keramiikkakerhotunteja varten toin mukani valmistamani keramiikkapillin, josta naiset pitivät todella paljon. Ohjaamalla tunneilla harjoiteltiin myös perulaista pillin, **ocarinan** tekoa. Ocarinat, ruukkupillit ja pan-pillit olisivat tuotekehitykseltään oivia tuotteita soveltuvuudeltaan Vihreään Keskukseen turisteille. (Kuva 25. ja 26.) Pillien aiheiksi voitaisiin poimia yhdessä naisten kanssa luonnon linnut ja Rio Limpiossa kaikista eniten pidettyä lintua: kukkoa. Riolimpiolaisessa kulttuurissa kukko on voimaeläin, paikalliset pitävät kukkotappeluista ja miehet saavat arvostusta hyvin hoidetusta ja tappeluissa pärjänneestä kukosta.

Tuoteideoinnissa tuotteiden tarkoituksena on yhdistää arkikäyttöä, musiikkia, riolimpiolaista paikallista kulttuuria ja muotokieltä. Kerhotoiminnan tunteilla saatiin muutama soiva pullopillin onnistumaan ja tulevaisuudessa on tarkoituksena jatkaa ja kehittää keramiikkapillien tekoa, kunhan kerholle saadaan keramiikassa pätevän vastuuhenkilön vetämään työpajoja ja työskentelyä. Vielä toistaiseksi ei ole kyseistä henkilöä löytynyt, joka asuisi Rio Limpioissa ja voisi pitää viikottain tuntien ohjausta ja olisi tarpeeksi perehtynyt keramiikkaan. Tulevaisuudessa itselläni on tarkoituksena tukea ja auttaa keramiikkakerhon jatkuvuutta, sekä kokeilla ja perehtyä enemmän paikallisiin savimateriaaleihin. Opinnäytetyö itsessään tukee keramiikkakerhon toimintaa.

Kuva 25. Dominikaanisessa Tasavallassa, Jarabacoassa asuva Lauri Ylitalon valmistama keramiikkalavaari. 90% lavaarin materiaaleista tulee Ylitalon lähiluonnon ympäristöstä, muun muassa savi ja useimmat lasiteaineet tulevat kivistä, kalkista ja riisituhkasta. Tuote on poltettu noin 1260^oasteessa puu-polttoisessa keramiikkauunissa. Koristeluksi on mahdollista soveltaa myös Rio Limpioon, jos rakennetaan uusi uuni, joka kestää korkeampia polttoja. Koko on noin 30 senttimetriä halkaisijaltaan. ©Hannah Weisenberg, 2013

Kuva 26. Perulainen siku (pan-pilli) ja ocarina pilli. Koko on noin kämmenen kokoinen. Työt ovat Cesar Aguilarin tekemät. ©Hannah Weisenberg, 2014

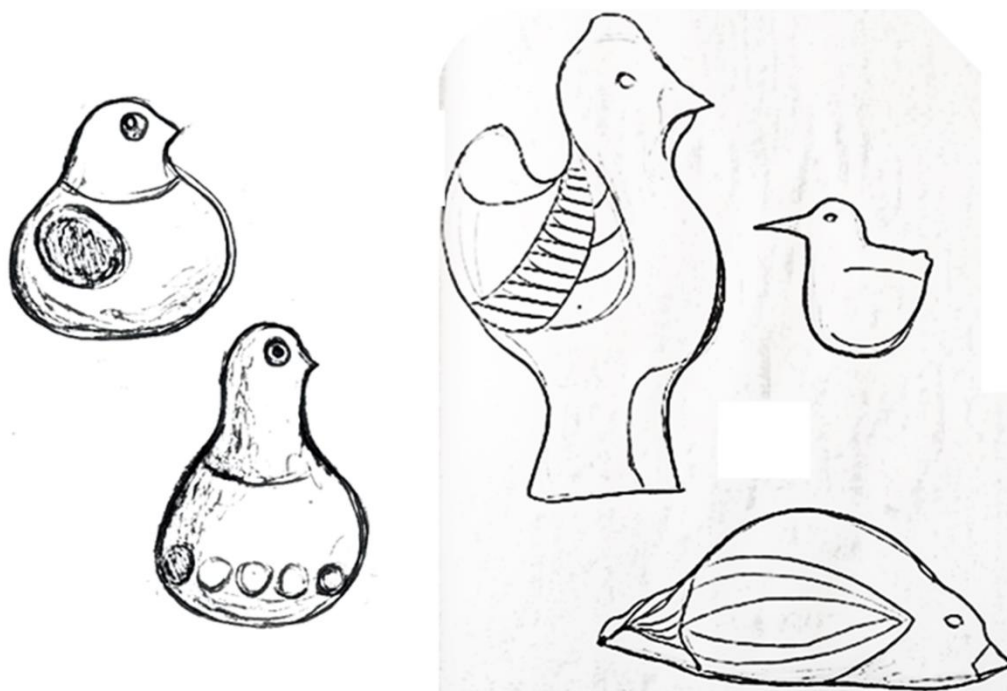
Kuva 27. Pieniä ruukkupillejä. Suurennettua pillit toimisivat myös ruukkurumpuina. Työt ovat Cesar Aguilarin tekemät. ©Hannah Weisenberg, 2014

Kuva 28. Nahkarumpu. Alaosan pystyisi valmistamaan keramiikasta. ©Hannah Weisenberg, 2014

Keramiikasta tehtyjä musiikkisoittimia on maailmassa monenlaisia. Koska perinteinen riolimpiolainen rumpumusiikki on katoavaista perinnettä, haluaisin tuoda **udu**-soittimen uudeksi käyttötuotteeksi keramiikkakerholle. Keraamiset rumpusoittimet (Kuva 27.) ovat tuoteryhmä, jolla olisi paljon potentiaalia tuotekehityksessä. Udu-rumpu on ruukkurumpu, jota soitetaan käsillä. Rumputuoteryhmään voi tulevaisuudessa liittää myös nahkarummut, milloin polton jälkeen kiinnitetään nahka perinteisellä kiristystekniikalla. Rio Limpiossa on osaamista tähän taitoon. Rumpujen koko voi vaihdella pienistä sormirummuista isoihin tynnyrirumpuihin. Kuvassa 28. on inspiraatioaiheita musiikkisoittimiin.

Työharjoittelujakson aikana syksyllä 2013 ei keritty kokeilemaan puu-uunia yhdessä keramiikkakerhon kanssa, mutta Vihreän Keskuksen vastaava isäntä Ramirez "Gonzalez" lupautui kokeilemaan puu-uunia lähdeTTYämme. Ramirez ja muita paikallisia ovat kiinnostuneita keramiikkatyöskentelystä ja uskon vahvasti, että uusi käsityöperinne löytää työstäjän ja jatkajan, varsinkin Rio de Pasos ry järjestön ja minun tuella. Vihreän Keskuksen turismikonsepti on suuntautunut "erilaiseksi lomaksi", missä vapaaehtoisuus työllä, kulttuurin autenttisuudella ja uudenslaisilla kokemuksilla kuten esimerkiksi hedelmäpoiminnalla ja käsityökerhon opettamisella saadaan uutta matkapakettia koottua eettisen matkailun puolesta. Vihreän Keskuksen käsitöitä tulevaisuudessa tullaan jatkossa painottamaan toimeentulon tuottamisessa ja jatkuvuuden säilyttämisessä. Rio Limpio on köyhää aluetta, missä markkinoita, turismia puuttuu ja asiat kehittyvät vähitellen. (Tuononen, 2014)

Varainkeruu ja budjetointia kannattaa huomioida projektin suunnittelussa. Kulttuuriyhteistyö hankkeiden tai projektien suunnittelussa tulee esittää hankkeen toteuttamiseen perustuvan budjettilaskelman esimerkiksi; mitä työhön kuuluu, materiaalit, työn määrä, tilat. Rio Limpiossa toteuttava keramiikkaprojektin rahoitus perustui suomalaisten lahjoituksiin Rio de Pasos järjestölle. Harjoittelujakso "vapaaehtoisina" lähteneet kustansivat omat matkat, majoituksen ja ruuan. Projektiin sisällytyi paikallisten työllistäminen. Projekti- tai hankkeen suunnittelijan tai toteuttajan palkka voidaan määrätä osana hankkeen toteutusta, johon varataan budjetista osa. On myös mahdollista, että osa työvoimasta tai toteuttajista osallistuvat projektiin tai hankkeeseen vapaaehtoisena. Tällöin voidaan ohjata suuremman osan varoista kehitettävän paikallisen yhteisön tukemiseen. Ohjaajana ja keramiikan luonnon materiaalien tulevana tutkijana minulla olisi kiinnostusta viettää pitempiaikainen jakso Rio Limpiossa. Tätä varten rahoitusta voitaisiin hanketuen hakemuksella hakea esimerkiksi Ulkoasiainministeriön kulttuurikehitysyhteistyön yksikön kautta. Tulevaan projektiin sisältyisi keramiikkakerhopuolen ja eettisen turistipalvelun kehitystä, jonka runkona toimisi tämä opinnäytetyö.

Kuva 29. Inspiraatioluonnoksia rio limpiolaisista kukkopillistä, helistimistä ja Udu-soittimesta.

©Hannah Weisenberg

Kaavio 3. Palveluprosessi. Palvelupolun kehitysehdotuksia Vihreän Keskuksen kädentaitotoiminnalle

9 YHTEENVETO

Opinnäytetyön projektin kehittäminen on ollut aiheessaan laaja, haastava ja mielenkiintoinen. Harjoittelujakso avasi näkökulmaani kehitysyhteistyön toimivuudesta. Lukuisista keskusteluista Mikko Tuonoson kanssa auttoivat hahmottamaan kehityshankkeiden puutteellisuuden pitkäjänteisessä auttamistyössä. Vihreän Keskuksen toiminnassa on esimerkillisyyttä, siinä kuinka kädentaitojen opettamisesta kehitysmaissa on hyötyä. Harjoittelujakson myötä opinnäytetyön aihe selkeentyi ja keramiikkapuu-uunin rakentaminen avautui käytännössä paremmin. Yhteistyö ja kehitystoiminta tulevat varmasti jatkumaan tulevaisuudessa Vihreä Keskuksen kanssa. Koen että olen oppinut valtavasti ja pitkäjänteisyyteni on projektin myötä kehittynyt. Projektin kautta keramiikka-ala ja sen mahdollisuudet ovat avautuneet uudelta näkökulmasta, mikä yhteys on keramiikan, luonnon ja ihmisten välillä. Uudet perspektiivit ovat tuoneet merkitystä lisää muotoilun tajulleni ja ymmärrys on kasvanut kädentaitojen merkittävydestä.

Tulevaisuuden toiveena olisi hyödyntää tässä opinnäytetyössä kehitettyä keramiikkakädentaitopalvelua jossain muussa kehityshankkeessa. Palvelumuotoilun työkalut (service blueprint, mind-map, palveluprosessi) ovat helpottaneet yhteisön tarpeiden kartoittamisessa ja selkeyttämisessä. Palvelumuotoilu on kasvava ala tulevaisuudessa ja uskon vahvasti sen tuovan enemmän sisältöä kehitysyhteistyöhön.

Opinnäytetyön aiheet ovat kulkeutuneet kaksi vuotta mukanani ja kehittynyt myös sen mukaan. Pitkäjänteisessä kehitysprojektissa on tullut mukaan luonnosta löytyvien keramiikkamateriaalien testausmenetelmät. Opinnäytetyön tuloksena on syntynyt keramiikkapalvelupaketti, joka palvelee Rio Limpion käsityönaisyhteisöä ja Vihreän Keskuksen vierailijoita. Ideoiden pitkälle vieminen, projektin alulle laiton toteutus ja luonnon saven ja lasiteaineiden testausmenetelmien ohjeet suomeksi ovat hyödyksi myös keramiikka-alan yhteisölle ja Vihreän Keskuksen väelle. Tämän osalta opinnäytetyö on laadultaan onnistunut. Palvelumuotoilun menetelmät ovat auttaneet jäsentämään projektia, sen tavoitteita ja yhteisön tarpeita.

Erilaisia prosessikaavioiden ja ohjeiden kautta opinnäytetyö on tuottanut uutta aineistoa käytettäväksi Vihreässä Keskuksessa. Uusi kehittyneempi versio kädentaitopalvelupaketista palvelee niin Rio Limpion keramiikkanaaisyhteisöä kuin Keskuksessa vierailevia. Tulevaisuutta ajatellen kädentaitopalvelupaketti myös edesauttaa omaa ammatillista osaamista kansainvälisellä tasolla. Kansainväliset ohjaustaitoni ovat myös kehittyneet harjoittelujakson aikana ja opinnäytetyön kautta.

LÄHTEET

FORREST, Miranda Natural Glazes - Collecting and Making, 2013

HALL, Barry From Mud to Music, making and enjoying musical instruments 2006

KOIVISTO, M. 2007 Mitä on palvelumuotoilu? –Muotoilun hyödyntäminen palvelujen suunnittelussa. Taiteen maisterin lopputyö, Saffer 2007

KONTINEN, Tiina Vapaaehtoisuus Kehitysyhteistyössä 2010

MERO, Mari Reilun matkailu yhdistyksen puheenjohtaja 2003, [verkkosivu] Saatavissa: <https://www.kepa.fi/uutiset/2846>

LAPPALAINEN, Eeva-Maija Kulttuurisesti Sensitiivinen Opettajuus, Käden, Kielen ja kulttuurin oppimisen yhdistäminen maahanmuuttajien koulutuksessa ja opettajan kasvupolulla, toinen painos 2005 Sijainti: Kuopion Muotoiluakatemia kirjasto

PERRYMAN, Jane Smoke-fired Pottery 2002

PUURULA, A. 1999, 27-31 Moni- ja interkulttuurinen taidekasvatus Taito- ja taideaineiden opetuksen integrointiseminaari Arja Puurula, 1999 Sijainti: Kuopion Muotoiluakatemia kirjasto

RICHARDS, G. and Wilson, J. 2006: Developing creativity in tourist experiences: A solution to serial reproduction of culture? Tourism Management. Volume 27, Issue 6, December 2006. Elsevier, Richard Butler, 1995

RHODES, Daniel Kilns –Design, Construction, and operation 1968

SPERRY; Anna Sperryn: IDBM pro projektityö 2008 [verkkosivu] Saatavissa: <https://wiki.metropolia.fi/download/attachments/16288842/Palvelumuotoilu.pdf>

SORAINEN, Elina, Aalto, Ketju ja taatelitarha: Elävä museo iranilaiskylän naiskeraamikkojen perinteen turvaajana, Taideteollinen korkeakoulu, keramiikka- ja lasitaiteen koulutusohjelma, 2006 Saatavissa: Kuopin Muotoiluakatemia kirjasto

SUTHERLAND, Brian Glazes from Natural Sources, A Working Handbook for Potters, Nigel Wood 1987

WATKINS, WANDLESS, James & Paul Alternative Kilns & Firing Techniques; James C. Watkins & Paul Andrew Wandless, Lark Books 2004

FIDELIA 2013-12, MIKKONEN Raija 2014-02 [HAASTATTELU] havainnointia harjoittelujakson aikana.

MARTIKAINEN Mari, IMPIÖ Minna 2014-04-24 [HAASTATTELU], osa lähteistä www.mifuko.fi

TUONONEN, Mikko, RAMIREZ Pedro Popa "Gonzalez" 2013-11 [RYHMÄKESKUSTELU]

WEISENBERG, Raija, TUONONEN Mikko 2012-09 RYHMÄKESKUSTELU

LIITE 1. Saven testausmenetelmät [verkkosivu] Saatavissa: <http://www.curatio.parnet.fi/files/1713/9444/3747/SAVITESTIT.pdf>

LIITE 2. Harjoitteluraportti WEISENBERG Hannah 2013

Wood Firing techniques [verkkosivu] Saatavissa: <http://ceramicartsdaily.org/firing-techniques/wood-kiln-firing/wood-firing-basics/>

Kehitysmaa ja kehitysyhteistyö [verkkosivu] Saatavissa: www.formin.finland.fi

Kehitysmaa ja kehitysyhteistyö [verkkosivu] Saatavissa: www.kepa.fi

ERILAINEN LOMA [verkkosivu] Saatavissa: <http://www.riolimpio.info/erilainen-loma/>

FATHOMAWAY [verkkosivu] Saatavissa: <http://fathomaway.com/>

GOBACKPACKING [verkkosivu] Saatavissa: <http://gobackpacking.com/>

HELPM [verkkosivu] Saatavissa: <http://www.helpm.net/>

MUZUNGUCRAFTS, viitattu [verkkosivu] Saatavissa: <http://www.mzungucrafts.com/>

Naisten Pankki 2007 [verkkosivu] Saatavissa: <http://www.rengas.de/kirkollinen-toiminta/laehetystyoe/naisten-pankki/>

TRAVELLINGREENER [verkkosivu] Saatavissa: <http://www.travelingreener.com/>

PALVELUMUOTOILU JA PALVELUMUOTOILUN TYÖKALUT [verkkosivu] Saatavissa: <http://www2.jamk.fi/~flash/palvelumuotoilu/fi/Main.html>

PALLONTALLAAJAT [verkkosivu] Saatavissa: <http://www.pallontallaajat.net/>

PUU-POLTTOISEN KERAMIKKAUUNIN POLTTOTEKNIIKAT [verkkosivu] Saatavissa: <http://www.robertcomptonpottery.com/Method%20of-Wood%20Firing-pottery.htm>

UUNIPIIPUN VALMISTAMINEN [verkkosivu] Saatavissa: <http://www.takat.fi/tekniikka>

UUNIPIIPUN VALMISTAMINEN [verkkosivu] Saatavissa: <http://www.uuninmuuraaja.fi/index.php?id=5>

KUVALLISET LÄHTEET

Kuva 1. Tuononen Mikko Erilainen loma [digikuva] Rio Limpio info [verkkosivu] Saatavissa: <http://www.riolimpio.info/erilainen-loma/>

Kuva 2. Weisenberg Hannah 2013-11-02, Rio Limpion pääkatu näkymä. [digikuva] Sijainti: Tekijän sähköiset kokoelmat

Kuva 3. Tuononen Mikko Erilainen loma [digikuva] Rio Limpio info [verkkosivu] Saatavissa: <http://www.riolimpio.info/erilainen-loma/>

Kuvio 1: Moni- ja interkulttuurisuuden käsitteiden sidokset. Arja Puurula 1999, Moni- ja interkulttuurinen taidekasvatus.

Kuva 4. Tuononen Mikko "Hansen - nuori mestarinalku vuolennassa opettaa nuorempiaan."

[digikuva] Rio Limpio info [verkkosivu] Saatavissa: <http://www.riolimpio.info/erilainen-loma/>

Kuva 5. Weisenberg Hannah 2013-11-25 Perinteinen rumpumusiikin esitys. [digikuva] Sijainti: Tekijän sähköiset kokoelmat

Kuva 6. Weisenberg Hannah 2013-12-04 Keramiikkanaisten piirustus suunnittelutehtävä [digikuva] Sijainti: Tekijän sähköiset kokoelmat

Kuva 7. Weisenberg Hannah 2013-11-14 Saven hakureissu [digikuva] Sijainti: Tekijän sähköiset kokoelmat

Kuva 8. Weisenberg Hannah 2013-11-22 Perinteisen rummunvalmistus yövartijan Espiritun johdolla. [digikuva] Sijainti: Tekijän sähköiset kokoelmat

Kuvio 2. Weisenberg Hannah 2014-03-15 Service Blueprint, Rio Limpio. [graafinen malli] Sijainti: Tekijän sähköiset kokoelmat

Kuva 9. Weisenberg Hannah 2013-12-11 Kerhotunti; elävän mallin tunti. [digikuva] Sijainti: Tekijän sähköiset kokoelmat

Kuva 10. Weisenberg Hannah 2013-12-13 Kerhotunti; aiheena Rio Limpion linnut [digikuva] Sijainti: Tekijän sähköiset kokoelmat

Kuva 11. Weisenberg Hannah 2013-11-05 Kylässä asuvan saviharrastajan Marian tekemät työt. [digikuva] Sijainti: Tekijän sähköiset kokoelmat

Kuva 12. Weisenberg Hannah 2014-05-11 Mind-map; ideoita ohjaustunneille naisten keramiikkakerholle. [graafinen kuva] Sijainti: Tekijän sähköiset kokoelmat

Kuvio 3. Weisenberg Hannah 2014-04-03 Palveluprosessikehä. [graafinen kuva] Sijainti: Tekijän sähköiset kokoelmat

Kuva 13. Weisenberg Hannah 2013-10-28 Jarabacoassa asuvan Lauri Ylitalon keramiikkauunit. [graafinen kuva] Sijainti: Tekijän sähköiset kokoelmat

Kuva 14. Weisenberg Hannah 2013-12-20 Rio Limpion toteutuneen keramiikkauunin mittapiirros-suunnitelma. [digikuva] Sijainti: Tekijän sähköiset kokoelmat

Kuva 15. Tuononen Mikko 2014 Keramiikkauunin katos. [digikuva] Rio Limpio info [verkkosivu] Saatavissa: <http://www.riolimpio.info/erilainen-loma/>

Kuva 16. Weisenberg Hannah 2013-12-15 Uunin suunnittelua. [digikuva] Sijainti: Tekijän sähköiset kokoelmat

Kuva 17. Weisenberg Hannah 2013-12-18 Polttokammion mallintamista [digikuva] Sijainti: Tekijän sähköiset kokoelmat

Kuva 18. Weisenberg Hannah 2013-12-21 Polttokammion kaaren viimeistelyä [digikuva] Sijainti: Tekijän sähköiset kokoelmat

Kuva 19. 2013-05-07 Rauhalahden keramiikkapuu-uunin kurssilta. Kuva on ollut yhteisessä jaossa sähköisesti kurssin aikana vuonna 2013 Kuopion Muotoiluakatemiolla. [digikuva] Sijainti: Tekijän sähköiset kokoelmat

Kuva 20. Weisenberg Hannah 2013-11-28, Savea etsimässä Vihreän Keskuksen lähetyvillä. [digikuva] Sijainti: Tekijän sähköiset kokoelmat

Kuva 21. Weisenberg Hannah 2013-11-15 Rio Limpion savikerrostumia tienpientareella. [digikuva] Sijainti: Tekijän sähköiset kokoelmat

Kuva 22. Weisenberg Hannah 2013-11-15 Kuivakauden savikerrostumia tienpientareella. [digikuva] Sijainti: Tekijän sähköiset kokoelmat

Kuva 23. Weisenberg Hannah 2013-11-10 Saven erottelua siivilän läpi. [digikuva] Sijainti: Tekijän sähköiset kokoelmat

Kuva 24. Weisenberg Hannah 2013-10-28 Lauri Ylitalon keramiikkatöitä. [digikuva] Sijainti: Tekijän sähköiset kokoelmat

Kuva 25. Weisenberg Hannah 2013-10-28 Lauri Ylitalon keraaminen lavuaari luonnon materiaaleista. [digikuva] Sijainti: Tekijän sähköiset kokoelmat

Kuva 26. Weisenberg Hannah 2014-05-19 Perulainen siku (pan-pilli) ja ocarina pilli. [digikuva] Sijainti: Tekijän sähköiset kokoelmat

Kuva 27. Weisenberg Hannah 2013-10-10 Pieniä ruukkupillejä, Cesar Aguilarin tekemiä. [digikuva] Sijainti: Tekijän sähköiset kokoelmat

Kuva 28. Weisenberg Hannah 2014-05-19 Nahkarumpu. [digikuva] Sijainti: Tekijän sähköiset

kokoelmat

Kuva 29. Weisenberg Hannah 2013-10-12 Inspiraatioluonnoksia Rio Limpioon. [piirros] Sijainti:

Tekijän sähköiset kokoelmat

Kaavio 3. Weisenberg Hannah 2014-04-10 Palvelupolun kehitysehdotuksia Vihreän Keskuksen kädentaitotoiminnalle. [graafinen malli] Sijainti: Tekijän sähköiset kokoelmat

LIITEET

LIITE 1. SAVEN KÄSINTESTAUSMENETELMÄT

(<http://www.curatio.parnet.fi/files/1713/9444/3747/SAVITESTIT.pdf>)

Visuaalinen tarkastelu	Ihmissilmä näkee jopa 0,08 mm kokoisia hiukkasia. Se on juuri hiesun ja siltin rajamailla.
Hajutesti	Maa-aineksella on erityinen muheva tuoksu, mikäli se sisältää humusta ja orgaanista materiaalia, ja varsinkin juuri maasta nostettuna.
Makutesti	Ottamalla pienen näytepalan suuhun ja kokeilemalla sen tekstuuria, saat selville sisältääkö se hiekkaa. Tämä tuntuu epämiellyttävänä narskumisena hampaissa. Siltipitoinen savi narskuu hiukan vähemmän. Savi tuntuu pehmeältä, jauhoiselta ja se melkein tarttuu kieleen.
Hankaustesti	Hankaa pientä näytepalaa sormiesi välissä ja kämmentä vasten. Palan ollessa kostea, hiekkaisuus tuntuu karkealta eikä tarttuvuutta ole juuri ollenkaan. Silttiä sisältävä näytepala tuntuu vähemmän karkealta ja tartuntaa on hiukan enemmän. Runsaasti savea sisältävä pala tuntuu plastiselta ja tarttuu sormiin ja kämmeneen. Jos pala tuntuu pehmeältä ja sienimäiseltä, sisältää se orgaanista ainesta, humusta.
Sitkoisuustesti	Hankaa pientä näytepalaa etusormen ja peukalon välissä ja vedä sormia erilleen. Lihava savipala tuntuu plastiselta ja tarttuu kiinni, kun taas silttiä sisältävä savipala irtoaa helpommin sormien välistä.
Plastisuustesti	A) Tee kosteasta näytepalasta pikkusormen paksuinen makkara ja kiedo se sormen ympärille, lihava savi ei murru helposti. Laihempaan saveen syntyy murtumia.

B) Pyörittele savesta mahdollisimman ohut nauha. Mitä ohuemman nauhan saat, sitä lihavampaa savi on.

Pallotesti Pyörittele käsissäsi maakostea näytepalaa. Pysyykö se hyvin koossa? Onko sitä vaikeaa repiä palasiksi? Tarttuuko se käsiin? Silloin kyseessä on lihava savi.
Tiputa pallo noin kahden metrin korkeudelta. Jos pallo hajoaa palasiksi, on kyseessä laiha savi. Mikäli se vain litistyy, on kyseessä lihava savi.

Puristuslujuustesti Tee näytepalasta pallo ja anna kuivua. Jos kuivaa palloa on vaikea murskata sormien välissä, on se lihavaa savea, kun taas helposti rikki menevä savipallo on laihempaa savea ja sisältää enemmän silttiä. Jos kuiva pallo hajoaa palasiksi kuivuessaan, sisältää se hyvin vähän savea ja on kelpaamatonta rakentamiseen.

LIITE 2. HARJOITTELURAPORTTI

HARJOITTELURAPORTTI

VIHREÄSTÄ KESKUKSESTA, PUU-UUNIN RAKENTAMISESTA JA KERAMIKKAKERHOSTA

Hannah Weisenberg

KUK10SK

Sisällysluettelo

Johdanto	62
Esittely	62
2. Matkan alku.....	62
3. Centro Verde	63
3.1. Aikataulu.....	65
4. Materiaalien etsimi- nen	66
5. Uunin rakentaminen	67
6. Muurausta & oikean laastin löytämi- nen	69
7. Naisten keramiikka- kerho	70
8. Yhteenveto	72

Johdanto

Harjoittelujaksoni sijoittui Dominikaaniseen Tasavaltaan, Rio Limpio nimiseen kylään 21.10.2013-24.12.2014 aikavälille. Minut pyydettiin Mikko Tuonosen kautta Centro de Verde Vihreään Keskukseen, ohjaamaan kyläläisiä keramiikan tekemiseen. Käytännössä yhteistyömme alkoi jo syksyllä 2012, jolloin kiinnostuin tehtävästä ja aloin tekemään pohjatyötä tulevaa projektia varten.

Vastuuni laajentui jakson aikana, kun tilanteiden muuttumisesta ja pyynnöstä aloimme myös rakentamaan keramiikan polttoon tarkoitettua puu-uunia. Kokonaisvaltainen kokemus keramiikan mahdollisuuksista laajentui ja käsitysomista taidoistani voimistui. Haasteita riitti niin kielimuurissa, puu-uunin rakentamisessa kuin materiaalien ja puu-uunin tiilien hankkimisessa.

Esittely

Mikko Tuononen oli kerännyt matkalle pari virolaista ja pari suomalaista, sekä nuorisoporukan johon kuului; minä, poikaystäväni Sami Antikaisen, Lotta Gustavsonin ja Maria Nurmisen. Mikko on vuosien aikana vaimonsa Raijan kanssa järjestänyt elämysmatkoja Rio Limpioon, Vihreään Keskukseen. Vihreä Keskus on toiminut ekomatkailu kohteena ja kyläläisille työnantajana erilaisissa rakennusprojekteissa ja käsityökeskuksena. Matkailijoille sen sijaan, autenttisen paikkana upean luonnonsuojelupuiston lähellä, sekä elämys ”työleirinä” missä voi osallistua erilaisiin talon töihin, kuten hedelmäpuiden istuttamiseen, kahvin poimintaan, mökkien rakentamiseen, paikallisille käsitöiden opettamista sekä minun ja Samin kohdalla keramiikan tekemiseen. Vihreä Keskus pyörii pääosin suomalaisten, ruotsalaisten ja belgialaisten lahjoitusten ansiosta, mutta myös on alkanut olemaan omavaraisempi turismien kautta. Vihreän Keskuksen tähtäimessä on saada lisää dominikaanisia matkailijoita majoittamaan mökkeihinsä, esimerkiksi luonto ja Rio Limpion vesiputoukset toimivat valttikorttina kiinnostujiinsa.

Matkalle mukaan oli tulossa lisäksi kolme kokenutta keramiikan tekijää, joilla oli aikaisempaa taustaa puu-uunien rakentamisesta. Eero Kaarnisto ja pari muuta virolaista keramiikkoja kuuluivat aluksi joukkoihin. Vähän ennen matkalle lähtöä kaikki keraamikot peruivat lähtönsä eri syistä. Tilanne muuttui niin rajusti, että koko keramiikkauunin rakentaminen, materiaalien tutkiminen ja tulevan kerhon pyörittäminen jäivät kokonaan minun vastuulle. Aluksi minua hirvitti, mutta onneksi olin tehnyt jo pohjatutkimusta, juuri siltä varalta jos jotain tämän tapaista kävisi. Rohkenin ja asennoiduin siihen niin, että yrittäisin parhaani, ottaisin tehtävän vastaan opettavana kokemuksena, enkä ottaisi paineita siitä, että kaikki onnistuisi täydellisesti.

Matkan alku

Matkalla Santo Domingon pääkaupungista Rio Limpioon oli varsinainen seikkailu jo alkuun. Matka kesti yhteensä 13 tuntia. Poikkesimme Jarabacoa nimisessä kaupungissa tiilitehtaan omistajan ja keramiikan tekijän Lauri Ylitalon luona hakemassa poltettuja tulitiiliä keramiikkauunia varten. Lauri oli koko ikänsä asunut Jarabacoassa ja työskennellyt suomalaisen isänsä ohjaamana keramiikan ja tiilien valmistamisen parissa. 90-luvulla isänsä kuoltua, Lauri jatkoi isänsä yritystä veljensä Eeli Ylitalon kanssa.

Laurilla oli tiilitehtaalla pari isoa tiilien polttamiseen tarkoitettuja uuneja, ja kotonaan neljä erikokoista keramiikan polttamiseen tarkoitettuja puu-uunia. Valokuvasimme paljon ja jututimme Lauria keramiikan poltosta. Lauri kertoi,

kuinka hän oli uransa aikana kokeillut, mitä kaikkea hänen lähiympäristön materiaaleista pystyy tekemään. 90-prosenttia hänen materiaaleistaan nykyisin olivat lähiympäristöstä. Hän oli kokeillut erilaisia tuhkia ja kiviaineita, josta hänen lasitteensa syntyivät. Vinkkejä hän oli saanut keraamikko tutuiltaan eri puolilta Dominikaanista Tasavaltaa. Myös maan pieni alkuperäiskansa Taino-intiaanit olivat antaneet inspiraatiota Laurin töihin. Ilmeisesti Tainot olivat tehneet keramiikkaa, vaikka luultiin Tuonoson kanssa, ettei maassa ollut vanhempia juuria keramiikan tekemiseen. Taino-intiaanit olivat kuitenkin kadonneet maasta Espanjan siirtokunnan aikana. Itse Rio Limpiossa ei ollut vielä minkäänlaista keramiikka perinnettä. Tarkoituksenamme oli lähteä juurruttamaan uutta käsityöperinnettä Rio Limpioon, koska siellä ei aikaisemmin ollut.

Laurilla oli pieni keramiikkauuni, mistä otimme hieman silmämääräisiä mittoja. Uuni oli sopivan kokoinen siihen, että pyrkimyksemme oli tehdä aluksi pientä ja nopeaa tuotantoa Rio Limpiossa. Saimme yksinkertaisen lasitereseptin ilman mittoja, mitä hän käytti monissa töissään; 30% tuhkaa (esimerkiksi riisiä, luuta ja kasvistoa), hieman jauhattua kiveä, kuten kvartsia, silikaattia, maasälpää ja kaoliinia. (Kuva 2.)

Kuva 2. Lauri Ylitalo esittelee tekemänsä käsienvesu altaan. lasite ja savi on peräisin Laurin kotiympäristöstä ja tuhkalasitepohjana toimii riisintuhka. ©Hannah Weisenberg

Ostimme Laurilta tulen kestäviä tiiliä 50 kappaletta. Sillä kerralla ei pystytty ostamaan enempää, koska automme oli niin täyteen ahdettu. Olisimme ostaneet Laurilta kevyitä, huokoisia tulitiiliä eristämään uunia, jotka olisivat kestäneet 1300°C:ta, mutta Laurilla ei ollut yhtään varastossa. Sovimme Laurin kanssa tilauksen tulitiilistä ja eristystiilistä, joidenka oli määrä valmistua kolmen viikon sisään, vaikka se oli aikataulullisesti tiukka uunin rakentamiseen ja polttamiseen suhteen. Saimme Laurilta kuitenkin vinkin, että Santiagossa olisi tietty keramiikkatehdas, joka myisi kyseisiä tiiliä. Ajoimme kohti maan toiseksi suurinta kaupunkia, Santiagoon. Santiagosta ostimme vielä puoliskillisen kaoliinia, mutta emme tulitiiliä, koska myös keramiikkatehtaalta myös ne olivat loppu. Teimme 100 tiilen tilauksen siltä varalta, ettemme löytäisi mistään muualta. Tilauksen olisi ollut tarkoitus olla valmis 2-3 viikon sisään. Mutta niin kuin maan tavoissa jo huomattiin, mikään ei ole varmaa.

Ajoimme väsyneen, hikisen ja pitkän matkan kohti Rio Limpioo. Sadekausi oli tehnyt huonokuntoisesta savitiestä liejuisen ja vaikeakulkuisen ja loppu 30 kilometriä kohti kylää kesti melkein kaksi tuntia painavalla pakettiautolla.

Centro Verde (Vihreä Keskus)

Rio Limpion kylä sijaitsee noin 5 kilometrin päästä Haitin rajalta ylhäällä maan vuoristossa. (Kuva 3.) Ympäristö on rehevää trooppista metsää, josta osa on luonnon suojelualuetta. Valitettavasti osa köyhistä kyläläisistä harjoittavat kaskiviljelyä, joka näkyy uhkaavana savuna kauniissa vuoristomaisemissa. Köyhyyttä on runsaasti, mutta elämänilo, yhteisöllisyys ja positiivisuus kyläläisissä ovat vertaansa vailla. Kylä on saanut apua erilaisista järjestöistä ja vapaaehtoistyöläisistä aikojen saatossa. Myös Mikko Tuononen on aikoinaan tullut Rio Limpioon kehitysavun järjestön kautta 80-luvulla. Tuononen rakennutti yhdessä Perdo Popa Ramirezin (lempinimeltään Gonzales) kanssa 90-luvulla Nalca de Maco järjestön ja majatalon, johon kuuluivat muun muassa majoitushuoneita, ravintola sekä kerhotiloja kädentaitojen opetukseen. 2000-luvun lopussa maan poliitikot kiinnostuivat köyhistä maakunnista ja järjestöistä ja olivat valtaamassa lyhytkatseisilla hankkeilla maalaiskyliä vaaliehdokkaiden suosimiseen. Poliitikot näennäisesti auttoivat maalaiskyliä lyhyillä tempauksilla, mutta mitään pitkäjänteistä kehitysapua ei saavutettu. Keskus siirtyi kylän poliitikoille, josta Gonzalez ja Tuononen lähtivät poliitikkojen hankkeiden edestä ja ostivat maata kilometrin päähän ylemmäksi vuoristoon, jonne perustivat riippumattoman yhteisön ja keskuksen: Centro de Verde (Vihreän Keskuksen).

Neljän vuoden aikana Keskus on kasvanut neljällä puumökillä, kahdella maisemamökillä, toimistolla, keittiöllä, puuverstaalla, käsityökerho mökillä, runsaalla puutarhalla ja meidän aikana puolivalmiilla saunarakennuksella ja keramiikkauunilla. Keskus toimii myös paikallisten vähäosaisten ihmisten auttamisessa muun muassa rakennuttamalla kuivakäymälöitä, talojen rakentamisessa, lattioiden rakentamisessa, vaatteiden lahjoittamisessa sekä käsitöiden opettamisessa. Vihreä Keskus on halunnut olla riippumaton yhteisö, jossa raha menee suoraan apua tarvitseville, rakentamalla kylään yhteisöllisyyttä, edistäen maan ekoturismia ja kansainvälistä yhteistyötä.

Kuva 3. Kuva on otettu Centro de Verden maisemamökin terassilta.

Aikataulu

vko 44		Ympäristöön tutumista, materiaalien hankintaa ja etsimistä, uunin suunnittelua
vko 45		Materiaalien hankintaa ja etsimistä, uunin suunnittelua, uunin perustuksien kaivamista, perustuksien valu, kerhotoiminnan suunnittelua
vko 46	ke, to, la	Kerhotoiminta alkaa ke, to, la. Saveen tutustumista kerholaisten kanssa. Puhutaan laadusta ja turismista
		Uunin perustus on saatu valettua, rakennetaan uunin koroketta savitiilistä, laastin valmistamista
vko 47	ke, to, la	Kerhotoiminnan teemoina; linnut, makkara- ja levytekniikka, naamioita
		Uuni tuhka- ja tulipesä valmistuvat, laastin valmistamista
vko 48	ke, to, la	Kerhotoiminnan teemoina; suunnitella omia tuotteita turismia varten, piirustus suunnittelutehtävä, kehittää ja jatkojalostaa tuotetta, tarkastellaan orgaanisia muotoja luonnosta.
		Uunin keramiikkakammion pohja ja tulen ilmatiet valmistuvat, laastin valmistamista
vko 49	ke, to, la	Kerhotoiminnan teemoina; jouluaiheiset tuotteet, kyntteliköt, tuikkukupit, enkelit
		Uunin keramiikkakammio valmistuu, piipun tekoa
vko 50	ke, to, la	kerhotoiminnan teemoina; pienet soitinpillit, korut, kipot, haetaan inspiraatiota luonnosta, piirustus suunnittelu tehtävä omista tuotteista.
		Uunin piippu saadaan valmiiksi
vko 51		Uuni saadaan valmiiksi, viimeistellään laastikerroksella ja jätetään kuivumaan.

Materiaalien etsiminen

Aloitimme suunnittelemaan keramiikkauunia yhdessä Mikko Tuonosen ja Sami Antikaisen kanssa samana viikkona saavuttuamme Vihreään Keskukseen. Suunnitteleminen jäi kuitenkin sillä viikolle vain paperitasolle, kuin tutustuimme ulkomaalaisryhmän mukana ympäristöön. Tein Samin kanssa pieniä retkiä tielle, missä kaivoimme savea tien poskesta. Sadekausi ja tulvat olivat tehneet syviä uria tiehen, joten oli suhteellisen helppoa löytää kosteasta maastosta savisuonia. Maan kosteus auttoi myös saveen raudanpitoisuuden tunnistamisessa. Maa Rio Limpiossa on erittäin savista ja multaista, mutta meidän tarkoituksena oli löytää puhtaita savisuonia jossa oli mahdollisimman vaaleaa savea ja raudanpitoisuus ei olisi kovin hallitsevaa. Laurilta sain vinkin, että mitä vaaleampi savi on, sitä paremmin se käyttäytyy polttamisessa ja on työstettävyydeltään parempaa.

Yhtenä ympäristöhaasteena Rio Limpiossa oli se, että hallitsevin savi oli kirkkaan tulen punaista, joka ilmeisemmin on todella raudanpitoista. Teimme Samin kanssa retkiä ympäristöön tyhjiä rinkkojen ja lapioiden kanssa. Kuljettuamme muutaman kerran pitemmälle, löysimme muutamia pienempiä kohtia tiestä missä esiintyi vaaleampaa okran väristä, harmaata savea ja lähes valkoista luonnon savea. Keräsimme eri säkkeihin useita kiloja savinäytteitä kokeiltavaksi.

Koska tarkoituksenamme oli myös opettaa paikallisille keramiikkaa, tarvittiin työvälineitä savityöskentelyyn. Veistelimme Samin kanssa erilaisia saveen työskentelyyn tarkoitettuja muotoilupuikkoja. (Kuva 4.) Onneksemme Vihreässä Keskuksessa oli jo kerhotalo, joka oli sopiva paikka keramiikan opettamiseen.

Kuva 4. Veistämämme muotoilupuikot

Ensimmäistä kertaa opiskeluaikanani jouduin työnjohtajan rooliin. Minulta pyydettiin laatimaan listan, mitä kaikkia tarvikkeita tarvittaisiin keramiikan valmistamiseen ja kerhon pitämiseen. Listan laatimiseen meni aikaa, koska jouduin hahmottamaan ison kokonaisuuden keramiikan valmistamisen alkutekijöistä, kerhon vetämiseen ja puu-uunin polttamiseen. Budjetti oli minimaalinen, joka lisäsi haasteellisuutta, mutta toi samalla mielenkiintoa siihen, kuinka pienellä voi aloittaa ja tehdä keramiikkaa. Pyrkimyksenä oli hyödyntää mahdollisimman paljon lähiympäristöstä saatuja raaka-aineita ja materiaaleja. Alkuvuoroilla laadin minimilistan puuttuvista välineistä, mitä tarvittaisiin keramiikan tekemiseen ja ei löytynyt ympäristöstä. Listassa oli otettu myös huomioon uunin rakentamisen. Saveen työvälineiden puuttumisen lisäksi, tarvittiin kerhopöytä, jonka Sami rakensi paikallisen muurarin kanssa. Teimme myös saveen erottelemiseen tarkoitetun siivilän tiheästä kanaverkosta. Muut välineet kuten tiilet, sangot, suojalasit ja hitsarin hanskat Centro Verden väki hommasivat muualta.

Uunin rakentaminen

Tiilien hankkimisessa esiintyi kuitenkin ongelmia moneen kertaan. Lauri Ylitalolta ostetut viisikymmentä tiiltä eivät riittäneet alkuunkaan. Tulitiilet olivat laadukkaita ja korkeasti poltettuja, jotka olisivat kestäneet 1250° celsius astetta, ja luotimme liikaa siihen, että saisimme tulitiiliä ja eristystiiliä myöhemmin lisää. Harmiksemme Lauri ei ollut pitänyt lupaustaan eristystiilien ja uunitiilien valmistamisen suhteen, vaikka olimme matkamme alussa tehneet tilauksen. Mutkia tuli myös siinä, että Jarabacoa oli liian kaukana ja matkan aikataulu oli liian tiukka lähteä hankkimaan kyseiset tiilet, vaikka hän olisi aloittanut tilauksemme siinä vaiheessa. Alkoi puhelimella metsästys ympäri maata. Saimme joitakin yhteystietoja eri tiilitehtaille ja keramiikan tekijälle Laurilta, mutta kellään ei ollut tiiliä varastossa eikä intressejä alkaa valmistamaan tilausta.

Vaikka aikataulu venyi suunnitelmien muututtua, esivalmistelin hahmottamalla uunin kokoa ja laskemalla tiilien määrän. Päätettiin myös uunin sijainti kerhotalon vierestä ja kaivoimme perustusta varten maata. Valoimme Samin kanssa uunille sementistä tehdyn perustuksen. Perustus tehtiin sitä varten, että uunin rakenne kestäisi muuttuvaa maastoa sade kautena ja jos kylässä olisi maanjäristys. Urakan tekemiseen kului kuusi päivää.

Perustuksen valettua, löysimme Centro Verden pihasta polttamattomia savitiiliä, mitkä paikalliset olivat aikoinaan tehneet rakennuksia varten. Hyödynsimme tiiliä siihen, että muurasimme perustuksen päälle uunille pohjan, jotta se nousisi korkeammalle helpottaakseen sen polttamista ja kuivana pitoa.

Samaan aikaan perustuksien ja pohjan rakentamisessa, saimme ensimmäisen laskemani erän uunille poltettuja tiiliä. Gonzales oli löytänyt tiilitehtaan Santiagosta ja tilannut sieltä meille sataa tulitiiltä. Minun väärin laskettujen tiilien määrän lisäksi, tiilet olivat pieniä 6x17x5 senttimetriä kooltaan. Tehdas oli tehnyt väärän tilauksen ja palauttaminen oli liian vaivanloista. Laurin tiilet olivat 22,5x10x5 senttimetriä kooltaan, jotka olivat optimaalisia saada uunista järkevän kokoisia joka suunnalta. Vaikka pettymykseni nousi tiilien suhteen, päätimme pitää tiilet ja keksiä niille käyttötarkoituksen uunille.

Teimme samalla uuden sadan tulitiilitilauksen samalle tehtaalle, nyt painottaen tiilien oikean koon. Saimme tilauksen samalla viikolla, mutta tiilet olivat taas erikokoisia kuin Laurin tiilet. Nyt; 10,5x20x5 senttimetrin kokoisia. Siinä vaiheessa meillä oli neljä erikokoista tiilen mallia, mukaan laskien savitiilet. Yhteensä oli 250 kappaletta tulitiiliä ja yli 300 savitiiltä käytettävissämme.

Vaikka oli erikokoisia tiiliä, rupesimme rakentamaan uunia niillä materiaaleilla mitä oli hankittu. Teimme Samin kanssa pari kertaa uunimallinnuksen käytettävillä tiilillä, josta huomasimme pian, että kaikki tilatut tiilet eivät riittäneet laskemamme uunin koolle. Jouduimme uunin kokoa pienentämään muutamilla senttimetreillä. Tämä ei silti haitannut Tuonosta, koska hänen toiveenaan oli saada mahdollisimman pienen kokoinen uuni, minkä polttaminen olisi helppoa ja nopeaa. Ylitalo oli kertonut, että hänen pienimmän uuninsa polttamiseen ei kulunut ajallisesti niin paljon aikaa, kuin suurimpien uuniensa suhteen. Polttaminen tapahtui aluksi pienellä tulella noin 5 tuntia, jonka jälkeen hän lappoi puita tiheään tahtiin saavuttaakseen 1300° asteen huippulämpötilan neljässä tunnissa.

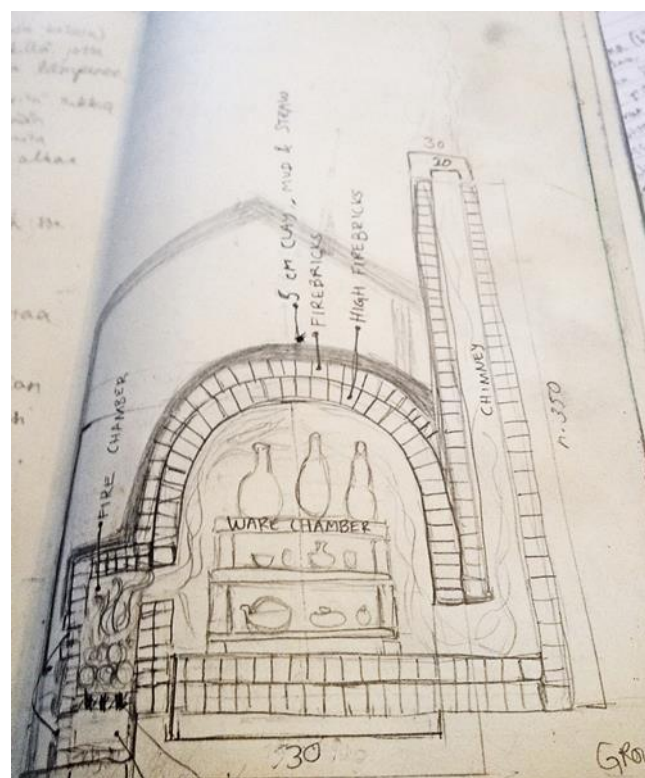
Koska meiltä puuttui kokonaan eristystiilet, joiden avulla olisi voinut päästä 1250°-1300° asteeseen, eikä Centro Verde ollut hankkimassa niitä enää pienen budjetin takia, tyydyimme rakentamaan pienen matalapolttoisen 1100° astetta kestävä uunin tuli- ja savitiilillä. Rakensimme kolmannella viikolla uunin perustuksen pohjan päälle vielä uuniin kuuluvan tulipesäpohjan, johon kuului tuhkapesa. Tulipesäosion suhteen säästimme tulitiiliä, käyttämällä savitiiliä. Päättelimme, että savitiilet palaisivat tiiviiksi polttojen yhteydessä, eivätkä ne olleet kuumimmassa osassa uunia. Ritiäksi saimme kierrätysmateriaaliksi kylältä kerättyä auton romurautaa, jotka saatiin eripituisina ja kokoisina. Katkoimme osan raudasta sopivan pituiseksi metallisahalla.

Kuva 5. Ensimmäinen tiili paikoillaan.

Kuva 6. Uunikaaren suunnitelma.

Kuva 7. Uunin suunnitelma.

Muurausta ja oikean laastin löytäminen

Työtunnit olivat pitkät ja raskaat kuuman auringon alla, eikä aina kommunikointi taidot minun ja Samin välillä ollut hyvässä mallilla vaativissa olosuhteissa. Kiireinen aikataulu puski vauhdilla päälle ja työskentelimme seitsemän päivää viikosta aamusta iltaruokaan asti. Molemmilla kiristi hermoja paahtavassa auringossa varsinkin, kun tiilten asettelu oli vaivanloista eri kokojen vuoksi ja erimielisyyksiä syntyi mittasuhteista. Uunin mallimme pohjalla oli Laurin pieni keramiikkauuni.

Rakentamisen alkuvaiheen jälkeen yhteistyömme Samin kanssa parani, kun aloimme oppia muuraamisen tekniikan. Muurauspohjana oli ainoastaan Samin pienimuotoinen koulutus paikallisen muurarin kanssa saunan rakentamisen yhteydessä. Molemmilla ei ollut muuten aikaisempaa kokemusta muuraamisesta. Muuraamisen opettelun lisäksi kehitelimme uunille sopivan savilaastin, joka kestäisi rakentamista ja polttamisen.

Tuononen oli aikaisemmin kehitellyt erilaisia savilaasteja talojen luomurakentamista varten. Saimme häneltä hyvät ohjeet sen kehittelemiseen. Ohjeet ja testaukset vastasivat karkeasti keramiikkapuolen lasitehjeiden testaamisen käytäntöä. Koska aikataulu oli kiireinen, testimme perustui lähes vain siihen kuinka laasti kesti rakentamista, ja kuinka se kuivui auringossa ilman suurempia halkeamia. Teimme pienimuotoisen testauksen myös pitämällä laastin testikappaleita nuotiossa. Testipalat kestivät ihan hyvin nuotiota. Laastista tehtiin muutama erilainen versio, koska kuivuttuaan se alkoi hieman halkeilla. Eri versiot käytettiin uunin eri kerroksissa.

Savitiilillä rakennettu uunin pohja oli tehty laastin suhteilla; 2/3 osaa hiekkaa, 1/2 osaa maasta kaivettua karkeaa savea ja 10 % rakennussementtiä. Lisäsimme sementtiä pohjaan, koska se ei ollut tulen kanssa suuremmin tekemisessä ja pohja oli maata vasten. Uunin tuhkapesä ja tulipesä osio tehtiin 50 % tien pientareista kaivettua savea (1/2 vaaleaa, 1/2 raudanpunaista), 50 % hiekkaa ja 20 % murskattua poltettua tiiltä. Valmistimme itse Samin kanssa tiilimurskaa yksinkertaisesti hakkaamalla pienempiä tiiliä vasaralla. Työ oli erittäin aikaa vievää ja hidasti uunin rakentamisen tahtia. Laastia varten jouduttiin myös etsimään savea tien pientareista ja erottelemaan hiekan kiviä seulan läpi.

Kuva 8. laastin valmistamista

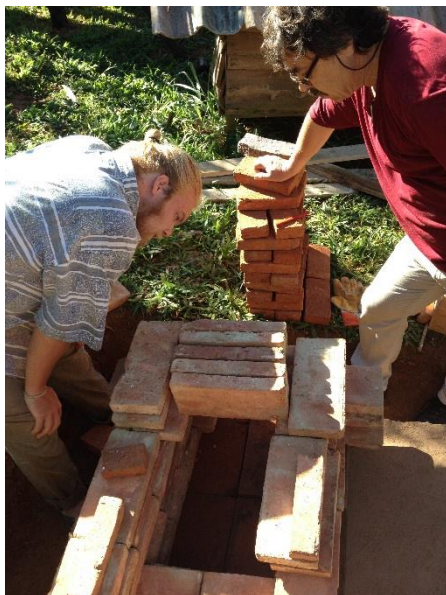
Tulipesää varten hienosäädettiin taas laastin koostumusta. Päätelimme, että jos on enemmän savea joukossa, uuni palaisi kiinteämmin. Kokeiltiin 70 % tien pientareista kaivettua punasavea ja 30 % hiekka osuutta, jonka seassa oli tiilen murskaa. 70 prosentin saviosuus vaikutti rakentamisen yhteydessä kannattelevalta ja halkeamia ei tullut niin paljon kuin edellisissä laasteissa. Uunin keramiikka pesäosiota varten hyödynsimme samaa suhdannetta, mutta lisäämällä 10 % tiilimurskaa, koska keramiikan polttopesässä tulisi olemaan korkeammat lämpötilat. Ylitalo kertoi vinkkinä, että hiekka ja tiilimurskaa lisää uunin kestävyyttä rakenteissa polton yhteydessä, eikä lämmön karkeus olisi niin suuri, vaan varastoituisi uuniin. Käytimme tätä laastin kaavaa uunin rakentamiseen loppuun.

Samin LVI-insinöörin taidot tulivat eduksemme, kun suunnittelimme ilmakehää tulipesästä keramiikkapesään. Ilmatielle tehtiin pyörästetyt kulmat ja pienennetty kanava, josta ilmanpaine puristuisi jouhevasti keramiikkakammioon. Ilman kuumuutta saataisiin tällä tavalla nostettua. Samalla tekniikalla tehtiin piippuun vievä kanavalle. Tämän osion rakentamiseen kului noin kolme täyttä työpäivää. Aikataulullisesti aloimme kirä uunin suhteen.

Keramiikkakammiota varten piti opetella kaaren tekoa tiilillä. Centro Verden pitäjä Gonzalez oli aikaisemmin tehnyt maisemataloihin kaari-ikkunat ja ovet, joten saimme opastusta sen tekemiseen. Leikkasimme vanerilevystä sopivan mittaisen palan, jonka taitoimme puukappaleisiin kiinni kaaren muotoon. Asetimme mallin keramiikkakammion pohjalle ja aloimme asettelemaan tiiliä kummaltakin puolelta tasaisesti, niin että yhdistyivät keskellä. Muurattaessa tiilien välillä piti olla tasaisesti samoilla etäisyyksillä toisistaan. Käytimme laadultaan parhaimmat Ylitalon tiiliä kaaren rakentamiseen.

Piipun rakentamisen osalta meillä ei ollut tarpeeksi tulitiiliä. Suurimmaksi haasteeksi kävi uunin rakenteiden kestävyys siinä, kuinka se kestäisi savitiiliä. Isot ja painavat savitiilet olivat siinä vaiheessa ainoa toivomme saada uuni valmis ennen lähtöämme. Ratkaisumme oli rakentaa niin korkea piippu kuin mahdollista painavilla savitiilillä. Uskoimme teoriassa, että piippuun tuleva lämpötila voisi laskea sen verran että savitiilet kestäisivät polttamisen ilman

suurempia halkeamia, kuin mitä keramiikkakammiossa. Näin uskalsimme rakentaa piipusta 1,5 metrisen korkean savitiilillä, jonka päälle rakensimme vielä 10 senttimetrin korkean lisäosion pikkutiilistä. Piipun lisäosiossa hyödynnettiin pienimmät tulitiilet, mitä ei voitu käyttää muun uunin osien rakentamisessa, ja joita olivat jääneet tiilien murskaus operaatiosta ylimääräiseksi.

Vasemmalla kuva 9. Tulitiilimurskaa

Keskikuva 10. Mikko ja Sami mallintavat keramiikkakammion pohjaa. Tiilet laitettiin pystyyn, jotta murtumisen riski olisi pienempi.

Oikealla kuva 11. Tulen ilma-aukkojen suunnittelua.

Naisten keramiikkakerho

Mikko Tuononen järjesti yhdessä Centro Verden entisen käsityövastaavan Fidelian kanssa minulle naisten ryhmän kylältä. Yhteensä viisi naista osallistuivat ryhmään vapaaehtoisesti ja kerhoa järjestettiin kolme kertaa viikossa Centro Verden kerhotalolla. Minun tehtävänä oli ohjata, tutustuttaa ja opastaa saven kanssa työskentelyyn ja suunnitella ohjattavat tunnit. Tuntien pituus vaihteli 2-3 tuntiin.

Suunnittelin ohjelman, missä naiset tulisivat tutuiksi saven kanssa työskentelystä. Yksi ryhmän jäsen, Maria oli aikaisemmin tehnyt savitöitä takapihaltaan kaivetulla savella. Kävimme tutustumassa Marian töihin ennen ensimmäistä ohjaustunnin alkua. Maria oli opetellut yksin kylässä saven kanssa työskentelyn ja ratkonut mielenkiintoisilla asioilla saveen liittyviä ongelmia. Työt olivat lapsenomaisia, eivätkä ne olleet poltettuja, muuten kuin nuotion päällä kattilassa. Savityöt olivat jälkeensä maalattu iloisin dominikaanisina väreillä.

Ryhmän naiset olivat kasvaneet suhteellisen köyhissä oloissa ja joutuneet jo pienestä lapsesta asti raskaisiin töihin. Monet jo nuorena aloittivat perheen ja naisilla oli useampia lapsia. Monilla heistä ei ollut aikaisempaa käsityökokemusta, mutta olivat tottuneet tuottamaan, fyysiseen työhön. Tämä näkyi epävarmuutena omaan luovuuteensa monien kohdalla, mutta he olivat innokkaita tekemään ja tuotantoa syntyi nopeasti.

Haasteeksi osoittautui kielimuuri ja naisten kannustaminen oman luovuuden etsimiseen. Tein heille harjoituksia, missä aluksi heidän piti piirtää suunnittelemaansa tuotteen ja sitten mallintaa se savella. Annoin myös inspiraation lähteitä luonnosta ja toin tunneille luonnosta ja rannikolta kerättyjä lehtiä, kiviä, simpukoita ja kuivuneita koralleja. Meillä oli aina jokin teema päivän tehtävään, josta annoin heille vapaat kädet tekemiseen. Useimmat heistä tykkäsivät teemoista ja jatkoivat teeman omaksi ideaksi. Opetin muutaman perus käsin rakennustekniikan, kuten makkaratekniikan ja levytekniikan. Opetin myös mitä pitää ottaa huomioon esineiden tehdessä polttamista varten.

Vaikka opettelin sen verran espanjaa, että pystyin heidän kanssaan perus asioista puhumaan ja kertomaan päivän tehtävästä, heidän ymmärryksensä oli erilainen kuin minun. Tehtävänannot otettiin vastaan kirjaimellisesti, vaikka yritin antaa heille mielikuvia ja aiheita. Heidän epävarmuutensa osoittautui tehtävissä niin, että he matkivat toinen toisensa tai ottivat ”kokoneelta” savikonkarilta, Marialta mallia. Jouduin puuttumaan asiaan niin että tein karkeita esimerkkejä siitä mihin omaa luovuutta voi käyttää ja miten sitä voi ilmentää saven kanssa. Halusin savinäyttö esimerkeillä myös viestittää tärkeyden laadusta, koska ryhmän perimmäisenä tarkoituksena olisi valmistaa laadukkaita, omaperäisiä keramiikkatuotteita Rio Limpion matkamuistoksi turisteille. Valitettavasti minun pienet, yksinkertaistetut saviesimerkit osoittautuivat myös edistämään matkimista. Jättäydyin osallistumista tunteihin ja annoin vaan teemoja ja seurasin sivulta heidän kehitystään, painottaen silti joka kerta arvoja mitä tulisi ottaa huomioon saviyöskentelyssään.

Kannustin jokaista yksilöllisesti, kun he olivat keksineet jotain laadukasta, kaunista ja omaperäistä. Vaikka heidän muotokielensä oli lapsenomaista, huomasin heidän kehittyneen joka tunnilla aina askeleen eteenpäin. Aluksi monilla oli niin iso tehotuotanto, että jouduimme Mikon kanssa heitä hidastelemaan konkreettisesti niin, että jokaisen piti valita korkeintaan kaksi omasta mielestään parasta työtään, perustella se, ja muut heittää takaisin ämpäriin. Viimeisten opettamani tuntien aikana, huomasin kuinka naisten kädet ja silmät alkoivat harjaantua ja muotojen laatuun keskityttiin enemmän. Keramiikan tekemisen siemen oli istutettu Rio Limpioon.

Kuva 12. Savella harjoittelua naisten keramiikkatunnilla.

Yhteenveto

Centro Verden työharjoittelun eri osa-alueet limittyivät hienoksi kokonaiskokemukseksi. Keramiikkakerho, materiaalien etsiminen ja hankinta, sekä uunin rakentaminen punoutuivat ja tukivat toisiaan. Päiväohjelma rakentui, mitä silloin oli tärkeintä tehdä ensimmäiseksi. Työskentelimme omalla tahdilla pitkiä päiviä ja illalla vielä suunnitella uunia, kerhon ohjelmaa tai opetella espanjaa. Kävimme joka päivä kehitys- ja työtehtäväkeskusteluja Tuonoson tai Gonzalezin kanssa.

Rio Limpioon lähdettiin luomaan kansainvälistä yhteistyötä ja uutta kädentaitoperinnettä. Kokemukseen sisältyi myös tutustua paikalliseen luontoon, ihmisten elinoloihin ja tarpeisiin. Työharjoittelun ohelle liittyi myös muita talon töitä, kuten puiden istuttamisen, hedelmätarhan metsän hoivaamista, kahvin poimintaa, maisema- ja saunatalon rakentamista sekä espanjan kielen opettelua paikallisten kanssa. Yhteistyö- ja kommunikointitaidot harjaantuivat vaativissa olosuhteissa ja tilanteissa, eikä terveenä pysyminen ollut aina itsestäänselvyys vaikka tiukka aikataulu painoi päälle. Saimme kuitenkin Samin kanssa oppia, kokea ja aistia uusia asioita matkallamme, mikä toi uusia näkökulmia ja arvoja elämän sisältöön.

23.12.2012 Sain siskoltani puhelun Suomeen. Elämän pyörät pyörähtivät niin, että äitini joka oli sairastanut syöpää ja sen jälki seuraamuksia, joutui kriittiseen tilaan. Lääkärit arvelivat tuolloin, että hän ei eläisi kahta päivää pitemmälle. Tilanne tuli niin äkkiä, että ainoa asia siinä vaiheessa oli lähteä hätälennolla Suomeen, vaikka matkamme olisi jatkunut suunnitelmien mukaan vielä kaksi kuukautta. Työt Centro Verdessä oli onneksemme siinä vaiheessa, että mikään kriittisesti ei jäänyt keskeneräiseksi, vaan uuni saatiin valmiiksi ja keramiikkakerho oli toiminnassa. Lähdimme pikaisesti Samin kanssa kohti Suomea heti jouluaattona. Vaikka matka oli pitkä, päästiin onneksemme Suomen kamaralle jo joulupäivänä. Elämän ihmeitä seurasi siinä, kun sain olla äitini kanssa vielä viikon, ennen menehtymistään 2.1.2014.

Harjoitteluni jatkui surutyön ohella eri muodossa kuin mistä lähdin. Olen pohjustanut, etsinyt ja antanut tietoa Centro Verden väelle kuinka puu-uunia poltetaan. Yhteistyön kautta olen saanut myös aiheen tulevaa opinnäytetyötä varten. Kerhon ja käsityöpuolen puutteellisuutta tulee kehittää. Koska minulle syntyi intohimo auttaa ja olla kehitystyössä mukana, haluaisin palata Rio Limpioon joko tänä vuonna tai ensi keväänä. On ollut harmillista, että ei keritty kokeilemaan puu-uunia ja olisi ollut paljon lasite- ja koristelutekniikan kokeita mitä olisin halunnut testata ympäristöstä kerätyillä aineksilla. Oma keramiikan opiskelualani myös avartui konkreettisesti siitä, kuinka paljon on hyödynnettäviä aineita lähiympäristöstä, ja miten vähällä voi aloittaa kerhotoiminnon ja puu-uunin rakentamisen.

Olen saanut hyvää arvostusta keramiikkaprojektista ja kannustavaa palautetta Centro Verden väeltä. Vihreä Keskus oli otettu työstäni auttaa Keskuksen toimintaa ja kehittää keramiikkakerhotoimintaa paikallisille naisille. Mikko Tuonen koki aitoa iloa siitä, että nuorempi sukupolvi on kiinnostunut jatkamaan auttamaan kehittyvää kylää omalla innostavalla tavalla ja uusilla ajattelumalleilla. Kävimme yhdessä lukuisia kehityskeskusteluita, missä näkemykseni otettiin vastaan hyväksyttävästi ja kiinnostuksella. Pääsin toteuttamaan suunnittelemani työtäni ja Cento de Verden väki auttoi siinä, minkä osasivat ja pystyivät.

Koska aion jatkaa projektia, auttamistyötä ja yhteistyötä Centro Verden kanssa, teen opinnäytetyöni harjoittelun ja opiskeluni pohjalta. Aion opiskella opinnäytetyötä varten erilaista tietokirjallisuutta, jotka käsittelevät luonnon materiaalien testaamista keramiikkaa varten, syventyä kehitysyhteistyön tietokirjallisuuteen, sekä opiskella erilaisia pedagogisia menetelmiä aikuisryhmiä varten.

Harjoittelujaksoni yhteistyö varmasti jatkuu työelämään siirrettyäni. Mikon kanssa olemme käyneet keskusteluita, mitä seuraavalla reissulla voisin tehdä, sekä kuinka kummityötä ja Rio Limpion käsitöitä saisi Suomen mantereelle levitettyä. Uskoisin, että tämä projekti ja tuleva opinnäytetyöni kantavat hedelmää tulevaisuudelleni, kuinka voisin omalla osaamisella ja ammattitaidolla lisätä hyväntekeväisyyttä eri maiden kädentaito kehitysprojeekteissa.

LIITE 3. YHTEISTYÖKUMPPANIN ANTAMA PALAUTE

[sähköpostiviesti] 21.5.2014

Hei!

Ohessa muutamia oikaisuja tekstin lomassa.

Ison työn olet tehnyt, onnitteluja! Tuo kerhotoiminnan yhteys uudenlaiseen turismimme on hyvä juttu ja siitä tulee vielä jotain.

Katsotaan miten asiat etenee, olisi kiva päästä puhumaan noista jutuista kasvatusten jossain vaiheessa? Olemme suunnitelleet ensi vuodelle pientä hakemusta UM/ kehyy, kerhotoiminta ehkä voisi olla siinäkin jollain tapaa mukana.

Pääsetteköhän heinäkun lopulla Rio Limpio kokouksemme, varmistamme päivän lähiaikoina. Voisit siellä pitää lyhyen esitelmän työstäsi?

.. vähän kiireessä,

terveisin

--" Kiitos työstäsi ja uurastamisestasi. Palaillaan sisältöihin myöhemmin."

Mikko Tuononen